

Časopis
slovenskega
rodoslovnega
društva

letnik 22
številka 1
junij 2015

REVEŠA

Vsebina

Uvodnik	3	Posebnosti v matičnih knjigah	34
Uporaba nekaterih metod analize omrežij v rodoslovju	4	<i>Peter Hawlina</i>	
<i>Andrej Mrvar,</i>		Civilni prepisi matičnih knjig	35
Slovenska krajevna imena med srednjim vekom in 20. stol.	10	<i>Peter Hawlina</i>	
<i>Silvo Torkar</i>		Dva na isti dan rojena Janeza Zalarja	35
Pradedi, čukundedi, navrnedei...	14	<i>Peter Hawlina</i>	
<i>Tino Mamič</i>		Človek brez rodovnika	37
Nekaj osnovnih napotkov za rodoslovne raziskave v Srbiji	16	<i>Peter Hawlina</i>	
<i>Nenad Novaković</i>		Poenotenje rodoslovnih podatkov	39
Terčeljev rodovnik	18	<i>Martin Mali, Peter Hawlina</i>	
<i>Tino Mamič</i>		Intervju za Večer	40
Primorski priimki na Teharjah in v Štorah	22	<i>Petra Hawlino spraševala Urška Kereži</i>	
<i>Matej Ocvirk</i>		Prvi poskusi združevanja rodoslovcev	46
Vpisovanje krsta za nezakonskega otroka	23	<i>Peter Hawlina</i>	
<i>Peter Hawlina</i>		Slovensko rodoslovje	47
Priimek Stermečki	25	<i>Peter Hawlina</i>	
<i>Matej Ocvirk</i>		Smrtna sodba	49
Priimki Slovencev	26	<i>Povzeto po spletni objavi</i>	
<i>Jure Vombergar</i>		Kaj delamo	51
Rodoslovni podatki	31	<i>Lidija Sambunjak</i>	
<i>Peter Hawlina</i>		Študijski krožek rodoslovja	52
Prenos arhivskega gradiva na sodobne medije XLI.	32	<i>Eva Mermolja</i>	
<i>Peter Hawlina</i>		Stik z ameriški rodoslovci	52
		<i>Peter Hawlina</i>	
		Tematska predavanja	53
		Novi člani	54

ISSN 1318-6221

Leto 22, številka 1, junij 2015

Časopis Drevesa izdaja Slovensko rodoslovno društvo.

Vse pravice pridržane. Ponatis prispevkov je možen samo po dogovoru z uredništvom.

Prispevki niso lektorirani.

Urednik: Peter Hawlina

Tehnični urednik: Andrej Gombač

Grafična priprava: GApro d.o.o., Ljubljana

Tisk: GES Derlink, Škofja Loka

Naklada: 500 izvodov

Naslov: Lipica 7, 4220 Škofja Loka, Slovenija

e-naslov: srd@guest.arnes.si

Uvodnik

Prišli smo do dvajsete obletnice. Društvo je bilo uradno ustanovljeno leta 1995. Neuradno pa je nastajalo že tri do štiri leta pred tem. O tem priča v tej številki ponatisnjeno pismo kolegom iz leta 1993. Naslovljeno je Prvi poskusi združevanja rodoslovcev. Zanimivo se mi zdi dejstvo, da se v organizacijskem smislu od takrat nismo spremenili. Smo razmeroma majhna (ravno pravšnja?) skupina rodoslovcev, ki deluje ljubiteljsko in je večina vedno pripravljena narediti še kaj več kot raziskovati lasten rodovnik. Tako je s spontanim delovanjem nastalo nekaj, česar brez tega ne bi bilo. Od vsega začetka in navadno še na zborih članov smo se spraševali, ali smo s takim načinom dela zadovoljni. Vsi morda niso bili, ni pa bilo nikogar, ki bi stvari zastavil na drugačen način. Ostali smo prostovoljci, brez vseh obveznosti. Nikomur nič ne dolgujemo in nihče nam nič ne dolguje.

Kadar je občasno prišlo do večjih in tudi dražjih projektov, smo sicer pričakovali, da bo širša skupnost opazila pomen našega dela in nas tudi finančno podprla. Naš zadnji poskus pridobiti finančno podporo je bil v letu 2014, ko smo kandidirali za podporo na Uradu za Slovence v svetu in zamejstvu. Povedali smo, da društvo potrebuje vsaj prostor za knjižnico in arhiv, saj bo sicer oboje propadlo. Zdi se nam, da bi to bila izguba tudi za Slovenijo in svet. Morda

se motimo. Poleg knjižnice in arhiva smo bili pripravljeni v Škofji Loki ustanoviti tudi osrednjo slovensko rodoslovno pisarno. Kaj takega bi bilo mogoče samo z ustrežno finančno podporo. Društvo česa takega ne more uresničiti na volonterski način. Ker nagovorjeni možni podporniki niso odgovorili, smo utihnili tudi mi.

Vsaka številka našega časopisa je dražja. Že kaki dve leti se nam vsiljuje odločitev, da prenehamo s tiskano izdajo časopisa Drevesa. Vseeno se nam zdi mogoče, da bi letos pred koncem leta izšla še ena številka.

Na zboru članov je bil letos podaljšan mandat dosedanjim društvenim funkcionarjem z nadomestnimi člani. Predlogov za način dela, vsebino, projekte in podobno ni bilo. Bistvenih sprememb v delu društva torej ni pričakovati. Še vedno nimamo tajnika in knjižničarja, nimamo stalnega in odgovornega vzdrževalca spletne strani. Imamo vsaj blagajnika in računovodjo. Imamo volonterskega združevalca rezultatov dela posameznikov, ki objavlja referenčni indeks. Česa vsega nimamo in bi bilo dobro imeti in kaj vse imamo, ne da bi kdo to načrtoval? Podoben način dela in podobno usodo lahko pričakujemo še vsaj do konca trajanja tega mandata upravnim organom vključno z mano. Nadaljevanja ne znam predvidevati.

Peter Hawlina

Stavba na sliki je nekoč bila Nunska kašča, kasneje pa preurejena za potrebe Zgodovinskega arhiva, enota Škofja Loka. Sedaj je že kakih 10 let naprodaj. V njej so tri etaže, vsaka meri približno 100 m². Bo na tabli pred vhodom namesto Zgodovinski arhiv kdaj pisalo Slovensko rodoslovno društvo?

Uporaba nekaterih metod analize omrežij v rodoslovju

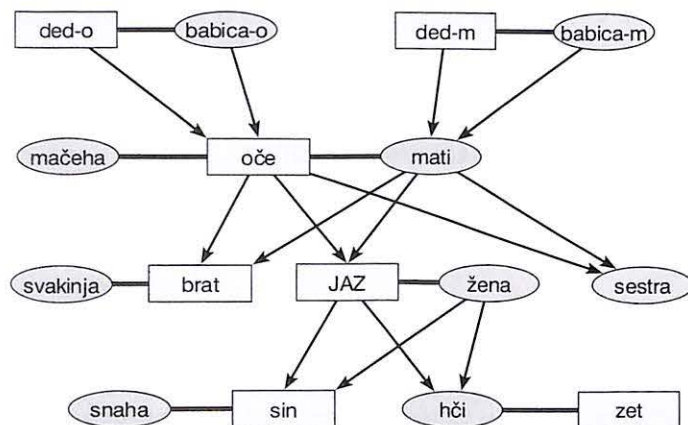
Andrej Mrvar,

Uvod

Program Pajek je namenjen za analizo poljubnih velikih omrežij (omrežja prijateljstev, omrežja sklicevanj, omrežja sodelovanj, povezave med spletnimi stranmi na Internetu, Facebook, Twitter, LinkedIn, druga socialna omrežja, velike molekule,...). Program je prosto dostopen na naslovu: <http://mrvar.fdv.uni-lj.si/pajek/>

V sestavku je prikazanih nekaj uporab programa Pajek v rodoslovju. Opisane so tri oblike predstavitev rodovnikov z omrežji (navadni rodovniki, parni rodovniki in dvodelni parni rodovniki). Omenjene predstavitve so uporabljene pri iskanju zanimivih vzorcev porok (krvne in tudi drugače prepletene poroke).

Predstavitve rodoslovnih podatkov z omrežji

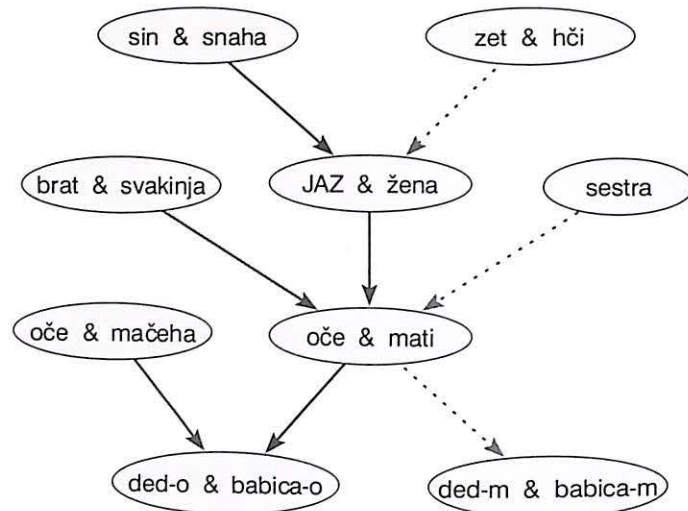

Slika 1: Navadni rodovnik.

Obstaja več načinov kako lahko rodoslovne podatke predstavimo z omrežji. Poglejmo si tri: *navadni*, *parni* in *dvodelni parni* rodovniki.

V *navadni* obliki (*Ore graph*, slika 1) je vsaka oseba predstavljena s točko grafa, poroka je označena z neusmerjeno povezavo med točkama (relacija je *poročen(a)* z), usmerjene povezave pa vodijo od staršev do otrok, torej predstavljajo relacijo *je eden od staršev*. V primeru večkratnih porok vodi iz ustrezne točke več neusmerjenih povezav. Ko v programu Pajek preberemo datoteko GEDCOM kot navadni rodovnik, dobimo še razbitje po spolu (1-moški, 2-ženska).

V *parni* obliki (*p-graph*, *p* je prva črka francoske besede *parente* – sorodstvo; slika 2) so točke grafa lahko posa-

Slika 2: Parni rodovnik.

mezniki ali pari. Če neka oseba še ni poročena, je v grafu predstavljena s svojo točko; če pa je poročena, je v grafu predstavljena skupaj s svojim zakoncem s skupno točko. V tej obliki imamo samo usmerjene povezave, ki vodijo od otrok do staršev. Ker so točke lahko tudi pari, moramo posebej označiti, ali se povezava nanaša na moža ali na ženo. Povezave, ki se nanašajo na moža (kažejo na moževe starše; relacija je *sin od*), so označene z neprekinjeno črto, povezave, ki se nanašajo na ženo (kažejo na ženine starše; relacija je *hči od*), pa s prekinjeno (pikčasto) črto. Če je neka oseba večkrat poročena, se pojavi v toliko točkah, kolikor je porok.

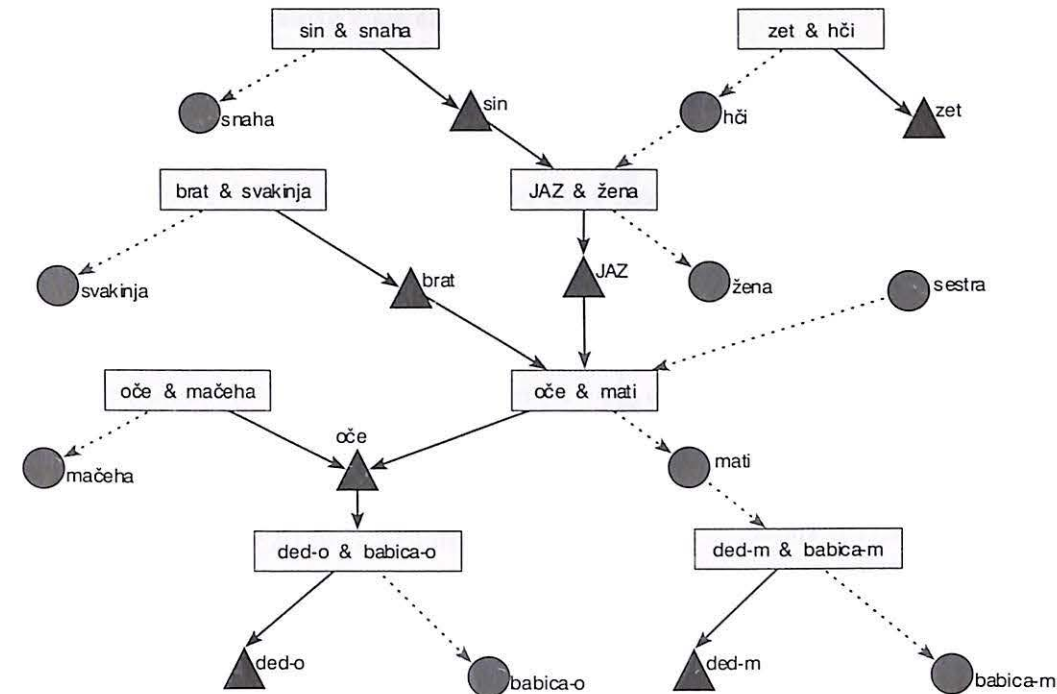
S primerjavo navadnih in parnih rodovnikov (sliki 1 in 2) ugotovimo:

- v parnih rodovnikih je manj točk in povezav in so zato veliko preglednejši;
- parni rodovniki so usmerjeni - vse povezave so usmerjene, aciklični grafi - če začnemo pot v neki točki in sledimo smerem povezav, se na noben način ne moremo vrniti v začetno točko;
- izkaže se, da so parni rodovniki v veliko primerih primernejši za analize, npr. vsaka *sklenjena veriga* v parnem rodovniku pomeni prepletenost porok (*relinking marriage*).

Tretja oblika predstavitve je *dvodelni parni rodovnik* (slika 3). V tem rodovniku obstajajo tri vrste točk: točke za pare (pravokotniki) ali posameznike - ženske (krogci), moški (trikotniki). Iz vsakega pravokotnika kažeta povezavi na oba poročena posameznika, povezave od posameznikov pa kažejo na njihove starše. Veljajo enaki dogovori o risanju povezav kot pri običajnih parnih rodovnikih - neprekinjene črte za 'moške' povezave, prekinjene za 'ženske'.

Če primerjamo sliki 2 in 3, ugotovimo:

- v običajnih parnih rodovnikih je precej manj točk in povezav kot v dvodelnih parnih rodovnikih;
- obe vrsti rodovnikov sta usmerjeni aciklični omrežji;

Slika 3: Dvodelni parni rodovnik.

- s pomočjo obeh oblik lahko odkrijemo prepletene poroke - poroke med sorodniki;
- v dvodelnih parnih rodovnikih imamo dve vrsti točk (pari in posamezniki) medtem ko v običajnih parnih rodovnikih parov in posameznikov ne razlikujemo
- v dvodelnih parnih rodovnikih je razlika med stricem (očetovim bratom) in drugič poročenim očetom razvidna že iz zgradbe omrežja, medtem ko v običajnih parnih rodovnikih te razlike ni mogoče opaziti (glej sliki 2 in 3).

Na kakšen način želimo prebrati datoteko GEDCOM določimo v Pajku v izbiri **Options/Read-Write** v področju **Genealogies**.

Število vseh prednikov in potomcev

V nadaljevanju je opisan postopek kako za vsako osebo v rodovniku preštejemo vse njene prednike oziroma potomce.

Rodovnik najprej preberemo v navadni obliki zato izbira **Options / ReadWrite GEDCOM - Pgraph** ne sme biti označena. Pred branjem označimo tudi izbiro **Ore: Different relations for male and female links**. To pomeni, da bodo pri branju rodovnika usmerjene povezave od očeta do otrok dobile številko relacije (in vrednost) 1, povezave od matere do otrok številko relacije (in vrednost) 2, neusmerjene povezave, ki predstavljajo poroke, pa številko relacije (in vrednost) 3.

V izbiri **Network** mora biti izbran rodovnik, v izbiri **Partition** pa podatki o spolu posameznikov (**Gender partition**). Vse prednike preštejemo tako, da v Pajku poženemo

izvajanje makro (**Macro / Play**) in izberemo datoteko **predniki.mcr**. Za potomce izberemo datoteko **potomci.mcr**. Pozor: Na večjih rodovnikih ta operacija traja kar nekaj časa.

Rezultat je novo razbitje (**Partition**). Če rodovnik ni prevelik, pogledamo rezultat z dvakratnim klikom na dobljeno razbitje - za vsako osebo dobimo število prednikov oziroma potomcev. Če pa nas na primer zanima samo prvih 10 oseb z največjim številom prednikov / potomcev, izberemo **Partition / Info** ali ustrezno ikono ter pri prvem vprašanju pustimo ponujeni odgovor (kot dodatni rezultat dobimo še frekvenčno porazdelitev po številu predni-

kov/potomcev) na drugo vprašanje pa odtipkamo **10**. V primeru rodovnika **Hawlina.ged** dobimo naslednji izpis za največ prednikov:

Rang	Št. prednikov	Id
1	681	Klara Hawlina
2	657	Flora Prešiček
3	651	Janez Hawlina
4	647	Žare Mlinar
5	645	Lucijan Hawlina
6	447	Lola Hawlina
7	435	Karpo Hawlina
8	402	Fiona Hawlina
9	400	Ajda Hawlina
10	399	Max Hawlina

Razlaga: Za Klara Hawlina lahko v rodovniku najdemo 681 prednikov. To so starši, stari starši,...

Izpis za največ potomcev:

Rang	Št. potomcev	Id
1	8764	Luka Schiffrer
2	7376	Luka Sluga
3	4226	Janez Stanonik
4	4225	Matija Sušnik
5	4077	Štefan Mazoll
6	4023	Tomaž Vodnik
7	3964	Janez Starman
8	3536	Primož Božnar
9	3518	Luka Jenko
10	3257	Tomaž Grdadolnik

Razlaga: Po številu vseh potomcev do zadnje generacije v tej zbirki vodi Luka Schiffrer, ki jih ima vpisanih 8764.

Najdaljša moška in ženska veriga v rodovniku

V rodovniku je zanimivo poiskati tudi najdaljšo moško verigo, to je najdaljše zaporedje, ko se v neki rodbini v vsaki generaciji rodi vsaj en moški potomec. Podobno lahko poiščemo tudi najdaljšo žensko verigo, le da stvar ni tako 'pomembna' (zaradi ohranjanja priimka in drugih 'ugodnosti'). Dostikrat najdemo v rodovniku več verig enake dolžine.

Tudi v tem primeru moramo rodovnik prebrati v navadni obliki, z ločenim označevanjem povezav, ki pripadajo moškim (relacija *oče*) in ženskam (relacija *mati*).

Na slikah bomo zaradi lažjega razpoznavanja oseb imeli izpisane še njihove letnice rojstev. V izbiri **Network** mora biti izbran rodovnik, v izbiri **Partition** podatki o spolu posameznikov (**Gender partition**), v izbiri **Vector** pa podatki o letnicah rojstev (**Year of Birth**). Najdaljšo moško verigo poiščemo z uporabo ukaza makro (**Macro / Play**). Poženemo datoteko **MoskaVeriga.mcr**, za iskanje najdaljše ženske verige pa je pripravljena datoteka **ZenskaVeriga.mcr**. Da se na sliki poleg imen prikažejo še letnice rojstev moramo v oknu **Draw** izbrati **Options / Mark Vertices Using/Vector Values**. Ker ne želimo izpisovati decimalok, postavimo **Options / Layout / Decimal Places** na **0**.

V datoteki **Hawlina.ged** najdemo 32 neprekinjenih generacij, ko se je v vsaki generaciji rodil najmanj en moški potomec. Na levi strani slike 4 je ta veriga prikazana. Poleg imena je izpisana še letnica rojstva. Vidimo, da se rojstva raztegajo od leta 830 do leta 1884. Na sredini slike je prikazana najdaljša ženska veriga. Tu se rojstva raztegajo od leta 1595 do leta 2011 (14 generacij). Na desni strani je še najdaljša veriga ne glede na spol otrok (49 generacij od leta 390 do leta 1922). Poiščemo jo na isti način kot moško ali žensko verigo, le da uporabimo makro **Veriga.mcr**.

Iskanje zanimivih vzorcev

S programom **Pajek** lahko odkrijemo tudi zanimive vzorce v rodovnikih - na primer poroke med sorodniki. V teoriji grafov imenujemo pot, ki se začne in konča v isti točki (pri čemer smeri povezav ne upoštevamo), *sklenjena veriga*. Vsaka sklenjena veriga pomeni v primeru parnih rodovnikov prepletenost porok. Med take poroke spadajo npr. krvne poroke pa tudi poroke med dvema bratoma iz ene družine z dvema sestrama iz druge (a iste) družine.

Iskanje zanimivih vzorcev v parnih rodovnikih

Na sliki 5 so prikazani vsi primeri sklenjenih verig, ki lahko nastopijo v parnih rodovnikih in vsebujejo od dveh do šestih točk. Vzorcev so označeni s tremi znaki:

- prvi znak: oznaka A pomeni, da je v vzorcu ena začetna točka (točka, v katero ne vodi nobena povezava),

oznaka B pomeni, da sta v vzorcu dve začetni točki in C, da so v vzorcu tri začetne točke. V vseh vzorcih je število začetnih točk enako številu končnih točk (točk, iz katerih ne vodi nobena povezava).

- drugi znak je število točk v vzorcu (2, 3, 4, 5 ali 6).
- tretji znak pa je številka, ki ločuje vzorce z enakima prvima znakoma.

Obstaja torej:

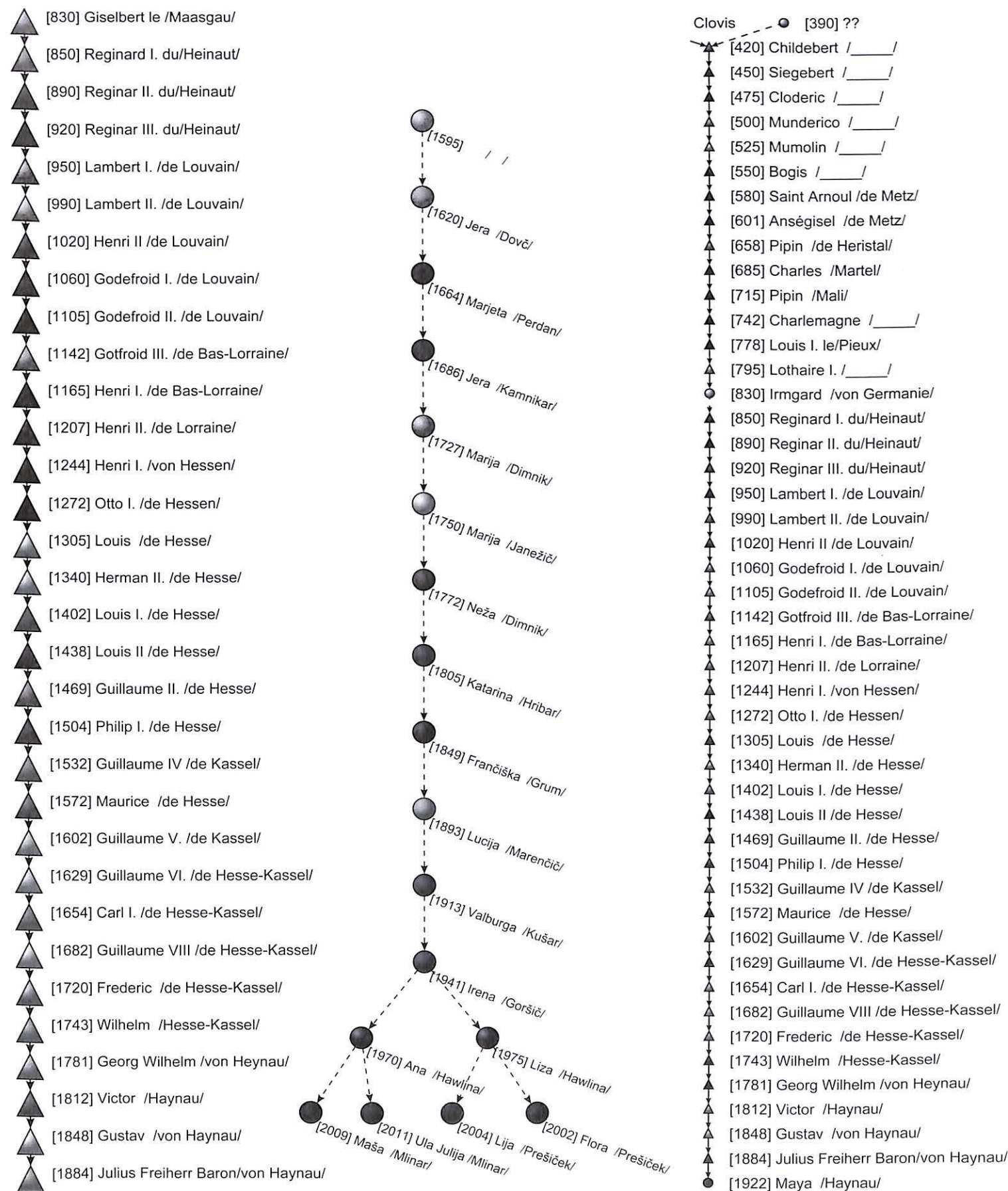
- en vzorec z dvema točkama (A2) - poroka med sinom in hčerjo;
- en vzorec s tremi točkami (A3) - poroka med sinom in vnukinjo (ali hčerjo in vnukom);
- trije vzorce s štirimi točkami (A4.1, A4.2, B4);
- trije vzorce s petimi točkami (A5.1, A5.2, B5) in
- osem vzorcev s šestimi točkami (A6.1, A6.2, A6.3, B6.1, B6.2, B6.3, B6.4, C6).

Na sliki opazimo, da je v nekaterih vzorcih prisoten tudi generacijski preskok. Generacijski preskok je prisoten v vseh vzorcih z lihimi številom točk, pa tudi v nekaterih vzorcih s sodnim številom točk, vendar pri teh pride do vsaj dvakratnega generacijskega preskoka, ki pa je malo verjeten in ponavadi nakazuje na napake v podatkih.

Vse vzorce s slike 5 v izbranem rodovniku poiščemo takole: Rodovnik najprej preberemo v parni obliki (*p-graph*), zato mora biti izbira **Options / ReadWrite GEDCOM - Pgraph** označena preden preberemo omrežje. Z ukazom **File / Project File/Read** (ali krajše **F1**) preberemo Pajkovo projektno datoteko **frag16.paj**, kjer so shranjeni vsi vzorce s slike 5. Na ta način dobimo za vsak vzorec s slike svoje omrežje. Prvi vzorec (**Marriage among children**) izberemo kot prvo omrežje. Izberemo ga v prvem okencu, ki pripada **Networks**. Rodovnik (npr. **hawlina.ged**) pa postavimo v drugo okence, kot drugo omrežje.

Iskanje vzorcev poženemo z ukazom **Networks / Fragment (First in Second) / Find**. Predno poženemo iskanje, preverimo še, da sta kljukici izbrani le pri **Extract Subnetwork** in **Same vertices determine one fragment at most**. Za rezultat dobimo vse pojavitve izbranega vzorca v rodovniku. Da nam ni treba ponavljati tega ukaza za ostalih 15 vzorcev, lahko takoj poženemo **Macro / Repeat Last Command**. Ker vedno iščemo v istem rodovniku, preden pritisnemo na gumb za izvedbo ukaza, obkljukamo še izbiro **Fix (Second) Network** in na postavljeno vprašanje odtipkamo 15. Za rezultat dobimo vektor s 16 komponentami ("Number of Fragments"), kjer je za vsak vzorec izpisano kolikokrat se v rodovniku pojavi. Poleg tega dobimo še skupaj 16 novih omrežij poimenovanih "Subnetwork induced by...". V vsakem od omrežij so shranjene vse pojavitve vzorcev s slike 5.

Izberemo željeno omrežje vzorcev (velikost - število točk, je izpisano v oklepaju). Izbrano omrežje vzorcev lahko narišemo po nivojih z uporabo makra **RisiVzorce**.

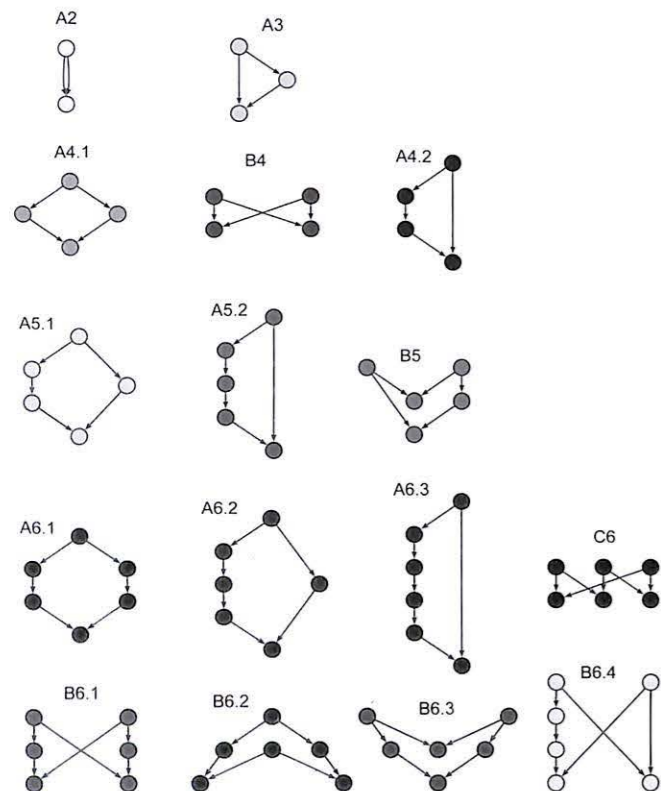

Slika 4: Najdaljša moška veriga (levo), najdaljša ženska veriga (sredina) in najdaljša splošna veriga (desno).

mcr. Predno makro poženemo, izberemo željene vzorce (*Subnetwork induced by Sub fragments like N2 in N1*), ustrezajoče razbitje (*Sub fragments like N2 in N1*) in dodaten podatek iz vektorja, ki ga želimo prikazati na sliki poleg imen oseb, npr. leto rojstva moža (*Year of Birth of Men*). Ko se makro izvede, dobimo najdene vzorce enakomerno razporejene v oknu. Če s sliko (še) nismo zadovoljni, jo lahko izboljšamo z (nekajkratno) uporabo ukaza **Layers / Optimize layers in x direction**. Letnice rojstev na sliki pokažemo, tako da izberemo zadnji dobljeni vektor in v oknu Draw in potem označimo (če še ni) **Options / Mark Vertices Using / Vector Values**.

Ker imamo možnost, da hkrati izberemo dva vektorja, lahko poleg letnice rojstva mož pokažemo še pripadajoče letnice rojstev njihovih žen. Izberemo ustrezen vektor (*Year of Birth of Women*) in razbitje, ki ga dobimo prav tako kot rezultat iskanja vsakega vzorca posebej. Katero je ustrezno razbitje ugotovimo na osnovi usklajenosti imena razbitja z vzorcem, ki je prikazan z omrežjem (npr. *Sub fragments like N2 in N1*). Potem poženemo **Operations / Vector + Partition / Extract Subvector** in pustimo predlagani odgovor (1-*). Namesto letnic rojstev lahko prikazujemo tudi letnice smrti moža ali žene ali letnice porok.

Posamezne točke premikamo tako, da kliknemo na izbrano točko in jo premikamo. Če želimo pri tem položaje točk v navpični smeri pustiti nespremenjene, označimo še **Move / Fix / y**.

Slika 5: Vzorci za prepletenosti porok (2 do 6 točk).

Imena na točkah vključimo z ukazom **Options / Mark Vertices Using / Labels**, izključimo pa jih z ukazom **Options / Mark Vertices Using / No Labels**. Posamezne dele slike ali izbran vzorec povečamo tako, da del slike obkrožimo z desno tipko na miški (Zoom). Na prejšnji prikaz se vrnemo z **ZoomOut**.

Poleg letnic lahko izberemo in prikazujemo tudi identifikatorje posameznikov (INDI). Na ta način potem lažje najdemo posameznike, ki se nahajajo v vzorcih, tudi s kakšnim drugim rodoslovnim programom ter preverimo, če ni do tega vzorca morda prišlo zaradi napake pri vnosu podatkov.

Na sliki 6 so prikazane krvne poroke (otrok-vnuk), na sliki 7 pa nekrvne poroke (povezanost dveh družin preko dveh porok in generacijski preskok).

Iskanje zanimivih vzorcev v dvodelnih parnih rodovnikih

Poglejmo si še iskanje vzorca porok med polbratanci in polsestričnami. Kot rečeno tega vzorca ne moremo definirati v običajnih parnih rodovnikih, ker ne razlikujemo med očetovim bratom in drugič poročenim očetom. Zato moramo rodovnik najprej prebrati kot dvodelni parni rodovnik: v **Options / Read-Write** morata biti izbrani tako **GEDCOM - Pgraph** kot tudi **Bipartite Pgraph**.

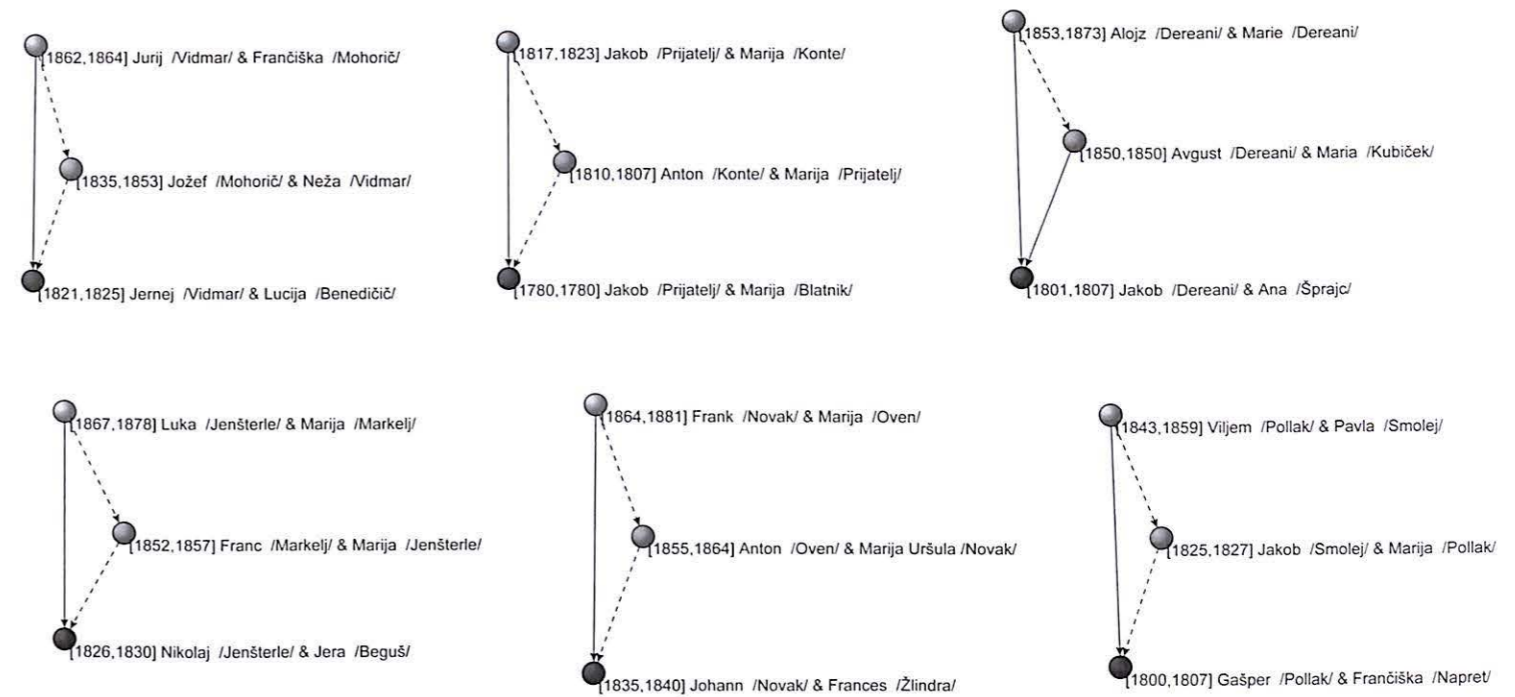
Preberemo še vzorec za iskanje porok med polbratanci in polsestričnami, ki je shranjen v datoteki **Polbratanci.net**. Na enak način kot prej poiščemo pojavitve tega vzorca: vzorec proglasimo za prvo omrežje, rodovnik za drugo in poženemo **Networks / Fragment (First in Second) / Find**. V datoteki **hawlina.ged** najdemo pet takih vzorcev. Rezultat je prikazan na sliki 8. Na sliki je pri točkah, ki predstavljajo posameznike, izpisano še leto rojstva; pri točkah, ki predstavljajo poroke, pa je poleg obeh oseb izpisano še leto poroke.

Zaključek

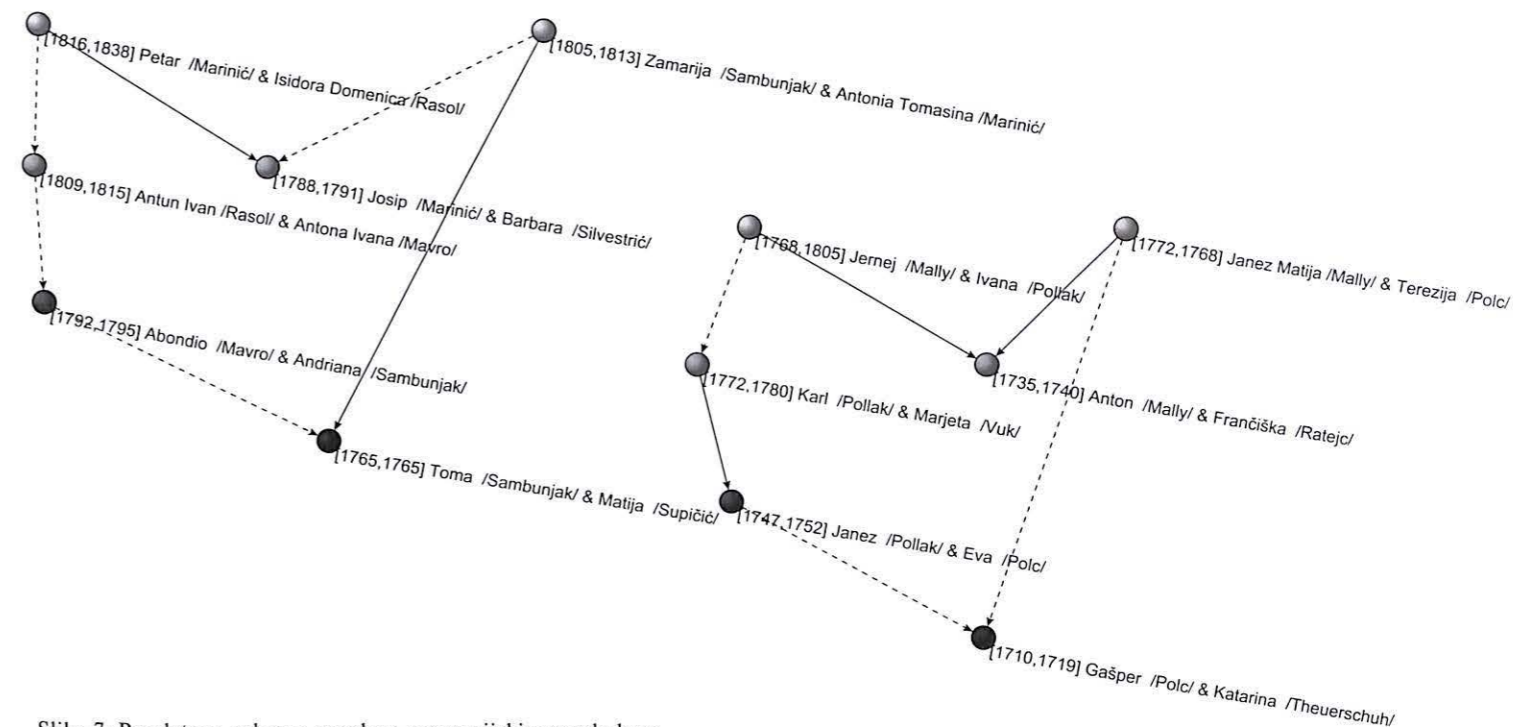
Prispevek je nadaljevanje prispevkov objavljenih v Drevesih v letih 1997, 1999 in 2001. Podrobneje se bralec lahko seznanil z osnovami uporabe Pajka v knjigi, ki je izšla pri založbi Cambridge University Press.

V članku so uporabljeni podatki iz rodovnika Petra Hawline. Za odobritev uporabe podatkov se mu avtor iskreno zahvaljuje.

Vzorci in makroji, ki so uporabljeni v tem prispevku, so na voljo na naslovu: <http://mrvar.fdv.uni-lj.si/pajek/Genealogies/Genealogies.htm>.

Slika 6: Krvne poroke otrok-vnuk.

Slika 7: Prepletene nekrvne poroke z generacijskim preskokom.

Literatura

Batagelj V. (2001): Tiskanje slik, pripravljenih s programom Pajek. *Drevesa. Bilten slovenskega rodoslovnega društva*. Letnik 8, številka 4, December 2001, 31-32.

Batagelj, V. and Mrvar, A. (2008): Analysis of kinship relations with Pajek. *Social Science Computer Review - SS-CORE*, 26 (2), 224-246.

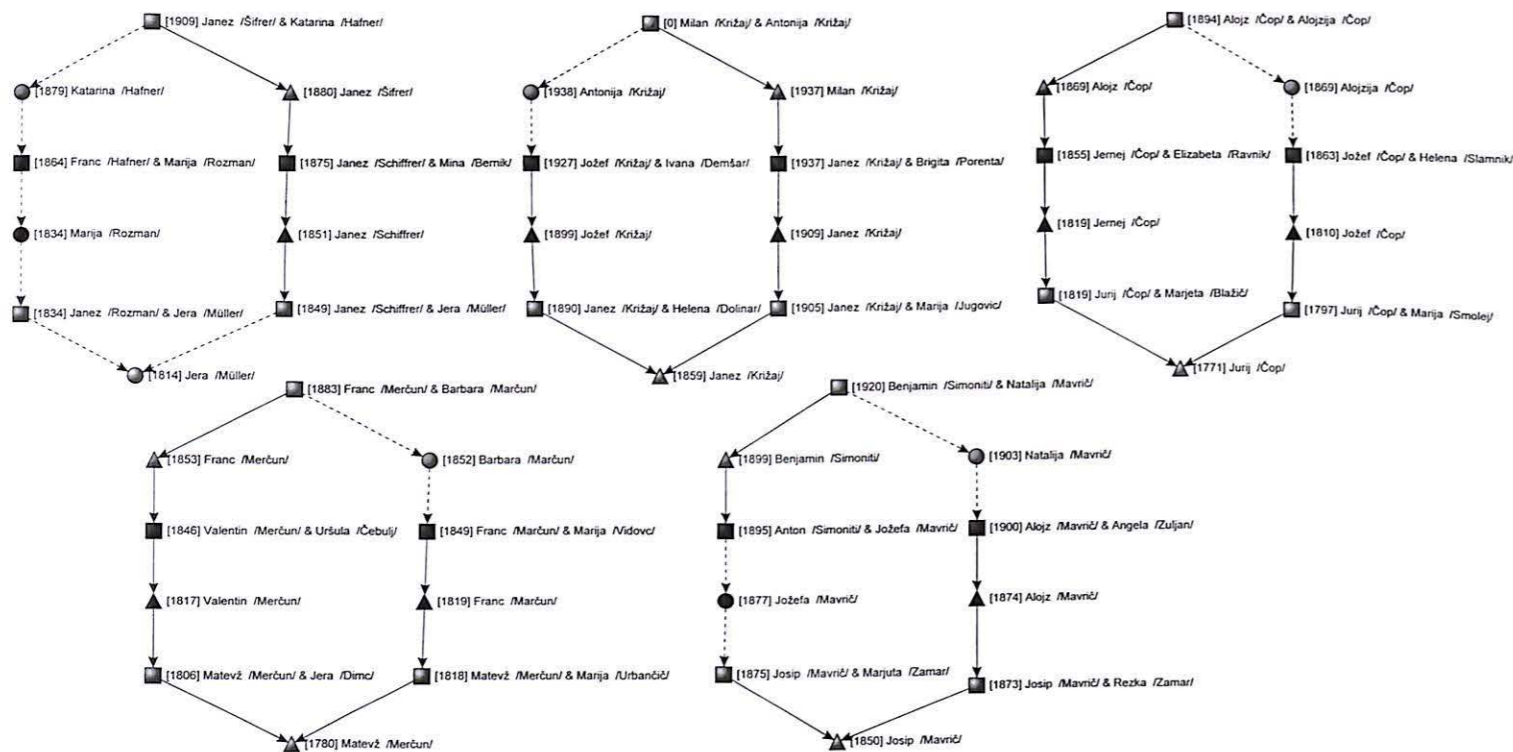
Dremelj P., Mrvar A. in Batagelj, V. (2002): Analiza rodoslova dubrovač kog vlasteoskog kruga pomoću pro-

grama Pajek. *Anali Zavoda povij. znan. Hrvat. akad. znan. umjet. Dubr.* 40, 105-126.

Dremelj P., Mrvar A. in Batagelj V. (1999): Rodovnik dubrovniških plemiških družin med 12. in 16. stoletjem. *Drevesa. Bilten slovenskega rodoslovnega društva*. Letnik 6, številka 1-4, 1999, 4-11.

Dremelj P. (1999): Družinska drevesa kot primer velikega omrežja. *Diplomska naloga, FDV*.

Fischer, M.D.: Representing anthropological knowledge:

Slika 8: Poroke med polbratraci in polsestričnimi.

Calculating kinship. <http://www.era.anthropology.ac.uk/Era/Resources/Era/Kinship/prologTerm2.html>

Mrvar A. (2001): Priprava slik in iskanje zanimivih vzorcev porok v rodovniku s programom Pajek. *Drevesa. Bilten slovenskega rodoslovnega društva*. Letnik 8, številka 4, December 2001, 32.

Mrvar A. in Batagelj V. (1997): Pajek - program za analizo obsežnih omrežij. Uporaba v rodoslovju. *Drevesa. Bilten slovenskega rodoslovnega društva*. Letnik 4, številka 12, December 1997, 4-6.

Mrvar A. and Batagelj V. (2004): Relinking marriages in genealogies. *Metodološki zvezki - Advances in Methodology and Statistics*, 1, Ljubljana: FDV, 407-418.

<http://mrvar.fdv.uni-lj.si/pub/mz/mz1.1/mrvar.pdf>

de Nooy W., Mrvar A., and Batagelj V. (2011): *Exploratory Social Network Analysis with Pajek. Revised and Expanded Second Edition*. New York: Cambridge University Press

White D.R., Batagelj V., and Mrvar A. (1999): Analyzing large kinship and marriage networks with pgraph and Pajek. *Social Science Computer Review - SSCORE*, 17 (3), 245-274.

Parni rodovniki: <http://eclectic.ss.uci.edu/~drwhite/pgraph/p-graphs.html>

Slovenska krajevna imena med srednjim vekom in 20. stol. Preimenovanja med spontanostjo in ideologijo

Silvo Torkar

Geografa Mimi Urbanc in Matej Gabrovec sta pred nekaj leti v daljšem članku¹ analizirala pretežno ideološko motivirana povojna preimenovanja krajevnih imen (večinoma svetniških) in le delno vračanje predvojnih imen po osamosvojitvi. Ugotovila sta, da »je obkrajitev sprememba pomenila novo oblikovanje prostora in časa in obkrajitev je pomenila politično dejanje, odraz zmagovalstva in mehanizem za ureditev razmerja do izginulega režima«. ² Krajevno ime oz. njegovo spreminjanje, še ugotavljata oba geografa, je eden od mehanizmov, prek katerega vladajoča politika vsiljuje svoje ideje. ³ Avtorja se zavedata dejstva, da »se krajevna imena kljub navidezni stabilnosti vendarle spreminjajo. Nekatere spremembe so povezane s spremembami v družbeni organizaciji prostora; nekatere so organsko povezane z razvojem in so del univerzalnih sprememb, druge pa so umetno povzročene zaradi političnih sprememb in s

- 1 Mimi Urbanc, Matej Gabrovec, Krajevna imena: poligon za dokazovanje moči in dokaz lokalne identitete, *Geografski vestnik* 77 (2005), št. 2, 25-43.
- 2 Prav tam, str. 39.
- 3 Prav tam, str. 26.

tem nove ideologije, ki hoče na novo definirati prostor in vplivati na oblikovanje odnosa ljudi do njega.«⁴

Avtorja sta potemtakem postavila dokaj jasno trditev: vse tiste spremembe, ki so se zgodile v času do druge svetovne vojne, so bile organske, povojne pa so bile ideološke. Takšen pogled na zgodovino krajevnih imen je le delno upravičen. S pokristjanjenjem naših prednikov in z vzpostavitvijo župnijske mreže se je na slovenskem etničnem ozemlju začela spreminjati celotna sakralna pokrajina, ko so stara poganska kulturna mesta zamenjale cerkve, posvečene številnim svetnikom s hebrejskimi, grškimi, latinskimi in germanskimi imeni, pri čemer so imena cerkvenih zavetnikov marsikdaj izrinila dotedanja slovenska krajevna imena. Svetniška krstna imena so v daljšem procesu, ki je trajal od začetkov pokristjanjenja v 8. in 9. stol. vse do 15. in 16. stol., v celoti spodrinila stara slovenska osebna imena, od katerih so se nekatera rešila s prehodom med tedaj porajajoče se priimke, ⁵ nekatera pa so se nam ohranila v krajevnih, vodnih, gorskih in ledinskih imenih. ⁶ V drugi polovici 19. stol. je z nacionalno prebujo in prepovedjo potekala intenzivna prenova in očiščenje slovenskega knjižnega jezika, tej prenovi pa je z določenim zamikom in z manjšo intenzivnostjo sledila tudi prenova rojstnoimenskega fonda pri Slovencih. Iz starih listin so spet vstajali *Stojani* in *Radovani*, *Boruti* in *Gorazdi*, imena mogočnih slovanskih vladarjev *Vladimir*, *Boris*, *Dušan* in *Miloš*, slovanska ženska imena *Ljudmila* (*Milka*, *Milica*), *Milena*, *Dragica*, *Slavica*, *Vesna*, *Živa*. Danes je med sto najpogostnejšimi imeni v Sloveniji približno četrtnina slovanskega izvora. ⁷

Trditev, da so bila ideološka samo na revolucionarnem zanosu utemeljena preimenovanja iz časa med 1952 in 1955, ko so skoraj dvestotim naseljem spremenili na svetniški podlagi tvorjena krajevna imena ali jim samo odvzeli svetniški sijaj, preimenovanja iz predhodnih stoletij pa so bila »organska«, spregleduje dejstvo, da je bilo uvajanje svetniških krajevnih imen namesto poprejšnjih nesvetniških prav tako ideološko motivirano. To velja za vsa obdobja od visokega srednjega veka in vse tja do druge svetovne vojne. Tako je *Lovrenc na Pohorju* (do 1952 *Sv. Lovrenc na Pohorju*) v srednjeveških listinah od 1091 do 1257 izpričan

4 Prav tam, str. 26.

5 Npr. Borko, Bogdan, Bratina, Bratko, Bratuša, Černe, Černogoj, Dobrinja, Godeša, Gostiša, Lubej, Malej, Maligoj, Mislej, Obid, Radinja, Radovan, Radočaj, Stanko, Stanič, Staniša, Stojan, Stojko, Svetina, Zorko, Žele, Žitko. Gl. Silvo Torkar, Dediščina predkrščanskih slovanskih (staroslovanskih) osebnih imen v priimkih in zemljepisnih imenih s posebnim ozirom na slovenski zahod, *Goriški letnik* 29 (2002), 241-261.

6 Npr. Braslavac v Braslovčah, Bratislav v Bratislavcih, Dobroteh v Dobrteši vasi, Dražigost v Dražgošah, Hotedrag v Hotedršici, Hote-mir v Kotmarji vasi, Ljubovid v Ljubiji in Ljubljani, Radigoj v Radgoni, Stojdrag v Sodražici, Višemir v Vižmarjah itd. Gl. Silvo Torkar, Dvočlenski slovanski antroponimi v slovenski toponimiji, *Jezikoslovni zapiski* 19 (2013), 111-128.

7 Janez Keber, Rojstna imena, hišna imena, vzdevki, psevdonimi v Sloveniji, *Jezikoslovni zapiski* 8 (2002), št. 2, str. 54.

kot **Radmilje* (iz slovenskega os. i. **Radmil*), *Zgornja Kungota*, vas v Slovenskih goricah, je v letih med 1220 do 1537 izpričana pod imenom **Borejci* (iz slovenskega os. i. **Borej*), *Šmihel pri Žužemberku* je v listini iz leta 1136 naveden tudi z imenom **Domaslavlje* (*domus Lausdorff ad sanctum Michaellem*), vsem Ljubljčanom znana *Šmarna gora* pa je bila prvotno **Holm*, ki se ohranja v nemškem imenu *Kalenberg*, 1314 še *Cholempersh*, vendar že 1216 izpričana tudi kot *Marienberch*.

Kot je znano, so v avstrijskem delu habsburške monarhije leta 1770 izvedli prvo vojaško konskripcijo (štetje), v okviru katere so ustvarili t.i. številne oddelke z obvezno hišno numeracijo. Številni oddelki so dejansko postali kraji v upravno-statističnem smislu. ⁸

Pri ustvarjanju števnih oddelkov je bilo treba dati kraju enotno ime. Dostikrat so si pomagali s tem, da so kraj poimenovali po cerkvi, ki je stala na njegovem ozemlju – metoda, ki so jo uporabili tudi za poimenovanje katastrskih občin v 20. letih 19. stol. Tako so nastali na Moravškem kraji: *Sv. Valentin* ali *Limbarska gora*, *Šmohor*, *Sv. Trojica* in *Sv. Andrej*. ⁹

Poglejmo si nekaj dokumentiranih primerov uvajanja krajevnih imen po lokalni cerkvi:

Vrh Sv. Treh Kraljev pri Logatcu se v listinah med 1501 do 1754 pojavlja z imenom *Stanomerichribu* ipd. (iz slovenskega os. i. **Stanimir*), 1744 H. 3 *König*, v 19. stol. je bilo uveljavljeno ime po tamkajšnji cerkvi, v letih 1955 do 1992 je bil to *Vrh nad Rovtami*.

Sv. Lenart v Selški dolini, od 1955 *Lenart nad Lušo*, od 2004 spet *Sv. Lenart*, je v listinah oz. urbarjih od 1291 do 1826 nastopal pod imenom *Ravní* oz. *Ravne*, nato pa je prevladalo ime po tamkajšnji cerkvi sv. Lenarta.

Sv. Tomaž, prav tako v Selški dolini, od 1955 *Tomaž nad Praprotnim*, od 2000 spet *Sv. Tomaž*, je izpričan v starih listinah od leta 1291 bodisi nem. *Pogsrucke*, bodisi slovensko *Koslemchribu*, torej *Kozlji hrib*, še v tiskanem seznamu duhovščine ljubljanske škofije iz leta 1873 *Kozlov Hrib*, ¹⁰ pozneje je dokončno prevladalo ime po cerkvi sv. Tomaža.

Sv. Vid v občini Vuzenica se v vseh listinah od leta 1187 do 19. stol. pojavlja pod imenom *Sekožen*, še 1780 *Sekaschendorf* in v katastru 1825 *Zeckerndorf*. Naposled je prevladalo ime po cerkvi sv. Vida.

8 Fran Zwitter, Viri v predstatističnem obdobju novega veka, v: *Gospodarska in družbena zgodovina Slovencev. Zgodovina agrarnih panog*. I. zvezek: Agrarno gospodarstvo. Izdala Slovenska akademija znanosti in umetnosti in Državna založba Slovenije, Ljubljana 1970, str. 38.

9 Vasilij Melik, O upravnem razvoju na domžalskem območju od začetka 19. stol. do leta 1941, *Zbornik občine Domžale*, Domžale 1979, str. 84.

10 *Catalogus cleri tum saecularis tum regularis nec non parochiarum & beneficiorum dioecesis Labacensis ineunte anno MDCCCLXXIII*. Labaci.

Sveti Vid v občini Cerknica se je do 1912 imenoval *Žilce pri Sv. Vidu*,¹¹ nato *Sv. Vid nad Cerknico*, od 1955 *Žilce*, od 1991 pa se imenuje *Sveti Vid*, po cerkvi, sezidani v začetku 18. stol.

Sveta Trojica v občini Bloke se je v starejših listinah pojavljala pod imenom *Šivče* (FK 1823 ima še ime vasi *Schiuze* (k.o. Zales), jožefinski vojaški opisi 1780 imajo *Scheutze*). Še leta 1933 so bile *Šivče pri Sv. Trojici* (Glonar sicer zmotno piše *Žilce pri Sv. Trojici*),¹² vendar tudi že *Sv. Trojica*,¹³ od 1955 do 1991 samo *Šivče*, odtlej pa *Sveta Trojica*, pač po cerkvi Sv. Trojice, sezidani konec 17. stol.

Sv. Gregor pri Ortneku v o. Ribnica je l. 1581 izpričan kot *Slemen* s cerkvijo sv. Gregorja

(ortneška urbarja 1593–1598 in 1655–1662: *Furst oder Naslemenich, Unter der Kirchen* – zaselek pri cerkvi). Valvasor ga ne omenja, svetniško ime je kraj očitno prejel l. 1770.

Šentjanž v Rožu je primer dobro dokumentiranega posvetničenja krajevnega imena. Do preimenovanja dotedanje *Gosinje vasi* je prišlo l. 1890 na zahtevo župana Martina Štiha in več posestnikov.¹⁴ Vas je v virih izpričana že od l. 1169 kot *Gostindorf*, kar je slovensko ime **Gostinja vas*, izpeljano iz os. i. **Gost*.

Šentjošt nad Horjulom se do l. 1770 v virih pojavlja z imenom *Kogel*, od tod tudi priimek *Kogovšek*.

V času vračanja k svetniškim imenom po osamosvojitvi Slovenije je prišlo tudi do primerov, ko so krajem »vrnili« svetniško ime, ki ga nikoli niso nosili. Tak primer je *Škočjan* pri Turjaku, ki se kot kraj in občina v virih od 18. stol. do l. 1992 pojavlja kot *Staro Apno*, medtem ko je bil *Škočjan* le ime župnije. Drugi tak primer je *Sv. Florijan* v občini Rogaška Slatina, ki se je do l. 1993 imenoval *Stojno selo* (izpeljano iz slovenskega os. i. **Stoj*).¹⁵ Pred l. 1500 se kraj v virih navaja le 1436 in 1458 kot *Zell*, 1823 *Stoinosellu*, 1931 *Stojno selo*, enako 1937 in 1951 (občina Sveti Florijan). Cerkev sv. Florijana je bila sezidana v 17. stol.

Seveda pa v starejših obdobjih poleg teh ideološko motiviranih preimenovanj zasledimo tudi spontana preimenovanja. Značilno zanje je, da so nova imena pomenila prehod k občnim imenom, povezanim s človekovo dejavnostjo na zemlji ter z zidavo cerkvenih stavb in gradov: *Pristava* v o. Trzič je od 13. do 16. stol. nosila ime **Maločepiče* (iz slovenskega os. i. **Maločep*), *Planina* v o. Semič je od 14. do 19. stol. nosila ime **Stoplja vas* (iz slovenskega os. i. **Ostlop*), *Nemški Rovt* v Bohinju je v urbarju l. 1253 še imenovan **Položič (Boloix)*, *Cerklje na Gorenjskem* so l. 1239 in 1248 imenovane še *Trnovlje*, *Cirkulane* v Haložah so l. 1542 imenovane še **Gostenčiči (Costenczyczy Dorff)*,

Kromberk pri Gorici je v virih od leta 1200 do prve polovice 17. stol. imenovan *Stran*.¹⁶

S slovensko nacionalno in jezikovno emancipacijo (nacionalno ideologijo) so povezana preimenovanja nekaterih krajev v 19. stol. Umetno ustvarjeni, vendar slovensko zveneči *Maribor* se je uveljavil v slovenskem tisku namesto nemškega *Marburga* že v drugi polovici 19. stol. (uradno pač šele od l. 1919), enako tudi *Ljutomer* namesto nemškega *Luttenberga*, *Dravograd* namesto nemškega *Drauburga* in *Solčava* namesto nemškega *Žolcpoha oz. Sulzbacha*. V tem duhu so po drugi svetovni vojni (1952) preimenovali *Guštanj v Ravne na Koroškem*, *Marenberg v Radlje ob Dravi*, *Rajhenburg v Brestanico*, *Rihenberk v Branik* (1955), *Nemško vas* (v o. Pivka) v *Slovensko vas* (1955) in po osamosvojitvi *Bregansko selo v Slovensko vas*. Prihajalo je tudi do spremembe imen, ki so se domačinom zdela posmehljiva in žaljiva, npr. *Svinje v Vinje pri Moravčah* (1955) *Svino* (pri Ajdovščini) v *Zavino* (1945) ipd. Tovrstna preimenovanja so izpričana tudi kasneje: 1999 se je vas *Kravjek* pri Slovenskih Konjicah razdelila na dva dela in se preimenovala v *Štajersko vas* in *Spodnji Jernej*.

Po priključitvi Slovenskega Primorja in Istre k Italiji l. 1918 in prihodu fašizma na oblast l. 1923 so italijanske oblasti sistematično italijanizirale slovenska in hrvaška osebna imena, priimke in zemljepisna imena.¹⁷ Pri preimenovanjih krajevnih imen so se pogosto naslonili na ime cerkvenega zavetnika. *Kneža* je postala *Chiesa S. Giorgio*, *Stržišče* so spremenili v *Sant' Osvaldo*, *Nemško vas* v *Villa S. Andrea* ipd.

Množična dekretna preimenovanja so se dogajala po 2. svet. vojni na Poljskem, na tistih zahodnih ozemljih, ki jih je Poljska prejela l. 1945 po zmagi nad nacistično Nemčijo. Takrat je prišlo v okvir Poljske več tisoč krajev, ki so dotlej nosili nemška imena. V razmeroma kratkem času (1946–1951) so tem krajem vrnili nekdanja slovanska imena, če so bila izpričana v starih listinah, v nasprotnem primeru pa so ustvarili nova, poljsko zveneča imena.

Tudi Bolgarija je doživela dve množični spremembi krajevnih imen. Po osvoboditvi izpod Turkov po l. 1877 so številna turška krajevna imena nadomestili s slovanskimi. Drugi val preimenovanj je sledil po prvi svetovni vojni, ko so preimenovali kar tretjino vseh krajev,¹⁸ tretjega pa so začeli, vendar zaradi političnih sprememb ne nadalje-

- 16 Vojko Pavlin, *Goriško gospostvo ob prehodu pod Habsburžane na osnovi urbarja iz leta 1507*, Goriški muzej, Nova Gorica 2006, str. 130, op. 75.
- 17 Paolo Parovel, *Izbrisani identitet. Nasilno potalijančevanje prezimena, imena i toponima u »Julijskoj Krajini«*, od 1919. do 1945., sa spiskovima iz Tršćanske, Goričke i Istarske pokrajine, te prvih 5.300 dekreta, Pazin-Poreč-Pula 1993.
- 18 Pelo Mihajlov, *Преименуването на българските селища през 1934 г.*, отразено в документи от Централния државен архив, v: *Проблеми на балканското и славянското езикознание. Международна научна конференция. 14-15 ноември 2008. ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“*, Изд. ФАБЕР, Велико Търново 2010, str. 543–551, cit. mesto str. 548.

11 Joža Glonar, *Poučni slovar*, Zvezek 2, Ljubljana 1933, str. 500.

12 Joža Glonar, prav tam.

13 Krajevni leksikon Dravske banovine, Ljubljana 1937, str. 705.

14 Irena Destovnik, *Moč šibkih: ženske v času kmečkega gospodarjenja*, Celovec 2011, str. 123.

15 Priročni krajevni leksikon Slovenije, Ljubljana 1996, str. 371.

vali v 80. letih 20. stol.¹⁹ Madžarska je konec 19. stol. sistematično madžarizirala slovanska krajevna imena v Prekmurju in Medžimurju. O madžarizaciji medžimurskih krajevnih imen obstaja študija hrvaške jezikoslovke Anđele Frančič.²⁰

Slovenska krajevna imena so v več kot tisočletni zgodovini kljub prevladujočemu mnenju o njihovi stabilnosti doživljala tako spremembe, povezane s preobrazbo naseljitvenega prostora, kot spremembe, ki so bile ideološko motivirane. Mnenje, da so bile ideološke narave le spremembe krajevnih imen po drugi svetovni vojni (večinoma v letih 1952–1955), ko je bilo blizu dvesto krajev s svetniškimi imeni radikalno ali samo delno preimenovano, je enostransko. V resnici je največje število svetniških krajevnih imen nastalo šele z uvedbo krajev kot upravno-statističnih enot leta 1770 in z uvedbo katastrskih občin v letih 1822–1827, ko so uradniške komisije določale, katero ime bodo nosili posamezni kraji. O ideološki, tokrat nacionalni, podlagi preimenovanj lahko govorimo tudi pri zamenjavi nekaterih pomembnejših nemških krajevnih imen s slovenskimi, včasih tudi izmišljenimi, npr. *Maribor*, *Dravograd* ali *Branik*. Ta sklop preimenovanj se je začel z nacionalno prebujo in se je v letih revolucionarnega zanosa po drugi svetovni vojni samo nadaljeval. V letih po osamosvojitvi ni bilo zaslediti vprašanja morebitnega vračanja nekdanjih nemških krajevnih imen.

Viri in literatura:

Catalogus cleri tum saecularis tum regularis nec non parochiarum & beneficiorum dioecesis Labacensis ineunte anno MDCCCLXXIII, Labaci.

Irena Destovnik, *Moč šibkih: ženske v času kmečkega gospodarjenja*, Celovec 2011.

Andela Frančič, *Medimurska ojkonomija na madarski način*, *Folia onomastica Croatica* 17 (2008), 59–80.

Joža Glonar, *Poučni slovar*, Zvezek 2, Ljubljana 1933.

Janez Keber, *Rojstna imena, hišna imena, vzdevki, psevdonimi v Sloveniji*, *Jezikoslovni zapiski* 8 (2002), št. 2, 47–69.

Krajevni leksikon Dravske banovine, Ljubljana 1937.

Vasilij Melik, *O upravnem razvoju na domžalskem območju od začetka 19. stol. do leta 1941*, *Zbornik občine Domžale*, Domžale 1979, 81–94.

Pelo Mihajlov, *Преименуването на българските селища през 1934 г.*, отразено в документи от Централния државен архив, v: *Проблеми на балканското и славянското езикознание. Международна научна конференция. 14-15 ноември 2008. ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“*, Изд. ФАБЕР, Велико Търново 2010, str. 543–551, cit. mesto str. 548.

19 Ustna informacija bolgarskega imenoslovca prof. dr. Ludviga Selimskega septembra 2004.

20 Andela Frančič, *Medimurska ojkonomija na madarski način*, *Folia onomastica Croatica* 17 (2008), str. 59–80.

u Metodii”. Изд. ФАБЕР, Велико Търново 2010, str. 543–551.

Paolo Parovel, *Izbrisani identitet. Nasilno potalijančevanje prezimena, imena i toponima u »Julijskoj Krajini«*, od 1919. do 1945., sa spiskovima iz Tršćanske, Goričke i Istarske pokrajine, te prvih 5.300 dekreta, Pazin-Poreč-Pula 1993.

Vojko Pavlin, *Goriško gospostvo ob prehodu pod Habsburžane na osnovi urbarja iz leta 1507*, Goriški muzej, Nova Gorica 2006.

Priročni krajevni leksikon Slovenije, Ljubljana 1996.

Silvo Torkar, *Dediščina predkrščanskih slovanskih (starslovanskih) osebnih imen v priimkih in zemljepisnih imenih s posebnim ozirom na slovenski zahod*, *Goriški letnik* 29 (2002), 241–261.

Silvo Torkar, *Dvočlenski slovanski antroponimi v slovenski toponimiji*, *Jezikoslovni zapiski* 19 (2013), št. 1, 111–128.

Mimi Urbanc, Matej Gabrovec, *Krajevna imena: poligon za dokazovanje moči in dokaz lokalne identitete*, *Geografski vestnik* 77 (2005), št. 2, 25–43.

Fran Zwitter, *Viri v predstatističnem obdobju novega veka*, v: *Gospodarska in družbena zgodovina Slovencev. Zgodovina agrarnih panog, 1. zvezek: Agrarno gospodarstvo*. Izdala Slovenska akademija znanosti in umetnosti in Državna založba Slovenije, Ljubljana 1970, 34–58.

Povzetek

Slovenska krajevna imena so v več kot tisočletni zgodovini kljub prevladujočemu mnenju o njihovi stabilnosti doživljala tako spremembe, povezane s preobrazbo naseljitvenega prostora, kot spremembe, ki so bile ideološko motivirane. Mnenje, da so bile ideološke narave le spremembe krajevnih imen po drugi svetovni vojni, ko je bilo blizu dvesto krajev s svetniškimi imeni radikalno ali samo delno preimenovano, je enostransko. V resnici je največje število svetniških krajevnih imen nastalo šele z uvedbo krajev kot upravno-statističnih enot leta 1770 in z uvedbo katastrskih občin v letih 1822–1827, ko so uradniške komisije določale, katero ime bodo nosili posamezni kraji. O ideološki podlagi preimenovanj lahko govorimo tudi pri zamenjavi nekaterih pomembnejših nemških krajevnih imen s slovenskimi, npr. *Maribor*, *Dravograd* ali *Branik*.

Srbi imajo kar 16 izrazov za prednike

Praded, čukundeda, navrndeda...

Tino Mamić

Rodoslovje na Balkanu ima starodavno tradicijo. Iz roda v rod so starši na otroke prenašali družinsko izročilo, ki se je ohranjalo največ v ustnem izročilu. Nekateri Črnogorci se radi pohvalijo, da znajo na pamet imena prednikov v desetih generacijah. Koliko to velja v resničnem življenju, pa je seveda drugo vprašanje. Čeprav imajo mlade generacije tega znanja bistveno manj ali skorajda nič več in

se v tem prav nič ne ločijo od mladih v drugih deželah, pa še vedno najdemo starejše ljudi, ki znajo na izust več generacij svojih prednikov po očetovi strani.

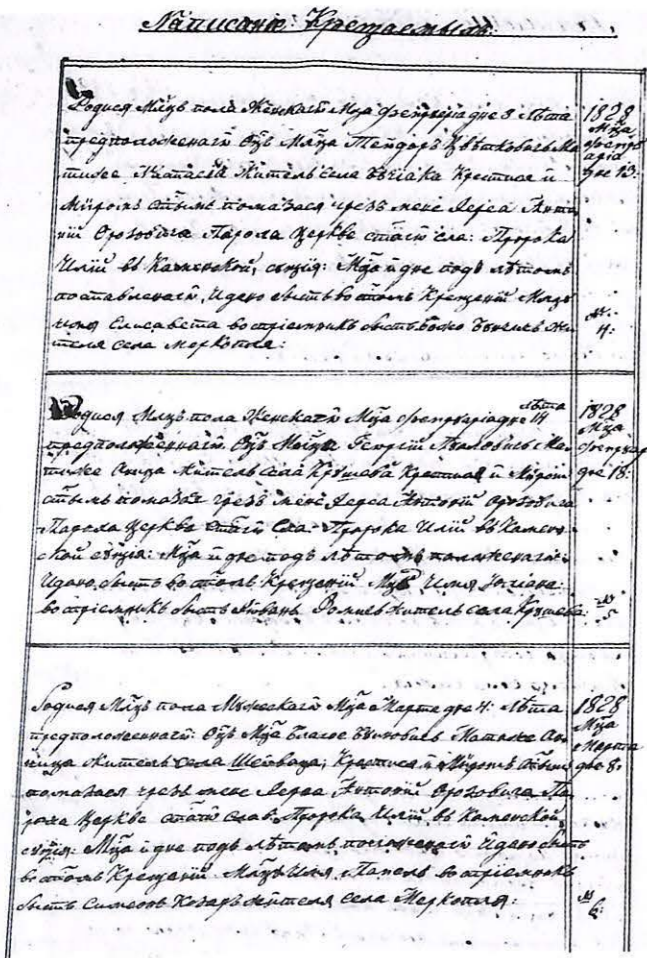
Za lažje razumevanje in spominjanje imajo posebne izraze, ki so se ohranili med Srbi in Bošnjaki. Evropski jeziki so razmeroma skromni v primerjavi s srbsčino in bošnjaščino, kjer imajo za prednike kar 32 imen. V slovenščini je prvi prednik oče, naslednji ded in nato praded. Po ženski strani pa imamo mater, babico in prababica. Skupaj torej šest besed. Za starejše generacije se uporablja dodajanje predpone pra-, kar pa je pri več kot dveh ponovitvah slabše razumljivo in si moramo v pogovoru pomagati s prsti.

Bošnjaki in Srbi nimajo teh težav vse do 16. generacije.

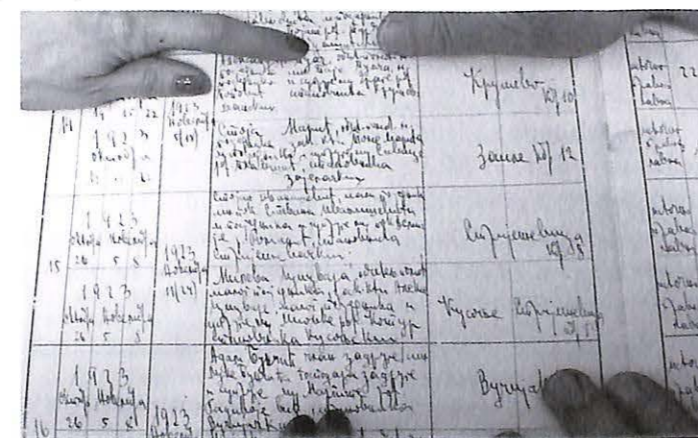
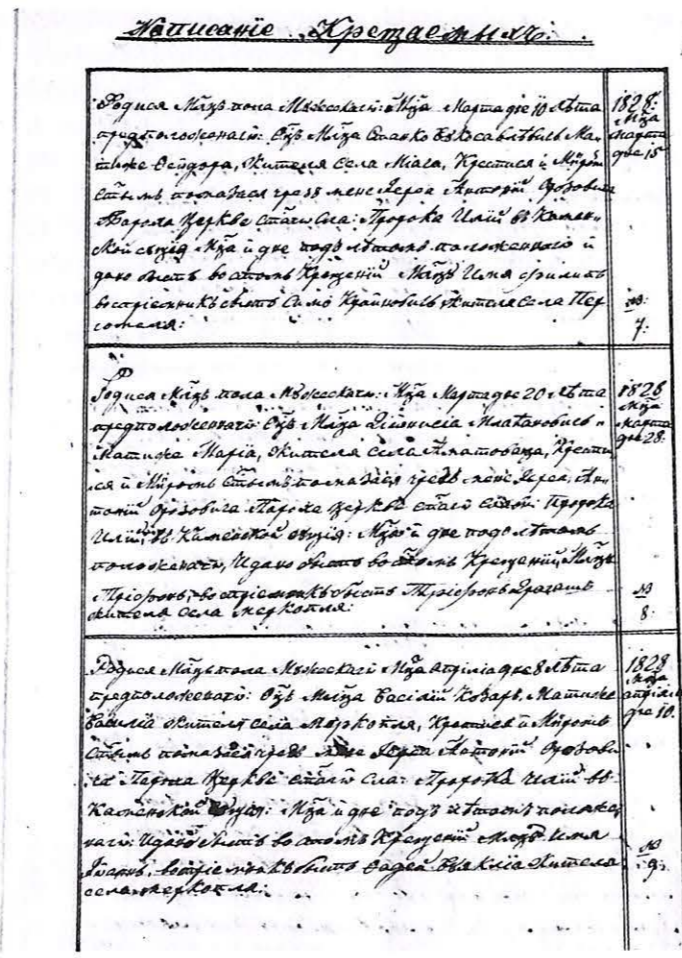
Takole si sledijo: otac, deda, praded, čukundeda, navrndeda – bele pčele, kurdel, askurdel, kurdup, kurlebalo, sukurdov, surdepač, pardupan, omžikur, kurajber, sajkatav in beli orao. Pra- pra- pra- pra- pra- pra- pra- pra- pra- pra- pra- pra- praded je v srbsčini beli orao. Precej bolj preprosto, mar ne? Po ženski strani pa gre takole: majka, baba, prababa, čukunbaba, navrnababa – bela pčela, kurdela, askurdela, kurdupa, kurlebalo, sukurdova, surdepača, pardupana, omžikura, kurajbera, sajkatava in bela orlica.

Zaradi izrazoslovja je med Srbi, Bošnjaki, Črnogorci in Hrvati vedno živahno. Različnosti med jeziki in narečji je toliko, da so poleg hrvaščine in srbsčine govorimo tudi o bošnjaščini in črnogorščini. Haško sodišče za vojne

zločine v bivši Jugoslaviji (ICTY) je zato izumilo zelo zanimivo metodo. Eden od uradnih jezikov je tudi BSH, kar pomeni »bosanski, srpski ili hrvatski«. Ko si nadeneš slušalke, lahko tako naletiš na prevod v enega od treh jezikov, saj se njihovi govorniki med seboj povsem razumejo. Za naštetih 32 izrazov bi tako težko opredelili, da so bodisi bošnjaški bodisi srbski. Vsekakor pa so nastali ob vplivu turščine, kar pomeni, da so bližje Bosni kot Srbiji. Na Hrvaškem pa se uporabljata le izraza šukundjed in šukunbaba, ponekod tudi kot čukundjed ali čukunbaba. Pogojno rečeno bi lahko izraze imeli tudi za hrvaške, če pomislimo, da so se Bošnjaki še pred stoletjem na popisu prebivalstva večinsko opredeljevali Hrvate.

Podpis k fotografiji
Srbske matične knjige so v izvorniku pisane največkrat v cirilici in to pisani, kar je za povprečnega slovenskega rodoslovca lahko velika težava. Zato se dober nasvet glasi: Več glav več ve. Tale zapis je iz matične knjige parohije (župnije) Striježevica iz začetka prejšnjega stoletja, ki jo hrani državni arhiv v Požeji. Starejše matične knjige srbskih župnij na ozemlju današnje Hrvaške so pisane v liturgični slovanščini in v ruski cirilici. Tale primer je iz parohije Kamensko iz leta 1828. Veliko matičnih knjig iz pravoslavnih župnij na Hrvaškem je na spletu na ameriških straneh Family Search, ki jih ureja mormonska cerkev.

generacija	slovensko	srbsko
1.	mati	majka
2.	babica	baba
3.	prababica	prababa
4.	pra-prababica	čukunbaba
5.	3xprababica	navrnababa
6.	4xprababica	kurdela
7.	5xprababica	askurdela
8.	6xprababica	kurduna
9.	7xprababica	kurlebala
10.	8xprababica	sukurdola
11.	9xprababica	surdepača
12.	10xprababica	pardupana
13.	11xprababica	omžikurka
14.	12xprababica	kurajbera
15.	13xprababica	sajkatavka
16.	14xprababica	bela-pčela

generacija	slovensko	srbsko
1.	oče	otac
2.	ded	deda
3.	praded	praded
4.	pra-praded	čukundeda
5.	3xpraded	navrndeda – bele pčele
6.	4xpraded	kurdel
7.	5xpraded	askurdel
8.	6xpraded	kurdup
9.	7xpraded	kurlebalo
10.	8xpraded	sukurdov
11.	9xpraded	surdepač
12.	10xpraded	pardupan
13.	11xpraded	omžikur
14.	12xpraded	kurajber
15.	13xpraded	sajkatav
16.	14xpraded	beli orao

generacija	slovensko	srbsko
1.	sin	sin
2.	vnuk	unuk
3.	pravnik	praunuk
4.	pra-pravnik	čukununuk
5.	3xpravnik	navmunuk
6.	4xpravnik	kurdel
7.	5xpravnik	askurdel
8.	6xpravnik	kurdup
9.	7xpravnik	kurlebalo
10.	8xpravnik	sukurdov
11.	9xpravnik	surdepač
12.	10xpravnik	pardupan
13.	11xpravnik	omžikur
14.	12xpravnik	kurajber
15.	13xpravnik	sajkatav
16.	14xpravnik	beli orao

generacija	slovensko	srbsko
1.	hči	čerka
2.	vnukinja	unuka
3.	pravnikinja	praunuka
4.	pra-pravnikinja	čukununuka
5.	3xpravnikinja	navmunuka
6.	4xpravnikinja	kurdela
7.	5xpravnikinja	askurdela
8.	6xpravnikinja	kurduna
9.	7xpravnikinja	kurlebala
10.	8xpravnikinja	sukurdola
11.	9xpravnikinja	surdepača
12.	10xpravnikinja	pardupana
13.	11xpravnikinja	omžikurka
14.	12xpravnikinja	kurajbera
15.	13xpravnikinja	sajkatavka
16.	14xpravnikinja	bela pčela

Sodobno srbsko rodoslovje je v primerjavi s slovenskim še v povojjih. Se pa v zadnjih letih vse bolj razvija, zato se svoje bogate rodoslovne tradicije vse bolj zavedajo. Posebej, ker je pravzaprav niso nikoli prav povsem pozabili, ampak precej pogosto uporabljali tudi izraze čukundeda in bela pčela.

Na enak način se uporabljajo tudi poimenovanja potomcev: sin, unuk, praunuk, čukunuk, navrnunuk (bele pčele), kurdel, askurdel, kurdup, kurlebal, sukurdov, surdepač, omžikur, kurajber, pandupan, sajtava in beli orao. Za potomke pa: čerka, unuka, praunuka, čukunuka, navrnunuka (bele pčele), kurdela, askurdela, kurdupa, kurlebal, sukurdov, surdepača, omžikur, kurajber, pandupan, sajtava, beli orao.

Nekaj osnovnih napotkov za rodoslovne raziskave v Srbiji

Nenad Novaković

Veliko rodoslovcev se pri svojih raziskavah sreča z dejstvom, da ima kakšnega prednika (ali več njih) iz tujine. Nadaljevanje rodoslovnih raziskav v tej smeri je povezano na eni strani z večjimi stroški, na drugi strani pa s težavami, ki jih tuje okolje prinaša. Pri tem mislim predvsem na pomanjkanje ali kvaliteto virov, iz katerih lahko črpamo rodoslovne podatke, ne gre pa zanemariti niti dejstva, da so viri v drugem jeziku in celo v drugi pisavi. V nadaljevanju bom podal nekaj osnovnih pravil, ki naj bi se jih držal vsak rodoslovec, ki ga bodo raziskave popeljale v Srbijo.

1. Preden se podate na pot si skicirajte osnovne podatke o prednikih iz Srbije, ki jih poznate osebno ali iz pripovedovanj. Pri tem si zapišite vse, kar o njih veste, predvsem pa podatke o času in kraju rojstva in morebitne vzdevke teh oseb, če jih poznate. Čas in kraj rojstva vam ne bo le v pomoč pri iskanju posameznega kraja in tam še živčih sorodnikov temveč vam bo v pomoč tudi pri iskanju področnega zgodovinskega arhiva, ki hrani matične knjige za področje, ki vas zanima. Podatki o vzdevkih vam bodo pomagali pri iskanju sorodnikov teh oseb, saj se ljudje v marsikateri vasi v Srbiji med seboj ne poznajo po priimkih temveč po vzdevkih.

2. Osnovno skico si razširite s spomini še živih sorodnikov, zapišite si vse, kar je relevantno: imena, priimke in vzdevke preminulih oseb, kje so pokopani (pri tem bodite pozorni na to, da ima veliko vasi v Srbiji več pokopališč in da je potrebno vedeti, na katerem so pokopani določeni ljudje). Zapišite si krstno slavo vsake od družin, ki jo raziskujete, ter priimek in vzdevek tiste družine, iz katere

so botri (kumovi) družini, ki jo raziskujete („kumstvo“ je namreč v Srbiji po pravilu dedno in se botra zamenja le v izjemnih situacijah). S temi podatki skupaj si sestavite grob rodovnik, do tiste generacije, do koder seže vaš spomin in spomin vaših sogovornikov.

3. Pri razgovorih se ne zanašajte samo na sorodnike. Pogosto se bo zgodilo, da kdo česa ne ve natančno, se ne more ali noče spomniti, ali mu enostavno starejši tega niso pripovedovali, ker jih ni zanimalo ali ker jih enostavno ni bilo. V Srbiji je namreč predvsem prva svetovna vojna pustila veliko družin brez odraslih moških članov, marsikje so ostale žene, matere in babice z otroki, ki jim niso znale prenesti vedenja o prednikih po moški strani. Govorite tudi s sosedi oziroma drugimi vaščani, marsikdaj vam bo kakšen sosed dal nek podatek, ki se v njegovi družini prenaša iz roda v rod o sosedih, ki so vaši predniki, morda kakšen star vzdevek, podatek o dedovanju kakšne hiše ali njive in podobno.

4. Pri skiciranju osnovnega rodovnika ne bodite skopite in se ne držite le teh nekaj oseb, ki jih raziskujete. Skušajte si skicirati vse veje neke družine, ki za sebe vedo, da imajo skupnega prednika in da so v sorodu po moški liniji. Zavest o sorodstvu se namreč med družinami, ki imajo skupnega prednika, ne izgublja. Gre lahko le za to, da se pri nekaterih družinah ve, kako se cepijo na posamezne veje, pri drugih pa je zavest o tem že izgubljena in se ve samo še to, da so v sorodu z drugimi. Širok začetek vam bo gotovo prinesel boljše sadove v nadaljevanju raziskav. Zapisujte si zgodbe o skupnem poreklu posameznih družin, pri tem pa se zavedajte, da so te zgodbe, čeprav v svoji osnovi največkrat povsem točne, v svojih podrobnostih lahko zavajajoče. Zgodilo se vam bo na primer, da boste za tri družine z različnimi priimki slišali, da so istega porekla ter da izvirajo iz treh bratov. Kasneje se bo morda izkazalo, da ne gre za tri brate temveč za deda, očeta in sina.

5. Nadaljujte s podatki s pokopališč. Osnovni rodovnik, ki naj zajema čim več veja ene družine, dopolnite s podatki, ki jih lahko pridobite s spomenikov. Načeloma so ohranjeni spomeniki iz obdobja po 1. svetovni vojni, pogosto pa se najde tudi kak starejši spomenik, ki ima še ohranjen zapis. Pri zapisih na spomenikih v Srbiji je v izredno pomoč dejstvo, da je skoraj povsod v navadi, da se na spomenik napiše komu se postavlja oziroma kdo je tam pokopan, zaključni pa se z navajanjem osebe ali več oseb, ki spomenik postavljajo in z navedbo sorodstva do pokojnega oz. pokojnih oseb. Nadalje vam bo v pomoč navada (če lokalne razmere na pokopališču to dopuščajo) da se sorodniki pokopajo blizu en drugega. Tako se vam bo npr. zgodilo, da boste locirali spomenik za neko osebo, kjer bo navedeno, da je spomenik postavil njegov sin, desno od tega spomenika bo spomenik tega sina in naprej še od njegovega sina. Spredaj in zadaj so lahko

spomeniki še drugih članov te rodbine. Prepisujte natančno zapise s spomenikov, spomenike poslikajte in pri tem bodite pozorni, da z eno fotografijo zajamete širši pogled z več spomeniki, potem pa še njihove zapise. To vam bo lahko v pomoč ko boste čez nekaj časa ugotavljali, kateri spomeniki so si bili bližje med seboj. Spomeniki, ki so na isti grobni parceli, so nedvomno od iste družine, naj vas različni priimki ne zavedejo.

6. Ko boste s pomočjo spomina, pripovedovanj in podatkov s spomenikov ustvarili že bolj oprijemljivo skico rodovnika z različnimi priimki za različne veje ene družine, z letnicami rojstev in smrti, se podajte v zgodovinski arhiv, ki hrani matične knjige za področje, ki ga raziskujete. V arhivih se hranijo matične knjige starejše od sto let, mlajše so na občini ali v krajevni skupnosti. Civilne knjige datirajo iz obdobja po 2. svetovni vojni, starejše matične knjige so cerkvene. Pravoslavna cerkev v Srbiji je vodila matične knjige od leta 1837 za področje, ki je tedaj bilo že osvobojeno izpod Turkov. Za področja, ki so bila osvobojena kasneje, so tudi matične knjige poznejšega datuma. Matične knjige so načeloma ohranjene, so pa tudi kraji, za katere ni ohranjene niti ene knjige (posledica uničenja knjig med vojno). Starejše knjige imajo malo podatkov (npr. ime otroka, očeta, mame, duhovnika in botra) novejše bistveno več (kateri otrok po vrsti je očetu, kateri materi, starost staršev ob rojstvu otroka...)

7. V matičnih knjigah ne iščite le oseb, ki ste si jih skicirali na osnutku rodovnika, temveč si prepisite vse otroke posamezne družine. Pri vpisu otrok se namreč zgodi, da je oče pri enem vpisan z enim priimkom, pri drugem otroku pa z drugim, starejšim priimkom, ki vam bo v pomoč pri raziskavah naprej. Pri tem bodite pozorni na botra pri krstu, saj je ravno zaradi uporabe različnih priimkov včasih težko „poloviti“ vse otroke iste družine. Pri prepisovanju si, če vam le čas dopušča, prepisite vse otroke, pri katerih je bila ista oseba krstni boter. Ko boste skozi prepisovanje spoznali tudi botrovo družino si prepisite vse krste in vse poroke, pri katerih so botri oz. poročne priče iz iste družine.

8. S pomočjo podatkov iz krstne knjige (kateri otrok po vrsti, starost staršev, boter) poiščite v poročni knjigi vpis poroke staršev teh oseb. Pri tem morate vedeti, da so se priimki pogosto menjavali in da ne smete biti pozorni le na priimek, temveč tudi in predvsem na botra. Ko boste v poročni MK naleteli na poroko oseb z imeni, ki ustrezajo, v času, ki ustreza rojstvu prvega otroka, in z botrom, ki ustreza botru od krsta otrok, potem bodite prepričani, da ste našli pravi par, ne glede na zapis priimka. Zato je tudi pomembno, da v eni generaciji prepisete čim več sorojencev, saj se že pri teh vpisih lahko zgodi, da so starši pri različnih otrocih vpisani z različnim priimkom. Ravno tako se lahko tudi boter pojavlja z različnim priimkom,

zato si zapišite tudi vse priimke, ki jih je on uporabljal.

9. Ponavljajte zgoraj opisani postopek za vsako generacijo nazaj, dokler ne pridete do generacij, ki so bile žive v letu 1863. S podatki iz pripovedovanj, spomenikov ter matičnih knjig lahko namreč v popisu iz leta 1863 poiščete družino, ki jo raziskujete. Kombinirajte podatke iz popisa s tistimi iz matičnih knjig do najstarejše matične knjige za tisti kraj, ki ga raziskujete.

10. Ko pridete do konca matičnih knjig vam ostane le še kombinacija popisa iz leta 1863 in starejših davčnih popisov iz dvajsetih in tridesetih let 19. stoletja (čibučki in arački tefteri). V aračkih tefterjih so zapisani samo moški člani družine z vpisanimi leti starosti. Če je nekdo ob popisu leta 1863. bil vpisan kot star 65 let s sinom starim 40 let in vnuki, potem bi morali to osebo najti v aračkem tefterju iz leta 1832 kot staro cca 34 let s sinom starim cca 9 let.

11. Bolj ko boste široko zastavili na začetku, več uspeha boste imeli na koncu. Številne družine so namreč zelo razvejane in imajo sedaj različne priimke, so pa vse v sorodu po moški liniji in imajo isto krstno slavo. Če boste sledili tem različnim linijam od sedanjosti nazaj boste tako gradili piramido, ki vas bo v aračkem tefterju lahko pripeljala do vrha piramide, do skupnega prednika. Če boste namreč sledili le eni liniji, se lahko zgodi, da boste vrh zgrešili, saj bo brez poznavanja vseh med seboj sorodnih družin iz popisa 1863 težko razbrati pravo družino oz. prave družine iz leta 1832.

12. Ne prezrite mater in sledite tudi njihovim družinam navzgor ter potomcem navzdol, le tako boste namreč imeli popolne podatke za rodovnik.

Za zaključek pa še nekaj splošnih napotkov:

- O priimkih:

Večina srbskih priimkov je po svojem pomenu patronimov, sin si je namreč priimek izpeljal iz očetovega imena. So pa primeri, ko si je nekdo priimek izpeljal iz imena strica, ki ni imel otrok in je svoje premoženje zapustil nečaku. So tudi primeri, ko je priimek izpeljan iz imena matere ali celo babice.

- O vzdevkih:

Po vaseh so še živi vzdevki, ki so lahko osebni ali družinski. Družinski vzdevki se dedujejo iz roda v rod in tako ima lahko več družin z različnim priimkom isti vzdevek, kar kaže na skupno poreklo. Take vrste vzdevek je lahko tudi priimek skupnega prednika, od katerega naprej je sledilo spreminjanje uradnih priimkov po sistemu patronimov, stari priimek pa je ostal kot vzdevek.

- O matičnih knjigah:

Po 2. svetovni vojni je civilna oblast prevzela cerkvene matične knjige, ki so jih potem hranili področni zgodovinski arhivi. V minulih letih je potekalo snemanje teh matičnih

knjig in v nekaterih arhivih ni bilo več mogoče na vpogled dobiti originalno knjigo temveč samo mikrofilm. Prednost mikrofilm je v tem, da lahko hitro prehajate iz obdobja v obdobje, če hočete kaj ponovno preveriti ali dodatno prepisati, problem pa je lahko v tem, da je včasih kakšen posnetek slab in slabo berljiv. Cerkev in država sta nedavno sklenili dogovor o vračanju knjig cerkvi.

- O popisih

Tako podatki iz popisa leta 1863 kot tudi iz starejših davčnih popisov (arački, čibučki in drugi teferji) se nahajajo v centralnem zgodovinskem arhivu Srbije, v Beogradu, in jih je možno pregledovati zgolj na mikrofilmu.

Terčeljev rodovnik

Tino Mamić

Uvod

Filip Terčelj je bil tretji zaporedni Filip, saj sta se tako imenovala tudi njegov oče in ded. Pred njimi pa so bili ravno tako trije predniki z istim imenom – Marko Terčelj. Prvi prednik, ki je bil rojen v župniji Šturje okoli leta 1690, pa se je imenoval Gašper Terčelj. Če napišemo po svetopisemsko: Gašper je imel sina Marka, Marko Marka, Marko Marka, Marko Filipa, Filip Filipa, Filip pa Filipa.

Če bi se zaporedje nadaljevalo tudi nazaj, bi lahko ugotovili še dve generaciji, saj bi bil po tej logiki Gašperjev oče tudi Gašper in ded ravno tako Gašper. A v sodobnem rodoslovju žal tako ne gre.

Zaradi treh Markov je nastalo tudi domače ime, nomen vulgaris, Pri Markovih.

Predniki Filipa Terčelja so iz številnih krajev na Vipavskem. V njegovih genih so geni prebivalcev Grivč, Šturij, Žapuž, Lokavca in Skrilj. Nadaljnje raziskovanje bo gotovo prineslo še kakšen nov kraj.

Filip Terčelj izhaja iz naslednjih rodbin: Terčelj, Rustja, Stibilj, Bizjak, Može, Kravos, Slokar in Slejko. V starejših generacijah žal nimamo ohranjenih vseh priimkov soprog. Prihodnje raziskave bodo gotovo prinesle še nekaj novih priimkov. Z razvojem genetskih raziskav na podlagi DNK pa lahko upamo, da bo v naslednjih desetletjih moč dobiti še veliko drugih informacij o Terčeljevih prednikih.

Trenutno je v bazi podatkov Terčeljevih prednikov in sorodnikov 177 različnih ljudi. Prednikov je 33 in to v sedmih generacijah oziroma v 307 letih. Potomce Gašperja Terčelja pa

najdemo v sedmih generacijah, saj osme, devete in desete generacije nimamo popisane zaradi zakona o varstvu osebnih podatkov, ki omejuje vpogled.

Raziskane so le redke smeri Terčeljevih sorodnikov po ženskih linijah. Najdemo pa med njegovimi daljnimi sorodniki tudi tri duhovnike in redovnico. Nekdanji provincial slovenskih jezuitov Lojze Bratina (1942) je Terčeljev drugi bratranec enkrat odmaknjen, saj sta njegov oče Anton Bratina in Filip Terčelj druga bratranca. Isto sorodstveno razmerje velja za marista Antona Bratino (1928), ki živi v Argentini in uršulinko sestro Fidelis Bratina (1935). Med Terčeljevimi sorodniki najdemo še enega duhovnika, urednika Ognjišča Boža Rustjo, ki je Terčeljev drugi bratranec, dvakrat odmaknjen.

Filip Terčelj in njegova družina

Filip Terčelj je bil rojen in krščen na svečnico, 2. februarja 1892. Kot zanimivost naj omenimo, da so bili istega leta rojeni še naslednji zna(me)ni(ti) Slovenci: komunistični diktator Josip Broz, ajdovski pisatelj Danilo Lokar in raketni vizionar Herman Potočnik.

V krstni knjigi, ki jo hrani arhiv župnije Šturje, najdemo zapis, da je bil rojen na naslovu Šturje 90, kar pomeni isto kot Grivče 90. Gre za hišo, kjer se je po domače reklo Pri Markovih. Nekaj desetletij kasneje je župnik Lojze Šinkovec (1987-1993) dopisal »+ umorjen in pokopan v Davči, 7.1.1946«.

Navedena sta tudi starša: Filip Terčelj, kmet, in njegova žena Marija Rustja. Botra sta bil Anton Rustja, kmet,

skic. Arno

Terčelja je krstil Mihael Arko.

Februar	Šturje	90	Filip + umorjen in pokopan v Davči, 7.1.1946
---------	--------	----	--

Krstna knjiga z vpisom rojstva Filipa Terčelja in pripisom o umoru.

Filip Terčelj kmet	Marija Rustja	Anton Rustja Marija Rustja	kmet njegov žena	Seržanica	Arko
Marija Terčelj	Alojzija				Vilijam Terčelj

Krstna knjiga: Filipova starša in botra.

in njegova žena Marija Rustja. Verjetno gre za Filipovega strica, Skrlana Antona Rustjo (1866) in njegovo ženo Marijo, rojeno Valič (1866).

Krstnik je bil prvi šturski župnik Mihael Arko (1888-1897), ki je zelo znan mož. Arko, Dolenjec po rodu, na koncu pa dekan in monsignor v Idriji, je bil kranjski deželni poslanec, časnikar in zgodovinar.

Več o družini Terčeljevih nam pokaže knjiga Stanje duš (Status Animarum). Filip Terčelj (1867-1965) in Marija Rustja sta imela sedem otrok. Skoraj natančno leto po poroki se jima je rodil prvorojenec Filip. Nato je vsake dve ali tri leta privekal po en otrok: Viktorija (1894), Marija (1896), Franc (1898), Anton (1901), Ana (1904) in Amalija (1906).

Terčeljeva rojstna hiša.

Nomen loci, seu Vicinitatis		Nomen vulgare: Numerus Domus	
Šturje		Markovi 90	
Singularum habitantium	Nativitas	ANNO	AD
Nomen			

Terčeljevi so živeli v Grivčah 90 pri Markovih.

Status pove tudi, da je Filip šel k birmi v nedeljo, 3. septembra 1899, ko je imel dobrih sedem let. Nekaj mesecev kasneje je šel prvič k spovedi. To je bilo malo po njegovem osmem rojstnem dnevu, v torek, 27. februarja 1900, v drugem tednu posta. K obhajilu pa je šel šele dve leti kasneje, pri desetih, 5. oktobra 1902.

Nomen loci, seu Vicinitatis		Nomen vulgare: Numerus Domus	
Šturje		Markovi	
Singularum habitantium	Nativitas	ANNO	AD
Nomen Cognomen			
Filip Terčelj	Šturje	27. Feb. 1892	
Marija Rustja	Šturje	6. Aug. 1896	
Filip Terčelj	Šturje	5. Okt. 1902	
Viktorija Filip		8. Apr. 1894	
Marija Filip		2. Avg. 1896	
Franc Filip		12. Avg. 1898	
Anton Filip		12. Avg. 1901	
Ana Filip		18. Avg. 1904	
Amalija Filip		18. Avg. 1906	

Terčeljeva družina v šturski družinski knjigi.

Zakaj je šel prej k birmi kot k obhajilu? Takrat je bilo običajno, da so otroci šli najprej k birmi in zatem k obhajilu. Šele v drugi polovici 20. stoletja so prestavili birmo na višjo starost.

Med opombami najdemo pripis o posvetitvi v duhovnika 1917 v Ljubljani, ki je nastal kmalu po posvečenju. Tu pa je tudi pripis »ustreljen februarja 1946 pri Davčah«, ki je nastal v letih po umoru. Glede na pisavo in napako v datumu se zdi, da je ta pripis nastal že kmalu po tragičnem dogodku.

Po odhodu prvorojenca Filipa v šole pri 13 letih, je dedič na domačiji postal drugi najstarejši sin Franc, ki se je poročil z Ajdovko Alojzijo Vodopivec. Imela sta pet otrok. Potomci imajo to hišo še vedno v lasti.

Franc Terčelj	1. Avg. 1898	
Alojzija Vodopivec	27. Avg. 1901	
Proles		
Božena-Marija	21. Avg. 1904	
Filip Terčelj	5. Okt. 1902	
Franc	12. Avg. 1901	
Marta Alojzija	18. Avg. 1905	

Terčeljeva družina naslednje generacije v šturski družinski knjigi.

Le nekaj mesecev pred mašniškim posvečenjem Filipa Terčelja je v viharnih časih prve svetovne vojne težko zbolela njegova mama Marija Rustja. To je bil razlog, da Terčelj nove maše ni pel v domačih Šturjah, ampak v Ljubljani.

O mamini smrti je imela najmlajša Amalija dobrih deset let. Oče se je ponovno poročil, saj je v tistih časih bilo praktično nemogoče preživljati družino bodisi kot vdovec bodisi kot vdova. Statistični podatki kažejo, da so se v tistem času vdove in vdovci ponovno poročali že prej kot v enem letu. Vdovec Filip pa se je vseeno poročil šele leta 1922 z Ano Novak iz Žapuž, ki je leto kasneje povila Marijo ali Marinko, kot so ji rekli, njegovega osmega otroka.

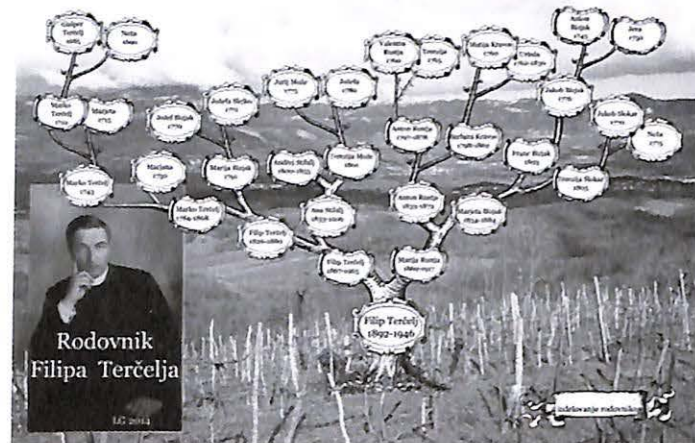
Svetniški kandidat Filip Terčelj je torej imel sedem sorodencev: štiri sestre, dva brata in polsestro. Precej možnosti je, da je bil vmes rojen še kdo, ki pa je hitro umrl.

Prvi Terčelj

Terčeljev rod sledimo do konca 17. stoletja. Dlje v tem trenutku nismo prišli, ker najstarejša krstna knjiga ni bila dostopna. Precej možnosti je, da bi našli še eno ali celo dve generaciji. Za kaj več pa bi morali pregledati še urbarje, vendar so možnosti uspeha precej majhne.

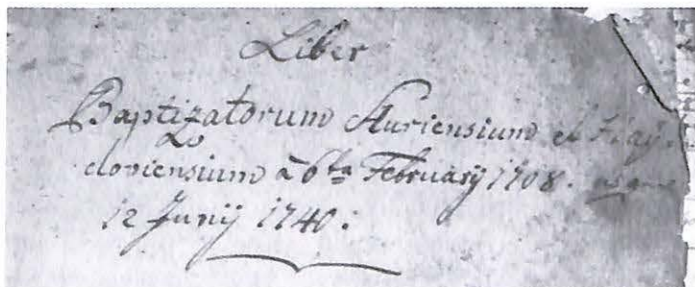
Prvega Terčelja, Filipovega pra-pra-pradeda, najdemo omenjenega v krstni knjigi pred skoraj natančno 302 letoma. Gašper Terčelj in njegova soproga Marija sta 27.

marca 1712 dala krstiti sina Marka Terčelja. Krstil ga je kaplan Nikolaj Redeskini, Ajdovec, ki je deset let kasneje krstil slikarja Antona Cebeja (Čibeja).

Izrisan Terčeljev rodovnik, ki ga ima tudi župnija Šturje.

Kako, da je Ajdovec krstil Šturca, kar si danes težko predstavljamo? Župniji takrat nista bili samostojni, ampak sta spadali pod pražupnijo Vipava. Ajdovščina je bila kaplanija s stalnim kaplanom, Šturje pa duhovnija. Ajdovski kaplan je zato krščeval tudi v Šturjah. Najstarejši krstni knjigi, ki jih hrani arhiv vipavske župnije, sta skupni za Šturje in Ajdovščino. Rivalstvo med obema deloma istega mesta torej nima tako dolge tradicije, kot bi si kdo mislil.

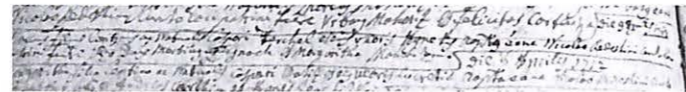
Najstarejša krstna knjiga je bila skupna za Šturje in Ajdovščino, ki so takrat spadale v pražupnijo Vipava.

Rojstvo Gašperja postavljamo v čas pred letom 1694. Verjetno je bil rojen okoli leta 1685. To je bil čas vladanja rimsko-nemškega cesarja Leopolda Habsburškega. To je bil čas, ko je v Sv. Križu – mestu, ki je nato izgubilo mestne pravice, v zadnjih desetletjih pa tudi del imena (Sv.) – takrat ustvarjal sloviti baročni literat Janez Svetokriški, prvi slovenski pripovednik.

Druga generacija, Marko I.

O Marku I., če malce v šali zaradi praktičnosti imenujemo sina prvega znanega Terčeljevega prednika, nimamo veliko podatkov. Rodil se je v času vladanja rimsko-nemškega cesarja Karla VI. Habsburškega, ki ni imel sinov in je zato uzakonil, da prestol dedujejo ženske. Leto po Markovem rojstvu je izbruhnil znameniti Tolminski upor (1713), ki

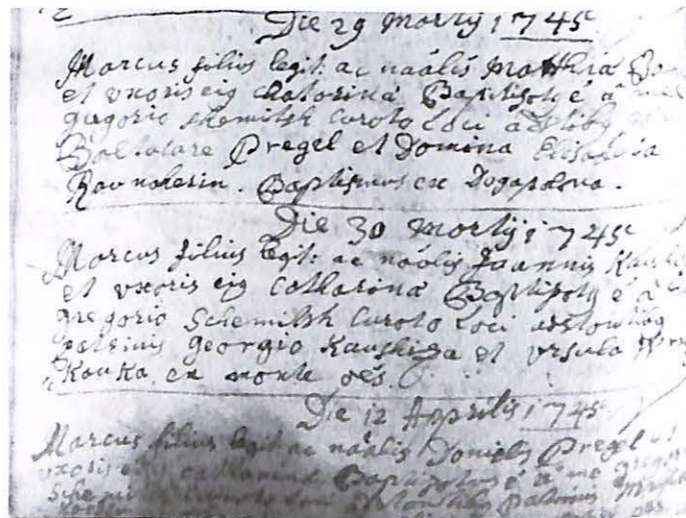
se je končal z obglavitvijo voditeljev puntarjev na goriškem Travniku. Upor se na Vipavsko ni razširil, kar pomeni, da so zemljiški gospodje Atemski v Sv. Križu in Edlingi v Ajdovščini bili bolj strpni do podložnikov.

Prva doslej znana omemba Terčeljevih prednikov iz leta 1712.

Marko I. se je poročil z Marjeto, katere dekliškega priimka ne vemo. Poročila sta se vsekakor pred letom 1742 in po letu 1730. Verjetno okoli leta 1735. Poročne knjige iz tistega obdobja ni, saj je prva vpisana poroka v Šturjah šele iz leta 1774. Z nadaljnimi raziskavami bi se dalo ugotoviti še morebitne Markove sorojence in otroke, a bi to vzelo ogromno časa.

Kot zanimivost naj omenimo, da je bilo ime Marko takrat v Ajdovščini in Šturjah izredno redko. V pol stoletja smo jih našli le kakih ducat. Zanimivo pa je, da po drugi strani najdemo v letu 1745 kar tri zaporedne krste Markov. To kaže na neke vrste modnost imenovanja po tem oglejskem svetniku.

Marko je bilo v Šturjah zelo moderno imel leta 1745.

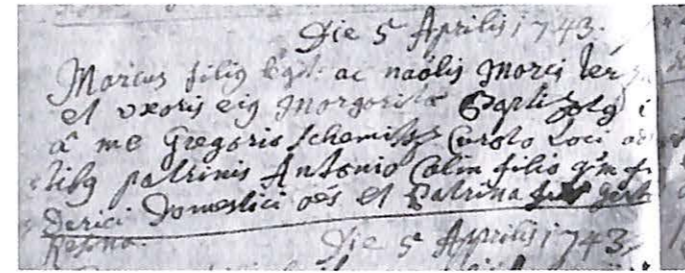
Marko II.

Marko II. se je rodil 5. aprila 1743, v času vladavine rimsko-nemškega cesarja Karla VII. Wittelsbacha, ki je formalno vladal tudi nadvojvodnji Avstrije Mariji Tereziji Habsburški, znani pod imenom cesarica Marija Terezija. To je čas, ko je svoja najlepša dela ustvaril ajdovski baročni slikar Anton Cebej. Eden največjih slovenskih baročnih slikarjev je precej del zapustil tudi v domači dolini: v rojstni Ajdovščini, Dobravljah, Lokavcu, Malovšah in na Planini.

Marko II. se je poročil z Marjano. Trenutno vemo, da sta imela vsaj dva otroke. Poroke v poročni knjigi nismo našli, najverjetneje zato, ker sta se poročila pred letom 1774. Natančen pregled celotne krstne knjige bi dal odgovor na

to vprašanje. Krstil ga je Jurij Šemič, ki ga sicer na seznamu duhovnikov, ki so službovali v Šturjah, ne najdemo.

Družina je leta 1784 živel na naslovu Grivče 26.

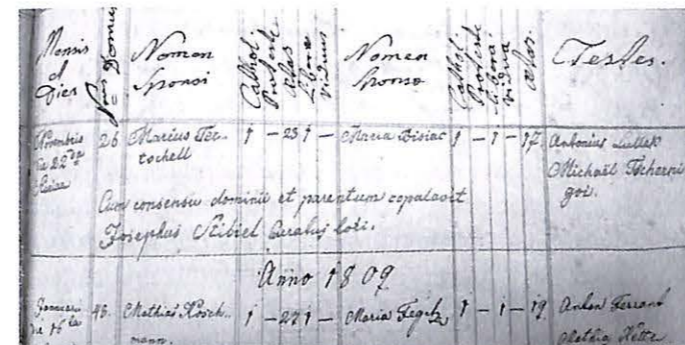
Vpis krsta Marka Terčelja šturski krstni knjigi leta 1743.

Marko III.

Marko II. se je rodil v Grivčah 26. 19. decembra 1784 pod krono rimsko-nemškega cesarja Jožefa II. Habsburško-Lotarinškega. V tistem času so v Ajdovščini zgradili papirnico. Marko je odraščal v času francoskih vojn in doživel tri francoske zasedbe Vipavske doline. Šturskemu kaplanu Jožefu Stibilju so francoski okupatorji naložili davek 200 goldinarjev, ki jih ni zmogel, zato je dobil v hišno oskrbo deset francoskih soldatov.

Poročil se je novembra 1808 z mladoletno Marijo Bizjak, ki je za spregled dobila dovoljenje od staršev. Ohranjeni so podatki za njihovih pet sinov. Nova družina je živel v isti hiši kot Markovi starši, v Grivčah 26.

Marko je doživel tri države: nemško-rimsko cesarstvo, francoske Ilirske province in avstrijsko cesarstvo, ki se je tik pred njegovo smrtjo preoblikovalo v avstroogrsko monarhijo. Živel je pod sedmimi cesarji: tremi avstrijskimi (Jožef II., Leopold II. in Franc), enim francoskim (Napoleon) in tremi nemškimi (Franc, Ferdinand in Franc Jožef).

Poroka Marka Terčelja in Marije Bizjak.

Filip I.

Filip Terčelj, ali Filip I., se je rodil 18. aprila 1826, v času vladanja avstrijskega cesarja Franca. Takrat je Ajdovščina dobila primat v Vipavski dolini, saj je Sv. Križ po odhodu Francozu začel toniti v pozabo. V Ajdovščini je nastala velika predilnica (1835), cerkveno pa je prenehala biti pod šturskim vikariatom in je prešla pod Sv. Križ. Mejo na Hublju je med goriško in ljubljansko škofijo postavil papež Pij (1830).

Poroka Filipa Terčelja in Ane Stibilj (1854).

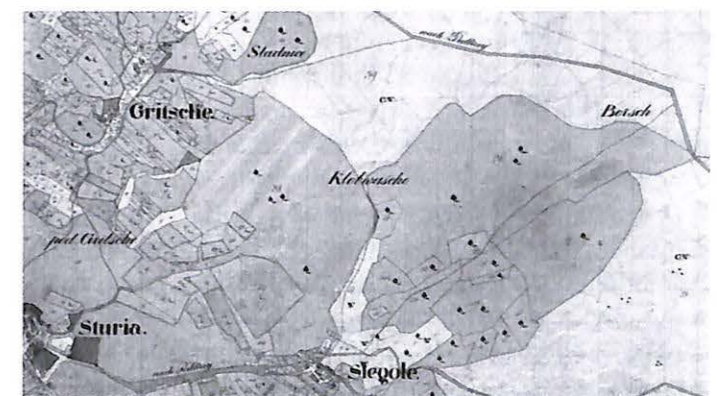
Poročil se je z Ano Stibilj (1854). Imel sta samo enega otroka, Filipa. Filip I. je umrl že pri 53 letih.

Vdova Ana se je ponovno poročila (1881) poldrugo leto po njegovi smrti z Jožefom Peljhanom. Tudi Peljhan, doma s Kovka, je bil vdovec. Hišo je prepustil najstarejšemu sinu in se preselil v Grivče. Otrok nista več imela, saj sta bila starejša.

Nomen loci, seu <i>Sturija, Grivče</i>				Nomen vulgare:			
Vicinitatis				Numerus Domus 98			
Singularum habitantium		Nativitatis		1		2	
Nomen & Cognomen	Conditi	lona	mensis	Anno	Anno munitatis ortograciam	Anno munitatis ortograciam	ADD
Sturij, Stibilj	98	Grivče	18	April	1826	1826	1
Ana Stibilj	...	Grivče	5	April	1825	1825	1
Stibilj, Jožef	2	masina	18	Jan	1825	1825	1
Sturij, Stibilj, Filip	...	Grivče	18	April	1854	1854	1

Terčeljeva družina v šturski družinski knjigi. Filip Terčelj in Ana Stibilj sta imela samo enega otroka.

V Grivčah sta sredi 19. stoletja na številki 90 živeli dve družini, Markova in Filipova, ki sta skupaj imeli deset ljudi.

Grivče (Gritsche) in del Šturij (Sturia) v katastru, ki ga hrani državni arhiv v Trstu.

Filip II.

Filip II. se je rodil 18. avgusta 1867 v času vladanja avstrijskega cesarja Franca Jožefa. Živel je skoraj sto let, zato je doživel več držav: Avstroogrsko, kraljevino Italijo, nemško okupacijo in slednjič republiko Jugoslavijo. Doživel je vse tri evropske totalitarizme, fašizem, nacizem in komunizem. Preživel je dve ženi in dva otroke.

Grivče (Gritsche) v katastru, ki ga hrani državni arhiv v Ljubljani. Terčeljeva hiša je označena z rdečim pravokotnikom z belo obrobo.

Primorski priimki na Teharjah in v Štorah

Matej Ocvirk

Ozemeljske spremembe po 1. svetovni vojni (Rapalska pogodba leta 1920), vzpon in prevzem oblasti Mussolinija v Italiji in preganjanje Slovencev s strani fašističnih oblasti, so povzročili množično preseljevanje primorskih družin in posameznikov v novonastalo jugoslovansko Državo Srbov, Hrvatov in Slovencev (SHS) oz. Kraljevino Jugoslavijo po letu 1929. Primorski izseljenci so se preseljevali od Tržaškega, Krasa, Pivškega, okolice Postojne, Vipavskega, Goriških Brd, Goriškega, Bovškega do vrhov Julijskih Alp, ki je prišlo pod italijansko državo z Londonskim sporazumom (1915) in Rapalsko mirovno pogodbo (1920).

Primorskih prišlekov se je največ naselilo v večja mesta in okolico, predvsem v Ljubljano, Maribor, Celje, Ptuj, pa tudi na območje Prekmurja in Krškega. V Jugoslavijo se je naselilo med obema vojnoma okoli 70.000 Primorcev (Vovko, 1992: 88) Primorski izseljenci so največkrat prinesli s seboj samo priimek. Primorci so se naselili tudi na območje Teharja in železarskih Štor. Priimki Mahne, Bertok, Čehovin, Renčelj, Lenardič, Malec, Mihelič in drugi kažejo, da ima marsikateri Teharčan ali Štorovčan primorske prednike in izvor. Tako je območje Teharj in Štor postalo prava primorska kolonija med obema vojnoma (Ocvirk, 2015: 4-5).

Primorski naseljenci so bili izobražen kader, od učiteljev, železničarjev, ki se je v novem okolju odlično znašel in prispeval soustvarjati družbeno, društveno in politično življenje na Teharjah in v Štorah. V Štorah so aktivno po-

magali pri ustvarjanju in razvoju prvih slovenskih društev, zlasti Sokolskega društva Štore-Teharje, športnega kluba SK Štore, Veneta in Soča, pevskega društva Bodočnost in drugih prosvetnih ter pevskega društev. Svoje otroštvo in mladost sta v Štorah preživel tudi znani osebnosti s področja književnosti in športa, in sicer Vladimir Pavšič-Matej Bor in Karel Jug.

Primorski priimki, ki so se pojavljali na območju Teharja in Štor:

Benedejčič. Priimek se na območju Teharja danes ne pojavlja več. Priimek Benedejčič je patronimik osebnega imena Benedikt, torej krščanskega svetnika iz zgodnjega srednjega veka (Merkù, 2004: 31-32).

Bertok. Priimek se pojavlja na območju Bukovžlaka v bližini Teharj. Priimek je nastal po kraju Bertoki vzhodno od Ankarana ob cesti Koper-Trst mimo Čežarjev. Ime je bilo prevzeto iz italijanskega osebnega imena Alberto, Umberto ali Lamberto (Snoj, 2009: 58).

Čehovin. Priimek Čehovin se danes pojavlja na območju Štor. Priimek je izpeljan s priponskim obrazilom -in iz priimka ali vzdevka čeh, ki pomeni dečka, fanta, govejega pastirja ali svojilni pridevnik Čehov, ki je prvotno pomenil sin Čeha, prišlek s Češkega. Na Vipavskem se pojavlja zaselek Čehovini (Merkù, 2004: 63).

Črnigoj. Priimek Črnigoj se danes ne pojavlja več v Štorah. Priimek sodi v skupino priimkov na -goj, ki so značilni posebno za Goriško. Priimki na -goj so nastali iz prvotnih poganskih osebnih imen (Merkù, 2004: 17).

Čuk. Priimek Čuk sodi v živalsko skupino priimkov, ki je nastal iz vzdevka čuk in poimenovanja nočne ptice (Merkù, 2004: 55).

Jelerčič. Priimek Jelerčič se danes ne pojavlja več na Teharjah. Priimek je nastal po poimenovanju skupine mož, ki so v preteklosti delali v jelkinih gozdovih, sekali jelke in kuhali oglje. Pojavlja se tudi v oblikah Jelarčič, Jelovčič, Jelinčič in Jeličič (Jelerčič, 2006: 9-10).

Jug. Priimek Jug se danes ne pojavlja več na območju Štor. Priimek se izvorno povezuje s poimenovanjem strani neba jug; nastal je preko vzdevka po položaju prebivališča v smeri proti jugu. Pomeni tudi prebivalca Juga, prišleka z juga, in sicer iz svojilnega pridevnika Jugov (prebivalec) (Keber, 2006: 13). V Štorah je živel znani športni delavec in športni pedagog Karel Jug, ki je zaslužen za razvoj športa in športnih klubov v Štorah in Celju. V Štore je prišel kmalu po 1. svetovni vojni, kjer je oče Štefan Jug dobil službo železničarja.

Kogoj. Priimek se danes ne pojavlja več na območju Teharja. Merkù izvorno uvršča priimek med furlanski priimek, ki označuje ribiča v sladkih vodah, pomeni tudi mrežo za ribolov, ki se je razvil iz furlanske besede cogoi, tudi cogol, ki pomeni ribiča v sladkih vodah (Merkù, 2004: 18).

Lenardič. Priimek Lenardič se danes pojavlja na območju Slanc. Priimek je nastal iz svetniškega imena Lenart, ki

izhaja iz nemškega imena Leonhard in pomeni močnega, drznega leva, in italijanskega Lenardo (Leon. Merkù, 2004: 40).

Magajna. Priimek Magajna se danes ne pojavlja več na območju Štor. Priimek izvira iz tržaškega Križain je izposojen iz beneškega samostalnika magagna in furlanske magagne, ki kratko malo pomeni hibo, predvsem telesno napako (Merkù, 2004: 44).

Mahne. Priimek se danes pojavlja na območju Štor in Teharja. Priimek naj bi nastal iz osebnega imena Mahne, ki je hipokoristična tvorjenka iz svetniškega imena Matej, Matevž ali Matija. Številna staroslovenska imena so se pogosto končevala na hna- in hno- (Torkar, 2013: 42).

Mihelič. Priimek Mihelič se danes pojavlja na Teharjah. Priimek je nastal iz osebnega imena Mihaela, ki je svetopi-semskega izvora in pripone -ič (Merkù, 2004: 37).

Milharčič. Priimek Milharčič se danes ne pojavlja več na območju Bukovžlaka in Zvodnega. Priimek je pomanjševalnica iz Milhar, ki lahko pomeni mlinarja, imenski priimek iz Melhiorja ali Mihaela, pa tudi majhnega kralja obmejne vojske (Kernel, 2006: 207).

Mlekuž. Priimek Mlekuž se danes ne pojavlja več na območju Vrh. Stergulc uvršča priimek Mlekuž, ki ima izvor na Bovškem, Predelu in Trenti, ki je dobilo poimenovanje po mleku. Priimek, tudi v obliki Mlekuš, pomeni človeka, ki je imel pravico do mleka, ki ga je krava dajala, ki razvažal mleko ali se je ukvarjal z mlekarsko dejavnostjo (Stergulc, 1997: 14).

Pavšič. Priimek Pavšič se danes ne pojavlja več na območju Štor. Priimek je nastal iz osebnega imena apostola Pavla kot izpeljan priimek s skrajšano osnovo (Merkù, 2004: 31). Otroška in dijaška leta je v Štorah preživel tudi znani slovenski pesnik, dramatik, pisec, NOB-ja in gledališki kritik Matej Bor-Vladimir Pavšič, katera oče je bil vodja orožniške postaje v Štorah.

Puc. Priimek Puc se ne pojavlja več na območju Vrh. Pomen in izvor priimka Puc je nejasen. Pojavlja se tudi v poitalijančeni obliki Puz in Puzzi (Leksikon priimkov).

Ravbar. Priimek Ravbar je prišel na Teharje iz Krasa.

Renčelj. Priimek Renčelj se pojavlja pogosto, priimek je mogoče najti na območju Teharja, Vrh, pa tudi Kopol in Proseniškega. Priimek naj bi nastal iz krajevnega imena Renče v spodnji Vipavski dolini. Pojavljajo se tudi oblike Renčej, Renčov in Renčar (Arčon, Zgodovina Renč).

Vatovec. Priimek se je nekoč pojavljal na območju Bukovžlaka. Priimek izhaja iz krajevnega imena Vatovlje pri Vremah, ki se nahaja v občini Divača na severni strani Brkinov (Kladnik, 1995: 403).

Vrtovec. Priimek Vrtovec sodi v skupino ledinskih imen, ki izvira tudi iz krajevnega imena Vrtovče. Vrtovče so naselje v občini Ajdovščina (Leksikon priimkov).

Žele. Danes ne najdemo na Teharjah več priimka Žele. Priimek se pogosto pojavlja na Pivškem in pomeni solarja, trgovca s soljo ali človeka s celka (Kernel, 2006: 328).

Viri in literatura

Arčon, Iztok: Zgodovina Renč. Internetni vir: http://www.2.arnes.si/ljiijs30/zgodovina_2.html.

Jelerčič, Franc Rado: Otrokova pot v svobodo. Kranj: Modita, 2006.

Keber, Janez. Priimek Jug. Dnevnik, 27.10. 2006, str. 13.

Kernel, Leon: Od kod si? Kako se pišeš? Priimki in kraji na Pivki v preteklosti. Slavina: Kulturno društvo Kernel, 2006.

Kladnik, Drago: Krajevni leksikon Slovenije. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1995.

Leksikon priimkov in hišnih imen. Internetni vir: <http://www.rodoslovje.com/index.php>.

Merkù, Pavle: 1300 primorskih priimkov. Trst: Mladika, 2004.

Ocvirk, Matej: Primorske družine in priimki na Teharjah in v Štorah. Teharje, 2015.

Snoj, Marko: Etimološki slovar slovenskih zemljepisnih imen. Ljubljana: Modrijan in Založba ZRC, 2009.

Stergulc, Andrej: Družinski priimki v Bovcu: 1700-1949. Drevesa, 1997, št. 4, str. 16-18.

Torkar, Silvo: Priimki Mahnič. Obid, Pretnar in Stanovnik. Drevesa, 2013, št. 2, str. 41-45.

Vovko, Andrej: Izseljevanje iz Primorske med obema vojnoma. Zgodovinski časopis, 1992, št. 46, str. 87-92.

Vpisovanje krsta za nezakonskega otroka

Peter Hawlina

Eno od zelo neljubih dejstev za rodoslovca je najdba vpisa krsta nezakonskega otroka. V takem primeru je nadaljnja raziskava skoraj vedno nemogoča. Po sto in več letih zlepa na bomo našli nekoga, ki bi nam po svojem vedenju znal pomagati. V matični knjigi je rubrika za očeta prazna. Mati pa je vpisana samo z imenom in priimkom, kar je največkrat premalo za zanesljivo identifikacijo.

Takih primerov ni malo. Eden od takih, na katerega sem naletel pri dokumentiranju svojega sorodstva, je bilo rojstvo moje tašče. Vedelo se je, da je bila Valburga Marenčič rojena 25. 10. 1913. Mati Lucija Marenčič takrat še ni bila poročana, zato je Valburga dobila priimek po njej. Ko je Lucija zanosila in rodila je zagotovo marsikdo vedel za oba protagonista. Enako danes ve še marsikdo, kdo je oče nekega nezakonskega otroka, ne le neporočena starša. Za mojo taščo so vsi taki pomrli. Pa so še živeli, ko sem se lotil dokumentiranja rodovnika. Živa je bila tašča, njena mati tudi. Pa so dobro vedeli, da delam rodovnik po krušnem očetu. Počutim se kot prevarani soprog.

9. 8. 1919 se je Lucija Marenčič poročila z Maksom Kušarjem. Ta se je kmalu po poroki zglasil v župnišču in pred dvema pričama izjavil, da je on oče Valburge in zdaj želi, da tudi hči dobi njegov priimek. Njegovo izjavo in zahtevo sta potrdili dve priči. Župnišče je zahtevi ugodilo in Valburga je dobila priimek Kušar.

Šele leta 2012 je Valburgina hči Irena po velikem naključju zvedela, da Maks Kušar v resnici ni bil oče Valburge. To spoznanje sicer ni vneslo kakšnega razočaranja ali drugih omembe vrednih čustev. Še nekoliko vznemirljivo je bilo. Najbolj prizadet sem bil jaz, zet pokojne Valburge, ki sem ženin rodovnik marljivo raziskoval tudi za Maksa Kušarja, ne vedoč, da ni Valburgin biološki oče. Odščipnil sem njegov rodovnik od Valburginih prednikov in namesto tega pomislil, kako bi ga nadomestil z rodovnikom biološkega očeta.

Od najbolj zanesljive sorodnice sem izvedel samo to, da je bil oče konjeniški oficir. Lucija je bila hči Mihe Marenčiča, ki je bil župan v Mostah pri Ljubljani. Imel je gostilno zraven konjeniške kasarne. Ta kasarna je bila pri okoličanih znana kot rajtšula (Reitschule). Po razpustu konjenice kot roda vojske je objekt propadal kot večina podobnih in je šele po obnovi pred nekaj leti dobil ime Dvorec Selo. Gostilno Marenčič pa so že pred več kot 40 leti nadomestili stanovanjski bloki ob Ulici Bratov Rožman.

Še to sem izvedel, da naj bi bil ta vojak italijanskega rodu in je po vojni Lucijo lahko spet obiskal. Zdaj se lahko poročiva, je rekel. Za Lucijo je ponudba prišla prepozno, saj je medtem že spoznala svojega bodočega moža Maksa.

Pomislil sem, da bi v vojaškem arhivu na Dunaju lahko poskusil najti sled po konjeniškem oficirju. Z razmeroma visoko zanesljivostjo bi posumil na koga od takratne posadke, če bi bil leta 1913 med oficirji samo eden italijanske narodnosti. Saj vemo, da je takratna Avstroogrška segala krepko v ozemlje današnje Italije.

Opisal sem eno od meni znanih in sorodstveno najbližjih situacij. Težko bi bilo oceniti, koliko je bilo podobnih. Prešteti pa jih je nemogoče.

Prvega julija 1811 je stopil v veljavo cesarski patent po katerem se je domnevalo, da so otroci zakonski, če so bili rojeni 180 dni po sklenjenem zakonu in pred pretekom 300 dni po moževi smrti, ločitvi ali razveljavitvi zakona. Ta določba je bila dopolnjena leta 1886 in je po njej veljalo, da je otrok zakonski, če se je rodil v času ko zakon ni bil razvezan ali razveljavljen kljub večletni moževi odsotnosti. Zakonski je bil celo v

primeru, da je sodišče moža razglasilo za mrtvega, ni pa še uradno razglasilo prenehanje zakonske zveze.

Prvi odlok je stopil v veljavo že leta 1770. Po tem odloku se ni smelo (ne bi smelo) vpisovati imena in priimka nezakonskega očeta razen v primeru njegove izrecne zahteve. Kasneje so bile dodane določene določbe za posebne okoliščine.

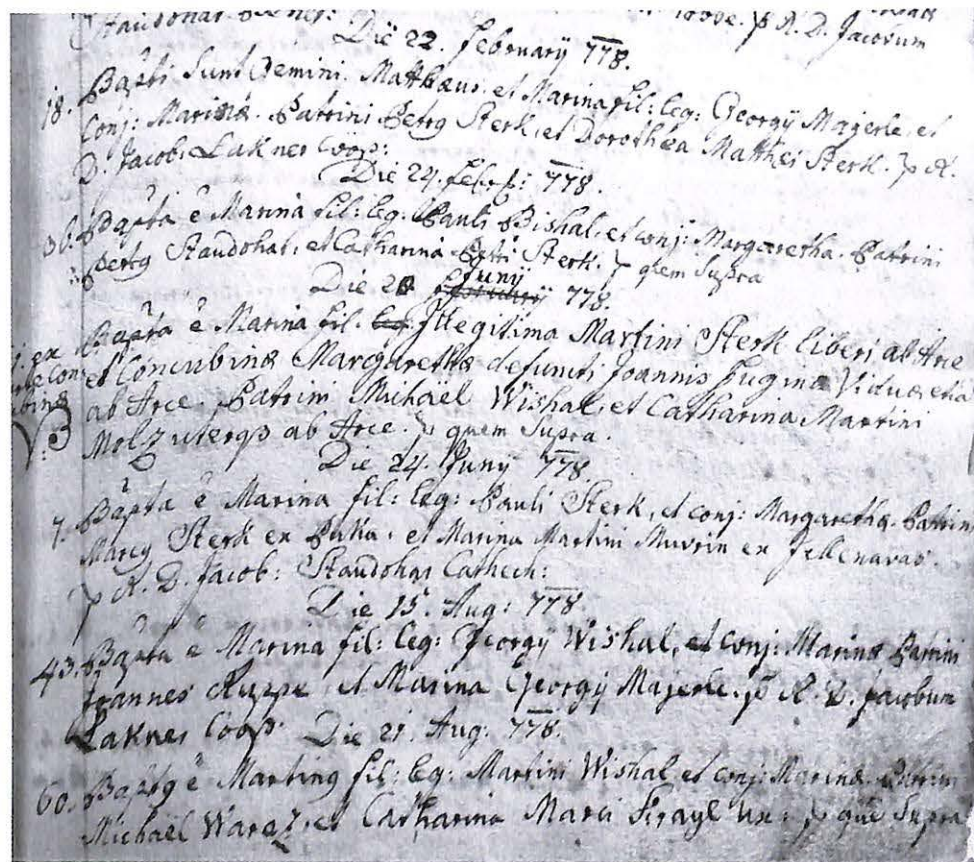
Najpogosteje pa je ostala rubrika za vpis očeta prazna, če ta ni pred pričama izjavil očetovstvo in je bilo to naknadno dopisano v rubriki za očeta v matični knjigi krstov.

Izjeme so redke. Samo enkrat sem naletel na zapis, katerega je zahteval mož žene, ki je rodila štiri mesece po poroki. Takole je župnik na njegovo željo vpisal v matično knjigo:

Anton Eržen, vulgo Ropret, zemljak v Zg. Bit. 20 izgovoril je pred župnikom Ant. Klemen vpričo dveh mož, da ni oče Katarine, otroka svoje žene Marijane roj. Demšar iz Poljan nad Loko, ker sta poročena šele 4 mesce, in da se on z njo pred poroko ni pečal. Podkrižala sta se Jožef Gorjanec, zemljak v Zg. Bitnu št. 3 in Anton Oman, sitar - hišar v Zg. Bitnu št. 75. Priči podpisal Anton Brodnik, kapelan, tudi priča.

V koliko drugih primerih je župnik vede ali nevede vpisoval očeta, ki to ni bil?

Za rodoslovce bi bil danes podatek o očetu važen ne glede na razmere, ki so ob času vpisa prepovedovale vpis največkrat znanega očeta. Celo vpis matere skoraj vedno onemogoči nadaljnjo raziskavo. Mati je največkrat vpisana samo z imenom in priimkom. Domnevamo sicer lahko, da

je rodila na svojem domu. Zelo pogosto pa je nezakonska mati zanosila ali vsaj rodila izven svojega doma in morda celo daleč od doma. Pogosto so bile nezakonske matere rojevale v kraju, kjer so bile zaposlene. Le redko je poleg imena in priimka vpisan še kak dodatni atribut kot bi bila njena starost in ime očeta, kar bi vsaj malo pripomoglo pri iskanju prave Marije Kovač, katerih je bilo v kraju ali okolici več kot ena.

Da rojstvo nezakonskega otroka največkrat onemogoči nadaljevanje raziskovanja dokazuje tudi naslednji primer.

V knjigi krstov župnije Stari trg ob Kolpi je bila 20. 6. 1778 krščena Marina (Marija) nezakonska hči Martina Šterka iz Predgrada in njegove priležnice Marjete, vdove po Janezu Fugina iz Predgrada.

V tem primeru bi laže identificirali mati, saj bi po poroki neke Marjete z Janezom Fugina našli dovolj atributov zanjo. Bolj bi bili v dvomih, če bi v Predgradu takrat živela dva Martina Šterk, oba primerne starosti. Le sklepamo lahko, da omenjeni Martin (še) ni bil poročen, saj bi sicer bil vsaj pogojno kompromitiran z zapisom očetovstva.

Navedel sem samo tri od mnogih primerov, ko je raziskava prednikov onemogočena ali vsaj močno otežena. Koliko pa je primerov neistovetnosti biološkega in zakonitega očeta, pa tudi po primeru Valburge Marenčič ni mogoče sklepati.

Priimek Stermecki

Matej Ocvirk

Izvor priimka

Priimek Stermecki spada v skupino priimkov na -ski, -ški, -cki, -čki, ki so izvirno slovenskega ali kajkavskega nastanka. Nastali so vzdolž celotne črte, kjer se stikajo slovenski in kajkavski govori, na obmejnem področju Slovenije in Hrvaške. Priimek se pojavlja tudi v obliki Strmecki, Stermečki in Strmečki. Zmotno je prepričanje, da so priimki posledica migracij iz Poljske, Češke ali pa z juga, s področja Makedonije. Priimki so nastali iz krajevnih ali drugih naselbinskih imen z dodanim obrazilom -ski, -cki, -jak ali -šek. Tako je priimek Staroveški nastal iz kraja Stare vasi na Bizeljskem, Pleterski iz Pleterij, Briški iz Brige, Staroverški iz Starega Vrha. Priimek Stermecki ali Strmecki je nastal iz toponima Stermec (Torkar).

Iz leksikona priimkov je razvidno, da je bilo leta 2006 v Sloveniji 96 nosilcev priimka Stermecki, od tega jih je bilo 41 % v Savinjski regiji, 22 % v Spodnjem Savskem in 18 % v Podravski. Z obliko Strmecki je bilo leta 2006 26 nosilcev priimka, z obliko Strmecki pa 33 nosilcev. Največ jih je

bilo v Podravski regiji (39 %), 18 % v Savinjski regiji in 12 % v Spodnjem Savskem. Z obliko Stermecki leta 2006 ni bilo nobenega nosilca priimka.

Rudolf Stermecki in prihod v Celje

Rudolf Stermecki (1876-1957)
Vir: Orožen: Veliko Celje in nova občinska uprava. Kronika slovenskih mest, 1935, št. 3, str. 243.

Priimek Stermecki je v Celje prinesel Rudolf Stermecki, ki se je kasneje razširil tudi v okolico Celja. Rudolf se je rodil 22. aprila 1876 v Brezovici na Bizeljskem v kmečki družini, očetu Francu in materi Mariji, rojeni Blažinčič. Iz telefonskega imenika Slovenije je razvidno, da se še danes pojavlja priimek Stermecki v Brezovici in širino po Bizeljskem. Po končani osnovni šoli v Brežicah se je izučil za trgovskega pomočnika v Kočevju in Žužemberku. Leta 1905 se je naselil v Celju, kjer je odprl lastno trgovino na križišču sedanje Stanetove in Prešernove ulice, kjer je imel lastno manufakturno in modno trgovino. Bil je spreten in iznajdljiv trgovec, ki se je hitro širil ter se prilagajal trgovskemu tržišču. Uvajal je številne novosti, med drugim velja za pionirja kataloške prodaje. Tako je leta 1911 kupil od Celjske posojilnice sosednjo stavbo, jo prezidal in razširil trgovino (Počivavšek 2012: 34). V letih 1937-39 je v Celju ustvaril prvo veleblagovnico, ki je bila opremljena po takratnih sodobnih standardih, z električnim dvigalom, lastno telefonsko centralo in tekočimi stopnicami. Trgovsko podjetje je zaposlovalo okoli 130 ljudi. Tako je Rudolf Stermecki ustvaril ugledno trgovsko podjetje, ki je imelo lasten poštni in reklamno-propagandni oddelek, brezplačne prodajne kataloge s ceniki. Stermecki je postal predsednik Trgovskega društva v Celju, od leta 1919 predsednik celjskega trgovskega gremija, bil je občinski svetnik občine Celje, leta 1935 postal podpredsednik občine Veliko Celje in bil banovinski svetnik. Prav tako je ustanovil in vodil Trgovsko-obrtno zadrugo v Celju in bil odbornik celjske podružnice Hranilnice Dravske banovine (Orožen 1935: 243).

Žal pa je družina doživela žalostno usodo. Tako se je leta 1901 utopil Jožef Stermecki iz Bizeljskega, splošno priljubljen in marljiv trgovec. Kot je poročal Štajerc, se je peljal iz sejma iz Klanca. Nesreča se je zgodila pri Bro-

zovem umetnem mlinu, ko so se peljali zvečer s čolnom čez naraslo Sotlo. Deroča voda je čoln prevrnila, ostali so skočili v vodo, Stermeckega pa je s čolnom vred vrglo čez jez. Našli so ga čez 4 dni na hrvaški strani Sotle. Zapustil je vdovo z enim otrokom (Od Sotle: 7). Med 2. svetovno vojno je bil Rudolf Stermecki pregnan v srbski Paraćin, vendar je kmalu pobegnil k hčeri na italijansko okupacijsko ozemlje. Po končani vojni mu je nova jugoslovanska socialistična oblast zaplenila in nacionalizirala premoženje, sam pa je bil obsojen zaradi gospodarske sabotaže in špekulacij na izgubo premoženja in državljskih pravic. Po vojni je živel pri hčeri v Zagrebu, kjer je tudi umrl 6. junija 1957. Pokopan je v Celju. Prav tako kmalu po vojni je umrl tudi njegov sin Rudi, in sicer v Kanadi, ki je bil predviden za naslednika trgovskega podjetja Stermecki (Počivavšek 2004: 51). Priimek Stermecki se še vedno pojavlja v Celju, tako da potomci Rudolfa Stermeckega še vedno živijo v Celju in njeni okolici.

Viri in literatura

Leksikon priimkov. <http://www.rodoslovje.com/index.php>. Od Sotle. Štajerc, 1901, let. 2, št. 6, str. 7.

Orožen, Janko (1935). Veliko Celje in nova občinska uprava. Kronika slovenskih mest, let. 2, št. 3, str. 241-243.

Počivavšek, Marija (2004). Trgovec in pionir kataloške prodaje Rudolf Stermecki. Znameniti Celjani. Celje: Fit Media, str. 50-51.

Počivavšek, Marija (2012). Rudolf Stermecki (1876-1957). Srce in možgani naše kulture, podobe in prostori meščanstva na Slovenskem Štajerskem. Str. 34-35.

Spletni biografski leksikon. <http://www.celjskozasavski.si/osebe/stermecki-rudolf/347/>.

Telefonski imenik Slovenije.

Torkar, Silvo. Izvor priimkov na -čki. Znanstveno raziskovalni center SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša. <http://www.isjfr.zrc-sazu.si/sl/svetovalnica/izvor-priimkov-na-cki#v>.

Priimki Slovencev

Jure Vombergar

Namenoma sem naslovil razpravo 'priimki Slovencev', ne pa 'slovenski priimki', kajti mnogi Slovenci nosimo priimke, ki niso slovenski ali so poslovenjeni neslovenski. Govoril bom o enih in drugih. Menim, da je tema zanimiva (predvsem) za nas, ki živimo v svetu, kjer je večina ljudi drugačnega izvora in so naši priimki skoraj vsak dan, bi rekel, 'kamen spotike'. So pač drugačni, kot je večina poznanih; večkrat so za Neslovence neizgovorljivi in jim povzročajo neke vrste nelagodnost. Meni pa se tudi večkrat zgodi, da ko povem svoj priimek, ne da bi bil česa kriv ali imel kako zaslugo, doživim nepričakovano sovražnost ali pa simpatijo s strani sogovornika. Ko sem bil na univerzi študent in po končanem študiju profesor-asistent, sem doživljal med kolegi in učenci različne anekdote v zvezi s priimkom, ki so bile zame precej travmatične. Čutil sem, da so me levičarski kolegi sovražili zaradi priimka, profesorji pa večkrat (lahko bi rekel velikokrat) diskriminirali, čeprav sem mnogokrat povedal, da sem Slovenec in pa kako se izgovarja moj priimek. Samo en primer: neki moj učenec (v času moje sedemletne profesure na fakulteti) je na lepem začel v svojih nalogah pisati moje ime »arq. Jorge Marcos Bergar«. Ko sem znova povedal, kako se pravilno piše moj priimek, mi je, očitno že pripravljen na mojo opombo, z neko ihto, ki je nisem pričakoval, s povzdignjenim glasom ugovarjal, češ da argentinska ustava ne pripoznava plemiških naslovov... 1. Mimogrede, čeprav ni to tema naslova, moje ime »Jurij Marko« je ob mojem prihodu v Argentino prevajalka Hočevnar pravilno prevedla v kasteljanščino kot »Jorge Marcos«, na željo mojega očeta, da se ime prevede, česar pa mnogi rojaki, oz. njihovi starši, ob svojem času niso storili. In tako so mnogi z imeni Alojzij, Jernej, Jurij, Matija, Marija in Marica ostali v Argentini za vedno Alohsih, Herneh, Hurih, Matiha, Mariha in Marika.

Ko sem bil pred 20 leti v Kanadi, mi je neki rojak, ki je bil v državni službi, mimogrede omenil: »Oh, ko bi jaz imel tvoj priimek, bi mi bilo moje delovanje zelo olajšano«. No, meni zaradi priimka ni bilo nikoli nič olajšano, prej obratno; kot rečeno, marsikatero bridko sem moral požreti. To naj bi bil nekak uvod v obravnavanje priimkov Slovencev in posledic, ki izhajajo iz njihovega 'nošenja'. Uporabim to besedo, ker priimka si sami nismo izbrali, kot si nismo izbrali staršev, kraja in datuma rojstva, spola, barve kože, oči in las, vrste krvi... Z gornjim uvodom osebnih doživetij nošenja priimka sem hotel povedati, da priimek na nek način zaznamuje človeka, njegovega 'nosilca', in da velja latinski rek 'nomen est omen', skrivnostno znamenje, ki človeka spremlja od rojstva do smrti, kot neločljivi del osebnosti. Priimki so med najstarejšimi pričami posamezne družine, rodovine in s tem tudi jezika in naroda. Za

posameznega nosilca priimka izvira iz vsega tega ne samo preteklost rodu, temveč večinoma tudi ponos, poganjajo pa tudi osebne, rodovne in narodne korenine. Literature o tematiki priimkov je kar nekaj, vendar ne o tem, kar bi mene najbolj zanimalo in to je: kdo je priimke podeljeval in ob kakšni priložnosti, kakšen kriterij je uporabljal pri izbiri oziroma podeljevanju, ali so obstajala za to kaka uradna navodila in podobno. Pač pa je precej literature o tem, kaj priimki pomenijo. V reviji Slovenija (v angleškem jeziku) Janez Keber že več let objavlja v nadaljevanjih članek The Origin of Slovene Surnames, kjer razlaga pomen slovenskih priimkov, njihovo razširjenost, krajevni izvor, gostoto po krajih, različne izpeljanke, itd. Danes je to zelo lahko ugotoviti, ker se podatki popisa prebivalstva morejo računalniško obdelati. Janez Keber pove, da so v Sloveniji zabeležili čez 65.000 različnih priimkov in pa še to: 27.000 priimkov je takih, da jih ima en sam Slovenec, 4.500 priimkov imata dve osebi, 3.300 priimkov tri osebe, 3.400 štiri osebe, 2.200 pet oseb. Če bodo ti umrli brez potomstva, bo izginito skoro dve tretjini slovenskih priimkov. Za primerjavo lahko navedem, da imajo Nemci in Francozi, eni kot drugi, okrog 150.000 priimkov, kar pomeni, da imamo Slovenci sorazmerno s številom prebivalstva, 12-krat več priimkov kot Francozi in 17-krat več kot Nemci. Če bi jih imeli v istem povprečju kot Nemci, bi imeli le 3800 priimkov. Kakšno bogastvo imamo Slovenci v priimkih, oziroma smo na tem, da ga izgubimo! Vendar, bolj kot priimki, bi nas moralo skrbeti dejstvo, da skupaj s priimki, podeljenimi v srednjem veku, izginjajo tudi nosilci priimkov, ki predstavljajo dve tretjini biološkega in genetskega bogastva slovenskega naroda! To je naravnost grozljivo in tega se, zgleđa, nihče ne zaveda ali se dela, kot da se to njega ne tiče. Navaja se števila oseb neprizadeto, kot bi šlo za kako filatelistično ali numizmatično zbirko. Slutim, da se noben Greenpeace in nobeno ekološko gibanje ne bo zavzelo za ohranitev zgodovinskega slovenskega naroda. Morda bo pojamlral kateri od slovenskih škofov. A zgleđa, da so vsi merodajni in odgovorni, zavestno ali ne, sprejeli prizadevnost katoliškega pesnika in politika Edvarda Kocbeka, da se spremeni narodni značaj Slovencev, kot je izraženo v programu Osvobodilne fronte. Najlažje in najhitreje pa se spremeni narodni značaj, če se spremeni genetska kvaliteta naroda. To se končno in dokončno izpolnjuje v naših časih. Glede upada števila priimkov pa bo morda kdo ugotovil dejstvo, da se Slovenci ob vstopu v EU pač bližamo frekvenčnosti priimkov Nemcev ali Francozov. Saj smo Evropejci, mar ne? Ob popisu prebivalstva Republike Slovenije leta 1991 so ugotovili število najbolj razširjenih slovenskih priimkov. Naj navedem prvih 16 (števila so zaokrožena): Novak (11.600 oseb, kar predstavlja 0,6% prebivalstva. Kaj pomeni beseda? 1) naseljenec na neobdelani, neizkrčeni, zlasti hribovske zemlji; 2) moški, določen za vojaško službo, 3) novinec, 4) začetnik); Horvat (10.000), Krajnc (6.000), Kovačič (6.000), Zupančič (5.000), Kovač

(5.000), Potočnik (5.000), Mlakar (4.000), Vidmar (4.000), Kos (4.000), Golob (4.000), Božič (3.500), Turk (3.500), Krajc (3.500), Bizjak (3.500), Korošec (3.500). [Primerjaj s: (Hrovat 2000), (Kranjc 1900, Kranjec 1000), (Zupan 3.500)]. Največ priimkov Slovencev je po izvoru osebe, po tem, od kod je prišla prva oseba, ki je prejela imenovani priimek: Novak, Horvat, Krajnc, Turk, Bizjak (=Hrvat), Korošec. Na drugem mestu je poklic osebe: Kovačič, Zupančič, Kovač. Na tretjem mestu kraj, kjer je prvi nosilec priimka živel: Potočnik, Mlakar, Vidmar (=naseljenec na cerkvenem posestvu ali upravitelj na njem); potem pridejo imena živali, na prvem mestu ptiči: Kos in Golob. To, kot rečeno, velja za Republiko Slovenijo.

Za Slovence v Argentini ta razpredelba seveda ne velja. Nimamo objavljenega nobenega seznama Slovencev v Argentini. Kar imamo, je telefonski imenik SKZ Sloge, po katerem največ osebnih telefonov (ne trgovskih!) pripada priimku Osterc (21), nato priimkom Bajda in Urbančič (18), nato Selan, Oblak in Rant (12), potem Bajuk, Dimnik in Hirschegger (11). Po mojih računih naj bi bila najbolj razširjena priimka Urbančič, katerih je samo iz sanhuške veje (San Justo je okraj v bližini Buenos Airesa) z vsemi družinskimi člani 198 oseb, 185 živih in od teh kakih 90 z uradno uporabo priimka Urbančič, in priimek Bajda v Mendozii. Ljudje so vedno imeli neko poimenovanje, pojav priimkov pa je pravzaprav novejši. Tozadevna literatura pove, da se prvi priimki pojavijo v Italiji v 9. stoletju, prvi slovenski pa v 14. stoletju. Definicija pojma, bi bila nekako tale: »priimek je dedno uradno poimenovanje, ki kaže na pripadnost določeni družini. Izraz 'priimek' pove, da stoji pri imenu. Z obema se ljudje razpoznavamo ali identificiramo. Ime in priimek skupaj se danes uradno imenuje osebno ime.« Za razpoznavanje in razlikovanje posameznikov po osebnih imenih je nekoč zadostovalo eno ime. Le pripadniki višjih slojev so prvotno imeli več imen. Splošno naraščanje prebivalstva, zlasti v trgih in mestih, je povzročilo, da preprosta poimenovanja niso več zadostovala za zanesljivo razpoznavanje po imenih. Zato so si pomagali z dodatnimi imeni - priimki. Kot rečeno, najprej so jih začeli uporabljati višji in premožnejši sloji, potem meščani. Najkasneje so se uveljavili v kmečkem okolju in pri ljudeh brez posestva. Predno so priimki nastali, so obstajala hišna imena (nomen vulgo). Tako se v rojstni hiši moje matere roj. Benkovič v Kamniku, reče prToman, čeprav je priimek Benkovič izpričan na hiši kmalu po letu 1600. Vendar še danes sosede imenujejo prebivalce hiše in one, ki od tam izvirajo, z imenom Tomanovi. Na slovenskem ozemlju so bili priimki v 14. stoletju še dokaj redki, zelo so se razširili v 15., splošno pa v 16. stoletju. Večina je nastala torej v času protestantizma, turških vpadov in kmečkih uporov. V času Primoža Trubarja priimki na Slovenskem še niso bili ustaljeni. Obvezni in pravno določeni pa so priimki postali v naših krajih s patentom (slovesnim uradnim odlokom) cesarja Jožefa II., leta

1780. Proces nastajanja priimkov se more precej natančno zasledovati po urbarjih in po matičnih knjigah, ki so se začele pojavljati po Tridentinskem cerkvenem zboru (1545-1563); prav tako so pomembni zapisi župnikov, imenovani 'status animarum' (stanje duš). Moremo ugotoviti, da so priimki velikokrat menjali svojo obliko, ker so jih (najbrž grajski pisarji in župniki) sprva zapisovali po latinskih in nemških pravopisnih navadah, tako da marsikateri današnji slovenski priimek še nosi te sledove. Eden od pomembnih seznamov slovenskih priimkov so nekdanji koledarji Mohorjeve družbe, ki so objavljali imenik svojih 'udov' ne le živečih v Sloveniji, ampak po vsem svetu, tudi naseljencev v Argentini. Čeprav segajo le 4-5 rodov v našo preteklost, so vendar dragocen vir za preučevanje naših priimkov, njihove razvrstitve, pogostnosti, tvorbe, idr; zajemajo namreč vse slovenske župnije po škofijah skozi desetletja, tako da se v njih z naraščanjem in spreminjanjem članstva prej ali slej pojavi večina slovenskih priimkov. In ker gre v teh seznamih večinoma za kmečko prebivalstvo, ki je bila takrat še razmeroma nemobilno, se pri dobrem poznavanju krajevnih okoliščin še marsikje odkrije ali vsaj nakaže naravni jezikovni laboratorij z neposredno motivacijo za nastanek tega ali onega priimka

Priimki, ki so nekoč nastali, se dedujejo po očetu oziroma materi, kadar je otrok nezakonski. Ko člani družine izumrjejo, priimek izgine. Novi priimki ne nastajajo, razen kdaj sodnijsko; v raznih okoliščinah se spreminjajo (ob emigraciji v tuje okolje ali ob preganjanju narodnih manjšin), vedno več pa je enakih priimkov (to v vseh jezikih). V telefonskih imenikih velikih mest moremo ugotoviti, da nekateri priimki obsegajo po več strani, večinoma so patronimični. V imenoslovju (onomastiki) se je na splošno uveljavila razdelitev priimkov na štiri velike skupine: 1. imenski, ki so nastali iz imena očeta, t.im. patronimični priimki, 2. krajevni, ki so nastali iz krajevnih in ledinskih imen, 3. stanovski, ki so nastali iz nazivov za poklic, obrt, ipd, 4. vzdevni, ki so se razvili iz najrazličnejših vzdevkov bodisi po telesnih ali značajskih lastnostih. Oglejmo si torej priimke po omenjenem vrstnem redu. 1) patronimični priimki izhajajo iz imena očeta kot osnove, kateri se v južnoslovanskih jezikih doda na splošno pripona -ič, (-ić), v slovenščini pa tudi -ež, -e, -ec, -ek, -in, -an. Nekatera rojstna imena so izvor za več desetini priimkov. Menda imajo najstarejši tovrstni slovenski priimki končnico -ež: Janež, Markež, Lukež, Rudež. Iz krstnega imena Janez so nastali priimki Jan, Janež, Janže, Jančič, Janežič, Janžekovič, Janša, Jenko, Jemec, Janoš, Jančar; Ivančič, Ivanjšek; Juvančič; Hanžek, Hanželič, Anzelin, Anžlovar. Iz imena Tomaž: Tome, Tome, Tomše, Toman, Tominc, Tomšič, Tomazin, Tomažin, Tomažič, Tomažević. Iz imena Peter: Petrič, Petrovič, Petrovičič, Peterka, Perko, Petrin, Peterlin, Peternelj, Peterle, Perovšek. Iz imena Urban: Urbane, Urbanija, Urbanč, Urbančič, Urbas, Vrbinc, Vrbe, Vrbič, Verbic, Vrban. Iz imena Erazem: Rože, Režek, Rožič,

Rožman, Rožanec, Roženta, Orožen, Oražem. Iz imena Mihael: Mihelj, Mihelič, Mihelčič; Mikelj, Miklavc, Miklič, Mikuš, Mišič, Mešek, Mišec, Meše.

Zanimivo bi bilo primerjati s španskimi najbolj razširjenimi priimki, v kolikšnem odstotku so prisotni ti priimki v Argentini. V telefonskem imeniku v Buenos Airesu-Capital Federal, imajo priimki: Alvarez-10 strani (ca. 6000 oseb), Garcia-18, Gonzalez-20, Perez-12, Rodriguez-20 strani). Tendence je ta, da je različnih priimkov vedno manj, vedno več pa enakih. Zakaj? Moški člani družin izumirajo, bodisi v vojskah, epidemijah in drugih naravnih nesrečah, bodisi zaradi neplodnosti in bele kuge - in s tem izumre priimek. (Ob tem 294 naj citiram francosko reklo: la vengeance du berceau - maščevanje zibelk).

Tako bi lahko obravnavali desetine imen. Rad bi dodal še nekaj primerov, kjer ni tako razviden patronimičen izvor: Gorše pride iz Gregor, Balantič iz Boltežar (ali pa iz Valentin), Kunčič iz Konrad, Modic iz Modest, Arhar iz Henrik, Žurga iz Jurij, Belec in Belčič iz Felicijan, Demšar iz Dimitrij, Munda iz Rajmund, Mikuš iz Dominik, Vester in Bešter iz Silvester, Mazi iz Tomaž. 2) Druga skupina priimkov izhaja iz krajevnih imen, bodisi krajev, od koder je nekdo prišel, oz. njegov narodni izvor, bodisi kraja, kjer je živel prvi nosilec priimka: a) izvor (od kod je kdo prišel): Novak, Kranjc, Korošec, Hočevanec, Dolenc, Gorenje, Bric, Ipavec, Deželak, Horvat, Hrovat, Bizjak, Bezjak, Lah, Nemec, Tavčar, Ogrin, Turk, Furlan, Pegam=Ceh, Moravec, Polak, Bukvič=uskok; Kremžar iz mesta Krems, Indihar iz Innichen, Štempihar iz Kamne gorice (Steinbichler). b) kraj bivanja: Kraševanec, Hribar, Hribovšek, Hribernik, Bregar, Gornik, Podgornik, Gorjanc, Gorišek, Planina, Planinšek, Dolinar, Dolničar, Dolinšek, Potočar, Potočnik, Bohinc, Rekar, Malovrh, Velkavrh, Pustoslemšek, Pustovrh, Vrhovec, Mlakar, Suhadolnik, Malavašič, Slomšek. 3) V tretji skupini so poklici oz. obrti, ki jih je opravljal prvi nosilec imena: Mlinar, Zidar, Žnidar, Žagar, Mežnar, Stražar, Dacar, Kolar, Skledar, Šuštar, Kuhar, Zupančič, Žgajnar, Kramar, Lončar=Hafner, Kovač=Šmit, Kopač, Sluga, Magister, Tišler, Šenk, Tašner, Draksler, Furman, Strehar, Pevec, Godec, Jager, Cimerman, Lebar=Veber=Tkalec=Tekavec=Kavčič, Ribičič, Šolar, Kmet, Tovornik, Špacapan. 4) Četrta skupina priimkov izhaja iz vzdevkov telesnih ali značajskih lastnosti: a) vzdevki glede telesne lastnosti oz. zunanje izgleda: Mali, Majhen, Majcen, Majcenovič; Velikonja, Granda; Debeljak, Debevec, Sušnik; Nose, Trobec, Glavan, Glavič, Bradač, Škrbec, Kolenc; Stare, Stare, Stariha, Starič (star=mera za žito); Belič, Belec, Bevc, Bevič; Černugelj, Čeme, Črnak, Črnko, Černič, Černač, Černec, Černigoj; Rus, Rot, Gelb, Erjavec, Rijavec, Sivec. b) vzdevki značajskih lastnosti: Vesel, Prešeren, Zabavnik, Prijatelj, Korenjak, Truden, Trpin, Modrijan, Moder, Trošt, Brumen (prizadeven), Reven, Bogatin, Divjak, Devjak, Omahen, Omahna, Kadivec, Gorjup. c) poseben oddelek bi dal imenom živali, rastlin, stvari in

pojmov, kot vzdevkov, ki se nanašajo na kake značajske lastnosti. Ni vedno mogoče opredeliti značajsko lastnost, ki naj bi jo predstavljala ta imena. Zato bi jaz to skupino obravnaval čisto samostojno: že živali je toliko, da jih moremo razdeliti na divje in domače, ptiče in žuželke. Divje živali: Jelen, Jelene, Košuta, Lisjak, Jazbec, Medved, Jež, Polh, Volk, Vovk, Volčič, Zver. Domače živali: Petelin, Piščanec, Maček, Muc, Picek, Zajec, Zaje, Kune, Oven, Ovca, Ovčjak, Učakar, Jarc, Pugelj, Merkač. Ptiči: Golob, Senica, Strnad, Jereb, Jerebič, Kos, Kukovica, Škrjanec, Ščinkovec-Fink, Pelikan, Vrabc, Vrabič, Orel, Kalin, Kavka, Čuk, Grbec, Žerjav, Berglez. Žuželke: Keber, Komar, Žužek, Pajk, Mravlje, Ščurek, Košmerlj (čmrlj), Kobilica, Murn, Breclj. Rastline, plodovi (in izpeljanke): Hren, Česen, Česnik, Čebulj, Slak, Repar, Repič, Češarek, Žitnik, Pšenica, Makovec, Detela, Praprotnik, Kopriva, Bukovec, Hrast, Gaber, Smrekar, Lipar, Žefran, Orehar, Jagodic, Rozina, Slivnik, Grm, Grmič, Grah, Koren, Korene, Koruza. Stvari in pojmi: Oblak, Žakelj, Vrečar, Kožuh, Blazina, Krajcar, Dimnik, Kurnik, Čop, Molek, Klopčič, Mernik, Opeka, Križ, Močnik, Štrukelj, Kvas, Južina, Jesih, Kruh, Klobasa, Levstek (Leustockg=stojalo za luč), »Burja, Struna, Slana, Kaplja, Kljun, Rogelj, Živec, Iskra, Jama, Polič, Frakelj, Rebula, Teran, Bric; Duh, Strah, Jeza, Vojska, Požar, Skok, Strel, Pisk, Mrak, Sever, Jug, Južnič, Božič, Mesec, Gruden, Kimovec, Družina, Hvala, Četrnič, Šest, Devetak, Cvelbar. Imamo tudi vzdevke, ki so jih ljudje dobili kot kazni za neprimerno obnašanje, verjetno največ v času kmečkih uporov. Teh je več vrst: od posmehljivih, preko žaljivih do sramotljivih. Večina teh zadnjih je izginila, najbrž so jih sodnijsko tako spremenili, da so postali neprepoznavi; poznam jih iz seznama udov Mohorjeve družbe in raznih drugih, starejših virov. V seznamih priimkov, kolikor jih poznam, tovrstni niso posebej obravnavani. Jaz jih imam za posebno kategorijo. Posmehljivi (ali zafrkljivi): Boh, Papež, Škof, Cesar-Kaiser, Kralj, Konig, Kraljič, Knez-Herzog; Prašiček, Osel, Jarc, Čuček, Picek, Ocvirk, Špeh, Reven, Cunja, Cucelj, Kurnik, Zaletel, Nemanič, Nagode, Narobe, Nezgoda, Paglavec, Moderc, Raztresen, Knavs, Zamuda, Butara, Puntar, Kosmatin, Kravanja, Vodopivec, Mesojedec; Kuripečič, Poiščikruh, Pecigos, Mišmaš, Fikfak, Lepaglava, Lepausta, Doberdrug, Dolganoč. Žaljivi: Smrdelj, Smerdu, Gnidovec, Cunder (požigalec), Grdina, Budala, Prodan, Gosenca, Mule, Cigan, Bogataj (ki Boga taji), Klinec, Vrtorepec, Ritoper, Ritonja, Strebirit, Drekonja, Podreka. Sramotilni: Nesnaga, Hudič, Preklet, Pisderc, Zlodej, Zlobec, Kurba, Ponuda, Bastarda, Herodež, Goljuf, Bezjak=hrv. bezjajak. V zvezi s temi zadnjimi so tudi priimki, ki so jih dajali najdenčkom, izpostavljenim otrokom. Če ga je kdo vzela za svojega, mu je lahko z uradnim dovoljenjem dal svoj priimek. Drugače so mu ga pa podelili po različnih kriterijih: po domnevnem očetu, po kraju, kjer so otroka našli ali pa so za take primere že imeli določene priimke;

recimo naslednje: Bastarda, Mule, Paternost. Znan je primer Petra Pavla Glavarja iz Komende, katerega je mati pustila pred vrati župnišča. Ker je obstajal sum, da je oče malteški vitez Testaferrata, so otroku dali priimek Glavar. Drug primer: deklica je bila najdena na stopnicah hiše barona Žige Cojza. Ko so jo krstili in vpisali, sta botra, oskrbnika Cojzeve hiše, dala Tereziki priimek Stengarza. Pač, najdena je bila na štengah... Ni treba posebej povedati, da so tudi krstna imena, ki so jih podeljevali tem otrokom, bila neobičajna (Pankracij, Agripina). Na ta način so bili zaznamovani za vse življenje. Verjetno je tudi moj priimek podoben slučaj, kot Petra Pavla Glavarja, se pravi, da je bil prvi nosilec priimka najbrž nezakonski sin kakega plemiča s priimkom von Lamberg oziroma Lamberger. Na Gorenjskem začetni L izgovarjajo W, končnico er pa spremenijo v ar. Moja sestrična, ki se amatersko že več let ukvarja s svojim družinskim drevesom, mi je pisala, da je našla svoj priimek pa tudi mojega, ki je napisan tako kot še danes, v prvi matični knjigi v Tunjicah pri Kamniku, iz začetka 17. stoletja. Pomeni, da se v zadnjih 400 letih ni nič spremenil.

Kot sem prej rekel, priimki ne nastajajo več. So pa izjeme; nekaj primerov: Že nekaj let je tega kar sem zvedel, da v Sloveniji vsak, ki to želi, lahko svoj priimek zamenja za poljubnega. Samo priimek, imena ne. Uraden proces je enostaven, hiter in poceni. Tako se danes za nobenega državljanca Slovenije ne ve, kdo je po narodnosti Slovenec. Verjetno se teh zamenjav poslužujejo prišleki z juga Balkana. Še to: kot sem omenil, se ime ne more spremeniti. Za svoje otroke sem želel, da so v Sloveniji registrirani s slovenskimi imeni, kot je bilo uradno prevedeno, pa niso dovolili. Najbrž želijo, da se takoj ve, od kod prihaja neki Juan Vasle, Pedro Opeka, Marcos Bajuk. Tako so nekoč zaznamovali nezakonske otroke in najdenčke. V ZDA je vedno bilo enostavno zamenjati priimek in tega so se mnogi poslužili. Spomnim se, da sem bral izjavo nekega ameriškega Slovenca, ki je za ameriške pojme imel neizgovorljiv priimek. Vsakič, ko se je predstavil s svojim imenom, je imel probleme. Zamenjal si je priimek za anglosaškega in od tedaj se je življenje zanj bistveno spremenilo. »Kako sem bil neumen, da nisem tega prej storil«, je dejal. Priimki se včasih spreminjajo, še danes namreč: Ko so rojaki prihajali v Argentino, so tukajšnji uradniki nekaterim napačno vpisali priimek zaradi malomarnosti oziroma nepazljivosti (kako črko ali pa sploh zamenjali priimek in ime: recimo, Jernej Cesar). Predstavljajte si uradnico, (kakršno odlično igra argentinski komik Gasalla), ki vpisuje vaš priimek, medtem ko pije kavo in se pogovarja s svojo sosedo o TV programu, ki ga je gledala prejšnji večer. Če se takoj ne zaveš napake in ne protestiraš, je prepozno. Kot je bilo sila enostavno napisati pokvečen priimek, tako je potem sila težko popraviti ta priimek v pravilno obliko. Treba je napraviti dolgotrajen in drag uradni postopek, pa so nekateri rojaki kar pustili. V slovenski skupnosti uporabljajo nespremenjen slovenski,

uradno v Argentini pa spremenjenega. Če pride do kakega dedovanja, je seveda problem. So priimki, ki ljudem delajo preglavice, kot že imenovani sramotilni. V takem primeru sodnik lahko odloči spremembo, navadno le kako črko. (Govorim o Sloveniji pred vojno oz. o Argentini, kjer so bili ali so glede tega zelo natančni). Moj tast dr. Debeljak je nekoč pravil o nekem sošolcu, ki se je pisal Prešiček. Tovariši v šoli so se norčevali: »prešič, svinja, prasec«. Ko je bil starejši, si je priimek zamenjal v Presnik. Najhujši primer namernega spreminjanja priimkov, kar ga poznam, je italijanizacija priimkov v Italiji v času fašizma. Obstajala je celo knjiga z navodili, kako to čim bolj primerno opraviti: Per Vitalianita dei cognomi nella provincia di Trieste (Aldo Pizzagalli, 1929). Navodila so predvidevala popravek črk (Kralj-Carli, Slavič-Salvi, Zajc-Saiti, Boštjančič-Bastiani, Bohinc-Boccini), potem odpravo končnic -ič (Avguštinčič-Agostini) ali naravnost prevod priimka v italijanščino (Jazbec-Tasso, Vodopivec-Bevilacqua, Kralj-Re, Žnidaršič-Sartori). Zgodilo se je, da je več članov iste družine imelo različne priimke (N.pr.: Kralj, Carli, Re). V času fašističnega terorja se ocenjuje, da je okrog 20.000 Slovencev zapustilo Italijo in se naselilo v Argentini. Če se dobro spomnim, se govori o kakih 100.000 spremenjenih slovenskih priimkih na ozemlju, ki je po prvi svetovni vojni pripadlo Italiji. Mnogi od teh, so si pokvečene priimke spremenili v prvi povojni dobi. Danes obstaja zaščitni zakon št. 38 iz leta 2001 v členu 7 in zakon št. 482 iz leta 1999 v členu 11, ki predvideva vrnitev poitalijančenih priimkov in imen v izvorno slovensko obliko. Vendar nekateri rojaki ne želijo popraviti popačenih imen. Eni pravijo, naj država Italija to stori sama, saj je njena dolžnost. Nekateri se bojijo, da bi zaradi spremembe imena in priimka izgubili državno ali kako drugo javno službo. Tednik Novi glas se sprašuje: »Se morda za tem skriva neka udobnost oz. lenoba, ali še kaj drugega?«

Slovenski priimki žensk. Zanimivo je, da so v starih matičnih knjigah - matrikah - na Slovenskem (tako na Gorenjskem, kot na Primorskem) skoraj vse ženske, posebno krstne botre, vpisane po žensko, se pravi, z žensko obliko priimka in to že v latinskih zapisih. N.pr. Marina Zivka uxor Gregorii Živec ali Uršula Grmela vidua Mihaelis Grmek. In tako imamo priimke Žagarca, Klemenčičovka, Verbečka (Verbic), Čebulečka (Čebulj), Hudakončevka, Vodopivka, Kovačica, Murnovka, Tomčovka, Debelička (Debeljak), Malnarca, Orlica, Ferligojnica, Pleščevka, Medvedka, Oblačica (Oblak), Voučica, Zajka (Zajec), Čepinka, Buhovka, Petkojca (Petek).

Slovenski etnograf Milko Matičetov v neki varianti edine slovenske ljudske epske pesmi, Pegam in Lambergar, zapiše tole vrstico: Vambergarca v linah stoji, še toku govori... -dokaz za žensko obliko mojega priimka iz srednjega veka. Med priimki slovenskih staronaseljencev sem zasledil priimka Ostrouška, Celestina in Drufovka, z moškimi krstnimi imeni. Najbrž so dobili priimek po materah. Ženska oblika

slovenskih priimkov ni le kuriozitet nekdanjih časov. V zadnji slovenski slovnici se Toporišič poteguje za ponovno vpeljavo teh priimkov. Hočem reči, da ni to Toporišičev izum ali kaprica, ampak je zgodovinsko utemeljena raba. V tedniku Družina ga Janez Gradišnik ostro zavrača. Tudi sam menim, da danes nobena Slovenka ne bi želela nositi tovrstni priimek, ki ima sedaj šaljiv, posmehljiv ali celo poniževalen prizvok. Tudi nisem za to, da bi se za poročene žene uporabljala končnica -eva ali -ova, ker ima posesivni prizvok. Ždi se mi prav, da (če je žena za to) uporablja oba priimka, dekliškega in moževega, kar opažam, je zadnje čase že nekako ustaljena navada in ne da bi kdo to vsiljeval. Prav tako sem za to, da se da otrokom, ko se jih vpiše ob rojstvu, priimka obeh staršev, kot je to navada v nekaterih južnoameriških državah; seveda le tistim, ki to želijo.

Kot sem povedal v začetku, Slovenci nimamo samo slovensko- slovanskih priimkov, ampak tudi drugačnega izvora, predvsem nemškega, kar je pač pogojeno s 1200 leti nemške hegemonije na naših tleh. Imeli smo naseljevanje nemških kolonov na ozemlju nekaterih zemljiških gospodov in cerkvenih posestev škofij iz Freisinga (Brežinja), Brixena in Salzburga (Solnograda), največ iz Tirolske in Bavarske. V času protireformacije so mnogi nemški plemiči zapustili avstrijske dežele in so prišli drugi iz Italije, Furlanije, s svojimi zaupniki, ki so se potem poslovenili. V 19. stoletju je bila v Avstrogrskem cesarstvu precejšna mobilnost uradništva in tako so prihajali v slovenske dežele mnogi Čehi, tudi Madžari.

Revija Duhovno življenje v Argentini vsako leto februarja objavi seznam krstov, porok in smrti v slovenski skupnosti za preteklo leto in sicer le tiste podatke, ki jih javijo sorodniki. V seznamu krstov sta navedena priimka očeta in matere. To je le za to, da se more identificirati družino, v kateri je bil otrok rojen, tako za družine, kjer sta oba zakonca slovenskega rodu kot za tiste, kjer sta različnih izvorov. Pri seznamu smrti pa je za ženske 300 naveden priimek moža, nato pa dekliški priimek; za vse pa tudi starost.

Kot rečeno, imamo Slovenci mnogo nemških priimkov. Upošteval bom samo priimke Slovencev v Argentini. Razdelil bi jih v tri vrste: a) nespremenjeni nemški: Albrecht, Draksler, Razinger, Schiffrer, Ecker, Eiletz, Fink, Engelman, Gelb, Hafner, Hartman, Rant, Himmelreich, Hirschegger, Rot, Heinrichar, Heller, Horn, Jager, Sparhakl, Flere, Gaser, Willenpart, Pipp, Gerkman, Jerman, Brandstetter, Knapp, Spreitzer, Leber, Rigler, Stumberger. b) poslovenjeni, fonetično pisani nemški priimki: Šifrer, Štancer, Drajzibner, Lampret, Golmajer, Grintal, Šterbenc, Špeh, Šmalc, Štern, Štirn, Tašner, Šonc, Šturm, Kelc, Šenk, Šuc, Rajer, Grilj. c) priimki nemškega izvora, a tako poslovenjeni, da niso več prepoznavni kot nemški: Tavčar iz Deutcher, Znidar iz Schneider, Šuštar iz Schuster, Vidmar iz Widmeier, Kremžar iz Kremser, Indihar

iz Innicher, Logonder iz Lang Andre, Fajfar iz Pfeifer, Fajdiga iz Veit (=Vid)+iga, Pergar iz Berger, Burgar iz Burger; Hanželič, Borštnik, Grohar, Rezelj, Pire, Škulj, Zolgar, Štrubelj, Žumer, Demšar, Šavli, Šorli (za te zadnje ne poznam originalnih nemških priimkov). Slovenci v Argentini imamo tudi italijanske in furlanske priimke: Savelli, Frontini, Mugerli, Avanzo, Federuzzi, Mazora, Inkiostri; v Sloveniji še: Gaspari, Birolla, Simoniti; imamo tudi slovenjene: Cukjati iz Zucchiatti, Čampa iz Ciampa, Terčelj iz Tercelli, Ferfolja iz Ferfaglia, Bertoncely iz Bertoncelli; Batagelj, Benedičič, Benedetič, Batistič, Fornazarič; Colja, Mermolja, Merkuža, Špacapan (despacho de pan). Slovenci imamo priimke še drugih izvorov: češke, ruske, turške, ciganske, judovske, madžarske. Obravnaval sem doslej priimke z ozirom na njihov pomen. Je pa možno analizirati priimke po njihovih sestavnih delih ali formantih. Mnogi priimki so sestavljeni iz predpone, korena in pripone ali končnice (Pod-log-ar, Za-kraj-šek). Pavle Merku v študiji: Formanti - Imenik po obrnjenem abecednem redu razlaga pomen končnic slovenskih priimkov: -ič, -čič, -šič, -zič; -ar, -ač; -ec, -šek, -šček; -ica, -iha; iga, -iša, -erlj, -elja, -goj, -nik, -onja, -ost, -ut, -uža; itd.

Slovenski priimki v Argentini. Slovenski predvojni naseljenci so se družili v družtvih po svojem regionalnem izvoru, posebno Primorci in Prekmurci. More se razbrati že iz priimka, od kod je kdo.

Priimki Primorcev (iz društev v okrajih Villa Devoto, La Paternal - Capital): Šatej, Terbižan, Vodopivec, Ušaj, Čopič, Kodrič, Simčič, Colja, Pavšič, Soban, Gerželj, Hrovatin, Tinta, Pahor, Prinčič, Devetak, Tutta, Furlan, Jakin, Cučič, Cenčič, Merkuža, Mermolja, Paškulin, Pičulin, Batagelj, Terčelj, Saksida, Mizerit, Pišot, Frandulič, Jakomin, Sulčič, Bensa, Fakin, Fonda. Najbolj pogosta krstna imena so: Karlo, Josip.

Priimki Prekmurcev (iz društev v okrajih Avellaneda, Bernal, Berisso): Bočkor, Filo, Gomboc, Hajdinjak, Kreslin, Bojnc, Banko, Škrilec, Gjšrek, Žido, Štefanec, Kiselak, Cmor, Magyar, Pucko, Kuzma, Nemeš, Ritoper, Utroša, Žokš, Balgač, Dončec, Bakan, Cipot, Kustec, Matuš, Hozjan, Klekl. Najbolj pogosta krstna imena so: Štefan, Alojz, Jožef; tudi Koloman, Šandor, Imre, Geza, Arpad.

Izgovarjanje naših priimkov v Argentini. Slovenski priimki so mnogim Argentincem Neslovencem v spotiko. Izgovarjajo jih fonetično kasteljansko, kar je kdaj namerno zafrkljivo, največkrat pa najbrž ne; pač, posledica pomanjkanja splošne kulture: črka j se samo v kasteljansčini izgovarja h. Kar pa se mi ne zdi prav, je to, da se sami spakujemo z izgovarjavo svojih priimkov. Itak jih moramo potem črkovati. Vendar pri tem opažam naslednje: nikdar nisem slišal, da bi kdo nekdanjega gospodarskega ministra priimek Cavallo, izgovarjal Kavažo. Pač pa sem slišal, da so na televiziji urugvajskega predsednika priimek Batlle izgovarjali Važe, sumim, da namerno narobe, ker si je drznil nekaj očitati Argentini. Prišel sem na to, da če hočejo,

Neslovinci lahko pravilno izgovarjajo naše priimke. Tisti, ki so spoštljivi, vprašajo, kako se pravilno izgovarja, kar je prav. Če pa kdo želi, da se njegov priimek v Argentini izgovarja po kasteljanski izgovarjavi črk, ima tudi pravico. Vsak človek ima pravico zahtevati, da se spoštuje njegov priimek, ki je neločljivi del njegove osebnosti.

Priimke sem dobil v mesečniku Duhovno življenje iz seznamov darovalcev bodisi za tiskovni sklad, bodisi za nakup kakega liturgičnega pripomočka. Da je taka razlika med priimki Slovencev z ozirom na regionalni izvor, sem ugotovili šele nedavno, ko sem prebiral stare, predvojne letnike Duhovnega življenja.

Rodoslovni podatki

Peter Hawlina

Rodovnik sestavljajo podatki o sorodstveno povezanih osebah. Osebe so določene z osnovnimi in po želji z dodatnimi atributi. Sorodstveni razmerji sta dve. Eno je zveza med moškim in žensko. Drugo je med staršema in otrokom.

Osnovni podatki so ime in priimek ter datumi in kraji rojstva, poroke in smrti. Med osnovne podatke se uvršča še spol. S temi podatki je oseba dovolj natančno identificirana. Zamenjava z drugo ni mogoča.

Te podatke in sorodstvena razmerja danes skoraj vsi vpisujejo samo še s pomočjo računalnika in posebej za rodoslovne namene pripravljene programa. Programov je veliko in so si v osnovnih funkcijah zelo podobni.

Podatke o osebah vpisujemo v poljubnem zaporedju. Če smo najprej vpisali moškega, nam bo program ponudil priložnost za vpisovanje ženske. Ta naj bi bila v večini primerov žena. Za tak primer program v nadaljevanju ponudi rubrike za vpis poroke in temu sledijo rubrike za vpis otroka ali otrok.

Dobili smo vpise za družino. Kot ni osamljenega posameznika tudi ni osamljene družine. Starša sta imela starše in zelo verjetno brate in sestre. In tako naprej. Vpis nove osebe odpira nove povezave.

Dodatna priporočila in standardi so opisani v literaturi. V tem uvodu smo začetniku povedali, kateri so osnovni podatki, da bi v nadaljevanju prešli na dodatne podatke o osebah ali tudi o družinah in morda celo o rodbinah in rodovih.

Ostali rodoslovni podatki

Vse dodatne informacije o osebah v rodovniku so dobrodošle. Za nekatere od teh so v rodoslovnih programih predvidene rubrike. Take rubrike vpisovalca vodijo pri vpisovanju dodatnih podatkov. Eden od teh je poklic. Ne

vpisuje pa se stan. Ta podatek je razviden iz konteksta. Poročeno osebo prepoznamo po informaciji o partnerju. Če je partnerjev več, bo tudi to razvidno iz konteksta.

Eden od uporabnih dodatnih podatkov je za umrle vzrok smrti. Pogosto se evidentira šolska izobrazba in dosežen strokovni naziv, čin v vojski, rang v organizaciji in podobno.

Jaz bi med dodatne podatke na prvo mesto postavil sliko. Ta naj bi bila po možnosti iz zrelih srednjih let. Vemo, da je fotografija stara komaj kakih 150 let. Torej bi za prednike v najboljšem primeru v rodovnik vključili fotografije za kake tri do štiri generacije. Pa še to najbrž ne za vse.

Dodatnih podatkov lahko dodajamo brez omejitev. Za primer naštejemo samo nekatere. To so lahko osebne značilnosti kot so višina, teža, barva las, posebni znaki, barva kože, rasa..

Bi nas zanimali podatki o veroizpovedi, pripadnosti politični stranki, klubom, društvom, organizacijam?

Kaj pa zdravstveno stanje? Laboratorijski izvidi. Krvna skupina. Uspehi in neuspehi. Nagnjenja in talenti. Posebni dosežki. Pohvale in kazni. Dobro in slabe navade in razvade.

Poleg osnovnih življenjskih dogodkov bi lahko beležili še brez konca dodatnih. Spet skoraj ni meja. Mnogo je prelomnic v življenju, ki so lahko uporabno dopolnilo osnovnim podatkom. Ti dogodki so lahko povezani s šolanjem, zaposlitvijo, opravljanjem obveznih (vojaščina) ali neobveznih dejavnosti. Kraj bivanja in selitve.

Danes je poleg poštnega naslova uporabna številka mobilnega telefona, elektronski naslov, naslov spletne strani, matična številka.

Tako naštevanje nikoli ne more biti popolno. Dovolj je bilo nakazanih možnosti. Za zaključek omenjam še tisto, katera se v zadnjih letih preriva med prve. To je genski izvid.

Ponavljam. Osnovni podatki so tisti, katere bo skušal vesten rodovnikar imeti čim bolj popolne za vse vpisane osebe. Dodatni pa so dobrodošli.

Tu včasih pridemo do pomisleka, ki se navadno prepušča zdravi pameti ali tudi kodeksu osveščenega rodovnikarja. Rodovnik in s tem podatke o osebah ne vpisujemo za lastno rabo in za kratek čas. Rodovnik delamo za druge in za večnost.

Zato moramo skrbeti za vsebino in tudi obliko ali splošen vtis rodovnika. Poleg vpisa o osebi postane pomembna tudi celotna oblika rodovnika. Lepši splošen vtis naredi poenotena predstavitev oseb. Zato je tako pomembno, da upoštevamo standarde in priporočila, ki so se izoblikovali v svetovnem rodoslovju.

Prenos arhivskega gradiva na sodobne medije XLI.

Peter Hawlina

Naj še enkrat ponovim kaj je sodobni medij oz. kaj si v seriji teh prispevkov predstavljam kot sodobni medij.

Danes je sodobni medij internet. Včeraj je bil digitalni zapis na različnih nosilcih digitalnih informacij. Do pjava digitalnim medijev so bile to preslikave z različnimi tehnologijami, še prej pa ročno prepisovanje.

In kaj je arhivsko gradivo? Vse tisto, kar je iz preteklosti ohranjeno v različni obliki, največkrat zapisano in narisano. Med tem gradivom je za rodoslovce daleč najpomembnejše gradivo matična evidenca. To so zlasti knjige krstov, porok in smrti.

Te knjige so župniki začeli sistematično voditi v sedemnajstem stoletju, le malo je takih iz šestnajstega stoletja. Te knjige so bile v začetku unikati. Zaradi primerov uničenja, so jih začeli spontano, kasneje pa dosledno prepisovati in prepise hranili v škofijskih arhivih. Ponekod obstajajo tudi civilni prepisi v krajevnih uradih. In civilna evidenca se je nastavila tudi po letu 1945, ko je bilo matičnim uradom naročeno, da iz cerkvenih matic sestavijo še civilne kopije. Tako so nastali prepisi cerkvenih krstnih, poročnih in mrliških knjig od leta 1845 dalje.

Vsem tem sistematičnim in posamičnim prepisom lahko rečemo prenos arhivskega gradiva na sodobni medij. Vendar je ta še daleč od prenosa na internet.

Da ponazorim na primeru. Namenoma uporabim primer izven meja današnje Slovenije. Gre za otok Silba. Ta otok in župnijo poznam bolj od vseh drugih krajev in župnij izven meja današnje Slovenije. Pred leti sem sistematično obdelal vse matične knjige, kolikor jih je bilo v župnišču. Nadaljeval sem s tistimi, katere je hranil državni arhiv v Zadru. Ustavil sem se, ko matičnih knjig nisem več znal brati. Starejše so bile pisane v glagolici. Podobna težava za sodobne rodoslovce je na našem področju gotica.

Silba ima na področju zadarske škofije najstarejšo krstno knjigo, Najstarejši zapis krsta ima datum 1. 2. 1565. Vendar te knjige ni več ali pa se ne ve, kje bi bila. Nima jo župnija, nima škofija in tudi ne državni arhiv. Ohranjen pa je prepis, katerega je leta 1942 naredil domači učitelj Petar Matulina. Takrat so bile v župnišču še vse knjige in po njegovi zaslugi so ostali tudi prepisi krstov iz manjkajoče prve knjige.

Prepisovalec ni samo prepisal vseh 8.575 zapisov. Sproti je opravil tudi prečkovanje iz glagolice v latinico. Na sliki je prikazana ena od 306 strani v njegovem zvezku.

Pisava je dokaj dobro berljiva. V stolpcih sledijo vpis datuma krsta, ime krščevalca, ime krščenca, očeta, matere in botrov. Kjer je le mogoče, je imenu in priimku očeta in matere dodal še ime njunega očeta. Vidimo, da je dodajal še povezovalne podatke in dodatne datume porok.

Število	Ime	Oče	Mati	Priloge
1830	18/10	Anton Komar	Antona Komar	Antona Komar
1831	14/10	Tomaz	St. Mat. Tomaz	Antona Komar
1832	26/10	Francisca	Francisca	Francisca
1833	13/10	Antona	Antona	Antona
1834	5/10	Antona	Antona	Antona
1835	23/10	Antona	Antona	Antona
1836	1/10	Antona	Antona	Antona
1837	7/10	Antona	Antona	Antona
1838	23/10	Antona	Antona	Antona
1839	27/10	Antona	Antona	Antona
1840	3/10	Antona	Antona	Antona
1841	9/10	Antona	Antona	Antona
1842	21/10	Antona	Antona	Antona
1843	1/10	Antona	Antona	Antona
1844	15/10	Antona	Antona	Antona
1845	28/10	Antona	Antona	Antona
1846	6/10	Antona	Antona	Antona
1847	9/10	Antona	Antona	Antona
1848	21/10	Antona	Antona	Antona

Ta Matulinov prepis in prečkovanje je vsakomur berljiv zapis krstov za 357 let. Obogaten je z za rodoslovca koristnimi dodatki.

Je ta prepis mogoče uvrščati v kategorijo prenosa arhivskih podatkov na sodoben medij? Vsekakor!

Vendar ne v smislu uvodne razlage. Vedeti moramo, da so se po Matulini na vsakih nekaj let menjali župniki. Zvezek je bil bolj ali manj po naključju najden pred kakimi desetimi leti. Le redki so se zavedali pomembne najdbe. Šlo je za unikat in takoj je bil podan predlog, da se zvezek preslika vsaj v enem izvodu. Raje je več, da bi lahko enega hranili v župnišču, drugega v škofiji in tretjega v državnem arhivu. Prenesli so ga v Zadar v oskrbo don Pave Kera, direktorja zadarske cerkvene zakladnice. Ko sva se pred dvema mesecema srečala na glavni zadarski ulici, me je povabil v pisarno in pokazal omenjeni zvezek vzorno restavriran in trdno vezan. Brez obotavljanja mi ga je posodil za kak teden. Rekel sem, da ga bom najprej sam preslikal, če bo kdaj potreba, ga bo morda še kdo drug.

Zvezek sem preslikal s svojo Apple tablico. Prepis je s tem postal digitaliziran. Je treba posebej povedati, kaj je prednost digitalne kopije? Ni treba. Za vsak slučaj sem jo najprej zapekel na CD in jo objavil na spletnem albumu. Izvod, ki se nahaja v knjižnici zadarske cerkvene zakladnice je postal dosegljiv komur koli. Ta kdorkoli pa mora za to možnost vedeti. Digitalni prepis prepisa v zvezku namreč ni digitaliziran po vsebini. Digitalizirana je podoba zapisa, ne vsebina, ki bi bila strojno berljiva. Obstajajo sicer orodja za prepoznavanje in prečkovanje rokopisov, vendar ne verjamem, da bi s temi orodji lahko zadovoljivo prepoznavali vsebino in jo po tem celo programsko obvladovali.

Preslikana vsebina je postala šele vsakomur dostopna. Pregledovati je mogoče stran za stranjo in prebrano vsebino vnašati v računalniško datoteko. Te operacije se bi morda lotil vsakdo na svoj način in pri tem uporabljal standardna orodja za delo z besedili. Zaradi tabelarične zgradbe se sama vsiljuje uporaba orodij tipa EXCELL. Prav to so do zdaj počeli zagotovo tisoči prostovoljcev po vsem svetu in desetine kolegov v Sloveniji. Večina je rezultate svojega prepisovanja brezplačno ponudila drugim. Nekateri so jih zapekli na

CD ali jih tudi objavili na svoji spletni strani. Največ pa jih je končalo v mapah na računalniku (računalnikih) Slovenskega rodoslovnega društva. SRD nima knjižničarja in tudi ne skrbnika računalniških datotek. Zato nima kataloga knjižnice in še manj kataloga vsega tistega, kar lahko prištevamo med referenčne datoteke. Naj naštejemo nekaj takih zbirk, da bo situacija razumljivejša. Taka datoteka je npr Auszüge_Taufbuch_Vodice_1835-1861. V njej je 560 fotografij iz knjige krstov. Posneta je posebej desna in leva stran knjige v kateri so zapisi krstov v vrsticah na obeh straneh knjige večje od A4 formata. Na slikah je samo ponekod letnica. To še bistveno bolj otežuje in upočasni delo.

Morda dolgozevim. Povedati želim, da je najprej treba vedeti, da je nekdo nekoč sistematično digitalno fotografiral knjigo krstov za Vodice od leta 1835 do 1861. Vedeti je nato treba, kje se ta datoteka nahaja. Ko jo imamo na svojem računalniku, bi bilo verjetno najlažje delati, če bi slike natisnili in jih zložili kot so bile v knjigi.

To je ena od omenjenih referenčnih datotek. Naj jih še nekaj naštejemo: Krstna knjiga Vodice 1719-1752 (digitalni posnetki), Oklici Zaplana 1880_1945 (digitalni posnetki), Poroke Črnomelj 1760-1941 (EXCELL), Marriages at Semic 1721-1941 (EXCELL), Semič rojstva 1855-1877 (Word), Status animarum Črni vrh (digitalni posnetki), Status animarum Ribno (digitalni posnetki), Status animarum Mengeš (digitalni posnetki), Status animarum Mlino (digitalni posnetki), Matična knjiga 1816?? (Word tabelarično), Marriages Waukegan (tabela), Čabar Matična knjiga 1816-1857 (tabela), Poroke Kostel 1757-1816), Čabar matične knjige (Word), Šmarje matične knjige (EXCELL), Status animarum Trzič (EXCELL), Status animarum Breg (EXCELL), Matične knjige Sora

Ta spisek zagotovo ni popoln, saj so dajatelji svoje datoteke prinašali ali pošiljali na različne načine.

Če se vrnemo k prepisom krstov za Silbo, smo po dosedanjih operacijah od originala prišli do rokopisnega prepisa v latinici. Ta je bil digitalno fotografiran in objavljen na spletu. Ker ga sestavljajo slike tabelarnega zapisa urejenega po zaporedju krstov, bi določen krst iskali po datumu, če bi ga vedeli ali pa se spustili v iskanje po priimku v možnem obdobju. Znani datum bi našli razmeroma hitro, po priimku pa bi lahko postalo iskanje precej zamudnejše.

Rodoslovci svoje rodovnike dandanes gradimo s pomočjo rodoslovnih programov. Torej v digitalni obliki, ki omogoča tudi spletno objavo in različna indeksiranja. Več kot 200 dajalcev je do zdaj v kumulativno društveno datoteko prispevalo okrog 1.500.000 oseb. Te so objavljene v indeksu oseb in porok na spletu. Morda je polovica teh oseb dosegljiva na spletu tudi v rodoslovnih povezavah. Nekaj tega na lastnih spletnih objavah, verjetno pa precej več na svetovnih rodoslovnih skladiščih. Največja so verjetno Ancestry, FamilySearch, Geneanet in podobna. Objave v teh gigantskih zbirkah so šele **SODOBNI MEDIJ**. Šele tu se iskalcu odpre rodovnik najdene osebe in ne le vrstica iz matične knjige, ali samo fotografija strani iz matične knjige.

Seveda je pred tem moral nekdo najprej vnesti osebo in njene sorodnike v svojo datoteko. Šele po tem je možno tako rodoslovno datoteko objaviti na spletu. In prav to je bilo že veliki meri narejeno z arhivskimi viri župnije Silba. Tako je v sorodstvenih povezavah na spletu mogoče najti okrog 7.000 nekdanjih in današnjih prebivalcev tega otoka in še nekaj takih, ki so z njimi sorodstveno povezani. Vzemimo, da bi začetnik želel sestaviti svoj rodovnik in pri tem prišel do leta 1830 na Silbi rojene Marije Petito. Če bi vedel za obravnavani prepis krstov, bi tam v vrstici z datumom 9. 9. 1830 našel vpis njenega krsta. Poleg njenega imena so tam še imeni in priimka njenih staršev. Preberemo lahko, da je bil Marijin oče Matij, sin Antona Petito, mati pa Marija, hči Dominika Car. Če pa bi pred tem iskal isto Marijo Petito na spletnih objavah, bi verjetno precej prej kot po objavljenih prepisih v skladišču družbe

Geneanet našel ne samo to, kar bi lahko razbral iz prepisa. O Mariji Petito bi zvedel veliko več, saj je tam v njenem sorodstvu prikazanih prek 700 oseb. Koliko je rodoslovcu vredna najdba 700 sorodnikov? Ti so za povrh pregledno razporejeni. Obliko prikaza in poročila je mogoče izbirati po lastnem okusu.

Ne samo to. Med najdenimi Marijami Petito se na strani Geneanet pokažeta dva imetnika te osebe. To pomeni, da sta dva rodoslovca raziskovala skupno področje in bi se lahko zgodilo, da bi rodovnik drug drugemu lahko dopolnjevala.

To se je pokazalo v primeru Marije Petito. Z vsako osebo ne bo enakega uspeha. Rezultat je lahko od nič do nekaj tisoč najdenih sorodnikov. To je torej današnji sodobni medij - na spletu objavljena rodoslovna datoteka. Te objave so koristne za začetnika, ki nima še nič in ravno tako za tistega ki ima že zelo veliko. Tudi temu pride prav vsaka drobna dopolnitev.

Če govorimo o prenosu arhivskega gradiva, lahko ta prenos razvrščamo na klasični prepis rokopisa, preslikavanje rokopisa v tehniki analogne fotografije, digitalne fotografije, preslikavanja s kopirnimi stroji, in skeniranja. Vse to naredi sliko izvirnika. Če je to objavljeno na spletu, postanejo te 'knjige' s tem splošno dostopne. Šele takrat, ko so rodoslovni dogodki vneseni v računalniško datoteko z rodoslovnim programom, je mogoče tako datoteko objaviti tudi na spletu. Šele taka objava je prestopila v 'sodobnost'. V tej smeri deluje razviti zahod. Temu zgledu sledimo 'sodobni' slovenski rodoslovci.

Omenjeni prepis silbenskih krstov še ni ves sistematično preurejen v rodoslovno datoteko. Precej ur dela še čaka prepisovalca, ki ne bo več samo prepisoval. Sestavine zapisa bodo postale rodovnik, ta pa bo objavljen na spletu.

Posebnosti v matičnih knjigah

Peter Hawlina

2. 6. 1817 se v Starem trgu ob Kolpi poročita štirinajstletni Jurij Šterk s šestnajstletno Marijo Vajdetič.

Na isti dan se poroči šestintridesetletni Jurijev oče Jurij, vdovec s šestintridesetletno Marijino materjo Marijo Fugina, vdovo Vajdetič.

Poročita se torej dva Jurija Šterka z dvema Marijama Vajdetič. Oz. poleg mladega para se poročita tudi ženinova tašča z nevestinim tastom.

14. 1. 1863 se Starem trgu ob Kolpi poročita Pavel Šterk in Marija Bižal. Pavlov oče je tudi Pavel, mati pa Marija Bižal.

Bralce prosimo, da prispevajo podobne primere.

Civilni prepisi matičnih knjig

Peter Hawlina

Matične knjige so najdragocenejši vir podatkov za rodoslovne raziskave. Od leta 1835 so bile župnije dolžne škofiji vsako leto dostavljati prepise krstov, porok in smrti. Zakonito veljavo imajo sicer samo izvirne knjige. Vendar so napake pri prepisovanju dovolj redke, da se lahko zanese tudi na pravilnost prepisov.

Priročne matične evidence so vodili tudi nekateri krajevni uradi.

Za marsikoga pa je novost dejstvo, da so bili po letu 1945 civilni matični uradi v 250 krajevnih ljudskih odborih dolžni prepisovati župnijske matične knjige krstov, porok in smrti od leta 1845 dalje. Zapise izvirnih knjig so prepisovali v predtiskane rubrike v vezanih knjigah. Te prepise imajo danes matične službe upravnih enot in jih, ko za aktualno rabo niso več potrebne, pošiljajo v Arhiv Republike Slovenije. Na spletu objavljeni vodnik te prepise našteva takole:

Rojstne, poročne in mrliške knjige, ki so jih krajevni ljudski odbori (KLO) prepisali in prevedli iz cerkvenih matric za svoje območje 1850-1959.

Natančnejši pregled po KLO, po vrstah knjig in obdobjih je obiskovalcu dostopen v čitalnici.

Za vzorec zapis krsta in poroke:

11. (območje župnije) avgust 1853		Jolija	
dan, mesec in leto rojstva		kraj rojstva	
Svina		neveste	
Primek in ime	Bruno Fran	Bruno Fran	Anna
Prejeto sakramentsko stanje	rojen	rojen	rojen
Dan, mesec in leto rojstva	8. oktobra 1845	19. februarja 1853	
Kraj rojstva (kraj, okraj)			
Dravljanstvo			
Narodnost			
Publie			
Prebivališče (kraj, okraj)	Jolija, št. 31	Jolija, št. 215	
Primek in ime staršev in roditelj	Mat.: Bruno Fran, Oci.: ...	Mat.: Bruno Fran, Oci.: ...	
Primek in ime sved.	opisnik: ...		

12. (območje župnije) junij 1877		Jolija št. 316	
dan, mesec in leto rojstva		kraj rojstva, ulica in hišna številka	
Podatki o starših	Očeta	Matere	
Primek in ime staršev (ali drugi primeki)	Franca	Anna	
Rojstvo: ime	Franca	Anna	
Dan, mesec, leto in kraj rojstva			
Dravljanstvo			
Narodnost			
Publie	sveter		
Prebivališče	Jolija št. 316		
Ime staršev, oči, matere, ki je pomagala pri poroki	Mat.: ... Oci.: ...		
Prisodbe in popravki:			

Komur je bliže in bolj prikladno v Ljubljani raziskovati matične knjige za določeno obdobje in kraj v Sloveniji, lahko poskusi v Arhivu Republike Slovenije.

Dva na isti dan rojena Janeza Zalarja

Peter Hawlina

V našem časopisu smo že objavljali nenavadne primere. Vemo, da sta ime in priimek glavna identifikacijska atributa. Ta dva se dopolnjujeta z datumom rojstva in ostalimi atributi. Ne nazadnje je tu ime očeta ali celo obeh staršev. Da se lahko na isti dan rodi več oseb z enakim imenom in priimkom, je bilo vedno znano.

Kadar rodoslovec išče po matični knjigi, mu je glavni atribut priimek, temu pa sledi ime in po potrebi še drugi parametri kot so podatki o starših, naslov, morda celo botri.

Tako natančnega preverjanja zapisa rojstva ne izvaja praktično nihče. Saj je komaj verjetno, da bi se v istem kraju na isti dan rodili dve osebi z enakim priimkom, ki bi bili krščeni na isto ime.

Komaj verjetno. Zgodi pa se. Tole je tak primer.

V škofjskem arhivu sem zaprosil za družinski list za Janeza Zalarja, ki se je rodil 10. 5. 1852. Ko sem ga dobil, sem videl, da je bil trikrat poročen. Jaz sem imel podatke o dveh porokah vendar imena žena niso bila enaka. Nekaj mora biti narobe. Sta bila res dva različna Janeza Zalarja rojena na isti dan v isti župniji. Poiskal sem knjigo krstov in res našel, da sta bila dva Janeza Zalarja rojena na isti dan. Sicer je bil prvi vpisan kot Johann, drugi pa kot Janez.

Ob tem bi bilo morda potrebno ponovno načeti že večkrat obravnavano dilemo o različnih zapisih istega imena. Večina meni znanih rodoslovcev prebere Johan, Johann, Joanes, Johannes, Joannes. Morda tudi Ivan in Ivo kot Janez. Za uradno rabo prevladuje natančen prepis originalnega zapisa v matični knjigi, za rodoslovno rabo pa prevladuje prevladujoča današnjega zapisa.

V slovenskih matičnih knjigah so najprej prevladovali zapisi v latinskem jeziku, sledili so v nemškem in v novejšem obdobju v slovenskem jeziku. Bila so torej obdobja, ko so bili praktično vsi Janezi vpisani kot Joannes in kasneje kot Johann. Nekateri rodoslovci prepisujejo originalni zapis in pri tem prihajajo v dilemo, kaj vpisati, če v ista oseba v matični knjigi ni vedno zapisana enako.

Ta dilema bo ostala vedno prisotna in nikoli ne bomo vsi soglašali z večinsko prakso. Ta je prevladujoča današnja oblika. Če samo za primer v kumulativni referenčni datoteki preštujemo pogostost imena Janez in Johann, bomo ugotovili, da je Janezov okrog 96%, Johannov okrog 4%. Če bi isto razmerje računali iz današnjega registra prebivalcev pa bi bil delež Johannov 2,5 promila.

To kratko razmišljanje sem začel zaradi enačenja dveh na različen način (v dveh jezikih) zapisanih imen, katera večina rodoslovcev prebira in zapisuje kot Janez.

Če pobliže pogledamo omenjeno poročilo, bi se lahko zamislili še nad nekaterimi drugimi zapisi.

NADŠKOFIJA LJUBLJANA ARHIV

IZPIS IZ DRUŽINSKE KNJIGE

št.: 42/15

Župnija Ig
Številka knjige 1870-1985, št. 5
Stran 175
kraj, številka Kot, 15 (Tumel)
oče Johann Zalar rojen 10. 05. 1852 umrl 24. 10. 1918
mati Maria Dovšak, I. rojena Golo 1 umrla 26. 05. 1885
poroka 1878 župnija

Otroci

Table with columns: Ime, rojstni datum in kraj, poroka/smrt/razno. Lists children: Johann, Franz, Alois, Johanna, Elisabeth Znidaršič, Ana, Franz, Alois, Aloisia, Marija Šeškar, III., Marija, Franz, Franziska, Ursula, Ivana, Anton, Neža, Marija, Terezija, Ivana.

Datum: 25. 5. 2015

Dosledni prepisovalci bi morda Johannovega očeta vpisali Mart. Salar, Janeza pa bi morali zapisati kot Janes in njegove starše kot Jos. Salar in Maria Mavz.

Še obe družini iz popisa župljanov.

Handwritten church register page with entries for Zalar Johann, Dovšak Maria, and their children. Includes dates and locations like 'Loka 32' and 'Lok. 32'.

Tu prva žena ni vpisana kot Dovšak temveč Dovščak.

Another page of handwritten church register with entries for Zalar Johann, Dovšak Maria, and children like 'Vladimir Galana'.

Vidimo, da je bil Johann najprej poročen z Marijo Dovšak. Njeno ime je vpisano kot Maria, torej ne v slovenski obliki Marija. Njen priimek je včasih zapisan tudi kot Dolšak, Dolščak, Dovščak in Douščak.

Poglejmo stran iz krstne knjige:

Two pages of a baptismal register (krstna knjiga) with columns for date, name, parents, and godparents.

V tem popisu sta oba Janeza vpisana kot Johann.

Podobno je z zapisovanjem krajev. Tiste, ki se zavzemajo za strogo posnemanje zapisa v arhivskem dokumentu, vprašam, kako bi ravnali v naslednjem primeru:

Sestra Marjeta Hawlina je bila rojena leta 1940, jaz 1941, brat Martin 1943, Marija leta 1945 in še pet mlajših do leta 1958. Samo zadnji, Marko, je bil rojen v porodnišnici. Vsi ostali doma v ljubljanskem predmestju Zelena jama. Prvi štirje smo bili

rojeni vsak v drugi državi. Leta 1940 je bila to Kraljevina Jugoslavija (Ljubljana), leta 1941 Italija (Lubiana), leta 1943 Nemčija (Laibach) in leta 1945 FLR Jugoslavija (spet Ljubljana).

Osnovni namen tega pisanja je bil pokazati možnost napake, do katere bi lahko prišlo, če bi pri iskanju zapisa krsta Janeza Zalarja v župniji Ig izbrali napačnega. Gotovo še marsikdo lahko postreže s podobnimi situacijami. Boste o njih poročali?

Človek brez rodovnika

Peter Hawlina

Človek brez rodovnika sem nekoč ujel v uho, ko sem v vlaku iskal prost sedež. Oddelek je bil zaseden.

Izrečeno mi je odzvanjalo. Človek brez rodovnika. Kaj je hotel s tem? O kom je govoril? Vsekakor o človeku, ne o psu, konju ali celo zajcu. Med poznavalci imajo ceno samo tisti psi s primernim rodovnikom. Pes brez rodovnika nima cene. Še podariti ga je težko. Kdo pa bi vzel pseto brez rodovnika? Nekoliko več je vreden konj brez rodovnika. Če le ima vse tisto kar kupec rabi ali od njega pričakuje.

Kaj pa človek brez rodovnika?

Pri ljudeh vendar nismo vajeni upoštevati rodovnika kot atributa, ki ga tako ali drugače opredeljuje. Je že kdo slišal, da je npr za sprejem v službo bilo potrebno priložiti rodovnik? Jaz ne. Izjema bi lahko bila praksa v obdobju vladavine nacionalsocialistične vlade v Nemčiji. Za odgovornejše položaje so morali kandidati predložiti dokaz, da niso Židje, Cigani ali drugi pripadniki arijcem manjvrednih ras ali skupin. To dokazilo so na zahtevo prosilca izstavljale matične službe. Standesamt so jim rekli.

Živim v mali vasici, kjer ima sosed rodovnik za vse bike, krave, teleta in telice. Volov nima. Rodovnike mora imeti za vsak rep. Brez tega ne more prodati mleka in mesa.

Pri ljudeh je drugače. Ljudje rodovnika ne bi rabili, če ne bi bil včasih potreben za dokazovanje pravic do posesti in oblasti. Tam brez rodovnika ni šlo. Takih pa je bila komaj kaka tisočinka. Vsi ostali so svoj rodovnik poznali samo toliko, kolikor je to koga zanimalo.

Zakaj ta uvod?

Zato, ker se je v današnji dobi zanimanje za raziskovanje porekla močno povečalo. Motiv ni več dokazovanje dednih pravic. Močno izstopa radovednost. Pri tem je komaj kje prisotno iskanje imenitnosti. Največkrat gre za golo željo vedeti, kdo in kaj so bili predniki.

Pri tem pa skoraj povsod pride tudi do uvrščanja dokumentiranih oseb med tiste, ki so po čem izstopali. Navadno je tisto imenitnejše izstopanje več vredno od takega, katerega bi raje zmolčali. Eno in drugo pa je začimba pri rodoslovnem delu. Nekje sem prebral, da je raziskovalec, mislim, da je bil Anglež, opustil raziskave, ko je prišel do samih pijancev, kurb in lopovov.

Neuspehe, nesrečo, sramoto navadno skrivamo celo sami pred seboj. Danes sicer mediji na široko razglašajo ne le skrajnosti v slogu Jacka Razparača ali Metoda Trobca. Zlasti pogrošnim medijem prav pride vsaka kraja in prešuštvo. Celo najbolj vplivni mediji z večjim pridom izkoriščajo kriminal in zanemarjajo svetle in tople podobe življenja. Očitno to rabimo.

Pri rodovnikih in družinskih kronikah pa se poleg osnovnih rodovniških atributov - to so ime, priimek ter datum in kraji rojstva, poroke in smrti - najraje dodajajo izbrani poklici, položaji, junaštva, zasluge, odlikovanja, ... vse do plemiških naslovov. Nesreče in polomije se smejo vrvati v družinske kronike šele po tem, ko posamezni grehi niso več boleči za protagoniste. Danes so ravno nekoč prikrievane zablode postale posebnost, če ne celo ponos, nosilci pa legendarne osebe.

V tej zvezi vedno omenjam prepričanje ali celo ponosno razglašanje, da naj bi bil eden od prednikov Francoz. Francoski prednik, najraje še plave krvi, naj bi ostal v naših krajih po umiku Napoleonove armade. Taki to skušajo dokazati s priimkom, ki naj bi bil francoski in v ta namen iščejo podobnost svojega priimka s kakšno francosko besedo. Pri tem je najbolj zanimivo to, da še nihče od njih ni svojega francoskega porekla dokazal z rodovnikom.

Ob tem vedno znova pomislim - zakaj ravno Francoz? Zakaj ne Italijan, Nemec, Rus, Čeh, Balkanec ali kateri koli pripadnik druge narodnosti. Zakaj naj bi bilo ravno francosko poreklo tako pomembno, da je med nami toliko francoskih samozancev. Vsa druga porekla, vključno slovenskega pa bi najraje zmolčali? Kaj je pri Francozih tako posebnega? Boljšega? Plemenitejšega?

Francoski priimek bi lahko dobil otrok samo, če se je Francoz poročil s Slovenko. Otroci neporočenih mater so dobili materin priimek ne glede na to, da je bil oče znan. Francoz se je moral poročiti, da bi otrok dobil njegov priimek. Saj je možno, da so svoje seme puščali na tujih ozemljih mnogi posamezniki ali cele armade. Vendar veliko manj kot se to splošno razglašajo. Saj je bila tudi 'pravica prve noči' samo izjemoma kje kdaj uporabljena. Ni pa po tem ostal priimek.

Gremo še naprej. Če bi bil eden od staršev Francoz, potem je otrok pol Francoz. Po dedu četrt, pradedu osmino, Po dvestotih letih so današnji otroci potomci v osmi, deveti ali celo deseti generacijami. Njihov francoski prednik bi jim pustil le še kako stotinko ali manj svojih genov.

Tale uvod se mi je zdel potreben pri omembi enega od mojih prednikov, ki je tudi v družinskem izročilu veljal za potomca francoskega vojaka.

Jožef Peruzzi naj bi bil pripadnik francoske armade, ki je nekje okrog Dobrove dezertiral. Časovno bi ustrezalo. Njegov priimek sicer ni bil francoski. Priimek Peruzzi je nedvomno italijanski. Je pa res, da je bila francoska armada dopolnjevana z mobilizacijo v vsakem osvojenem ozemlju. Tudi na Kranjskem je bilo takrat mobiliziranih okrog 6.000 mladeničev. Njihovo natančno evidenco hrani Arhiv republike Slovenije.

Pri Jožefu Peruzziju sem kmalu odkril njegovo poroko z Nežo Prijatelj iz Karlovice v župniji Velike Lašče. Jožef je bil ob poroki leta 1803 star 18 let. Našel sem tudi zapis njegovega rojstva. Rojen je bil 2. 3. 1785 v zaselku Osredok v župniji Velike Lašče. Napoleon je bil takrat star 16 let.

Po kasnejših raziskavah o njem samem nisem veliko odkril. Po rojstvih njegovih bratov in ene sestre je mogoče slediti selitvi staršev. Starši in predniki Peruzziji so bili graditelji mlinov in žag. Prišli so iz Italije. Kdaj in kje so prestopili takratno jezikovno mejo, ni znano. Jožefov oče Anton in mati Marija Fortuna bi bila lahko prišleka. Zelo verjetno, saj bi po dokumentiranih predstavnikih te družine težko sklepali po starejših prednikih v naših krajih. Zapustili bi več rodov s tem priimkom.

Pri raziskovanju prednikov moje babice Marije Peruzzi se mi je najprej ustavilo.

Znano je bilo, da je bila hči Martina Peruzzija iz prvega zakona s Frančiško Marovt (Marolt). Rojena je bila leta 1873 in je že štirinajstletna zaradi sporov z mačeho s culico zapustila dom in razmeroma premožno domače okolje. Zaradi samoizobčenja na naslednike tudi ni prenesla družinskega izročila in o svojem sorodstvu in prednikih ni imela kaj povedati. Zaradi tega tudi nisem imel sreče z dokumentiranjem njenih prednikov. Vedelo se je za očeta Martina in mamo Frančiško, tudi za deda Jožefa in njegovo ženo Nežo Prijatelj vsaj osnovne rodovniške attribute. Nič pa ne za Frančiško Marovt, ki naj bi bila po rodu iz Vrhnik.

Veliko časa sem porabil in podplatov obrusil pri iskanju poroke Martina Peruzzija in Frančiške Marovt. Iz zapisa njune poroke, bi zvedel imena staršev ženina in neveste. Zaman sem iskal na Vrhniki oziroma v vrhniških matičnih arhivih. Bili so Marovti in Marolti, ne pa tudi prava Frančiška. Poskušal sem še po okoliških župnijah. Če že ni bila Vrhnika, morda pa je bil Verd, Bevke, Brezovica.... Nikjer sreče. Poizvedbo sem objavljaval v rodoslovnem glasilu Drevesa. Končno sem razpisal nagrado. Pršut in flaškon vina dobi tisti, ki najde poroko Martin Peruzzi/ Frančiška Marovt. Imel sem datum poroke - 2. 2. 1869, ne pa tudi kraja oz. župnije. Razpisana nagrada je učinkovala. Čez teden ali dva sem dobil izpisek poroke. To je odprlo možnosti za raziskavo prednikov Frančiške Marovt, ki je bila rojena v Ljubljani, njena mati Marija Krašovec pa je res bila iz Vrhnik.

Ob vsem tem so se odkrivala rojstva, poroke in smrti ne le Peruzzijev temveč vseh priženjenih in primoženih oseb

ter njihovih potomcev. Tako je zdaj evidentiranih 7001 potomcev leta 1736 rojenega Antona Peruzzija in skoraj 320 priženjenih oz. primoženih oseb v devetih generacijah. Ta evidenca je ostala od leta 1995, ko je bilo sklicano prvo srečanje Peruzzijev. Letos se napoveduje drugo srečanje tega sorodstva. Ob tem nastaja na spletu Portfolio Peruzzi, kjer se nabira gradivo, ki bi lahko nekoč bilo last vseh tistih, ki jim je kaj do družinske zgodovine.

Do zdaj zbrano gradivo naj bi spodbudilo ostale sorodnike, da ga na podoben način dopolnijo.

Med zgodovinskimi Peruzziji in morda med sodobnimi so bili tudi predstavniki višjih slojev. V času renesanse je bila florentinska družina Peruzzi najbogatejša in najplivnejša dokler je niso uničile neizplačane terjatve po posojilih drugim velikaškimi evropskim družinam, med drugim angleškemu dvoru. Te in druge zgodbe se danes v izobilju najdejo že na spletu.

Tu bi lahko kdo posumil, da današnji potomci iščejo sorodstveno povezavo z istoimenskimi odličniki in bi s tem bili deležni nekaj nekdanjega sijaja. Kdor tako misli, je v zmoti.

Ne morem govoriti v imenu vseh sorodnikov te veje naših prednikov. Vendar pri nobenem od njih nisem začutil želje po imenitnosti, ki bi bila povezana s slavnimi in zaslužnimi predniki.

Vseeno pa sem presenečeno in s primernim spoštovanjem sprejel vest, da so bili ti prišleki strokovnjaki za gradnjo mlinov in žag. Graditelji torej. Brez dodatne razlage mi je jasno, da so morali obvladovati obdelavo lesa, kamenja, gradnje in za povrh še tehnično znanje, ki je bilo potrebno pri delovanju zgrajenih obratov. Tudi njihovi potomci so bili dovolj izobraženi, da se o njih hranijo objave o njihovih dosežkih ali prispevkih, ki so pomembni za sodobnike in potomce. Med temi bi omenil samo en posebno žalosten dogodek in drugi, ki je že samo zaradi svoje starosti posebno dragocen.

Prvi je neavadna smrt enega od polbratov moje babice. Živel so v Lipah na Barju. Tam je Martin Peruzzi zgradil prvo enonadstropno hišo. Izsušeno barje pa je pogosto poplavljal. Takrat še pogosteje kot danes. V eni od takih poplav so šli starejši po opravih okrog hiše in v hlev. Nekaj otrok se je stiskalo na krušni peči. Dobri dve leti star bratec je padel s peči in utonil.

O Peruzziju obuja spomine tudi njegov prijatelj Drenik. Citiram dva odlomka iz dobre dve strani dolgega celotnega besedila:

Barenžlak (Ballen schlagen) igrali smo na Franc Josipovem trgu. Z »Šulfuksi« topli na Gradu. Nekaki vodja bil sem jaz. Oficialno priznalo se je to po Kapusovem pogrebu. Takrat napovedana je bila vojska mej realci (štalfuksi) in gimnazijci (Šulfuksi) za »Britofom«. Dobro oboroženi zbirali smo se. Fantje so imeli volovske žile, kamna, kladive, nože, vrvi i.t.d. Za zidom čakali smo sovražnika. S ceste

gledali so na naš tabor a bližje se niso upali. Ko smo pa mi s hura naskočili proti njim, razkropili so se in prosta nam je bila pot mimo cerkve. Hkrati pa stopi Martin Peruzzi pred nas z bodalom v roki

»ta je vodja«! V istem hipu stopil sem mu na prste noge, ga z veliko silo sunil v prsa, da je omahnil, in ker zaradi k tlom tiskane noge ni zamogel pravočasno prestopiti padel je. Preko na tleh ležečega »šulfuksa« marširali smo štalfuksi v šolo nazaj. O rabuki zvedlo je vodstvo in razrednik Pirker je v šoli po končani preizkavi mene proglasil za vrhovnega generala ter mi tudi naznanil primerno kazen v npravnosti.

.....

Drugi važnejši in veselejši dogodek je sledeči Tirolski: leta 1869 je bil premeščen 17 pešpolk iz Bocna v Trient, l. 1871 pa iz Trienta v Trst. Naš in tirolski polk sta odšla na večdnevne vaje v nad 2000 metrov visoko gorovje. Izmučena vojska je končala in se vrnila počasi navzdol. Po ravnem jeli so »domači strelci« omagovati, zaostajati. Naši »Janezi«, videč, da pešajo oni, ki so na glasu kot najspretnjši in najstranejši hribolasci, so si namazali svoje trudne pete s petjem. Obrst Neuberg prijaha nasproti in osorno vpraša: kaj pomeni to vriskanje in petje? Kdo je to dovolil, saj je prepovedano. Drenik pove okoliščine s pristavkom. Jaz sem, g. podpolkovniku že parkrat omenil, da vpliva narodna pesem na moštvo oživljajoče - da ni prav, če se vzdrži prepoved sredstva, ki dobro vpliva. - Prosim pogledajte: stopajo kakor k parad.

Polkovnik reče. Uvidim - imate prav - naj pojo - odgovarjal bom - če treba jaz.

Isto leto je bil Neuberg dodeljen vojnemu ministrstvu kmalu potem pa je najvišja vojna oblast izrekla, da se sme pri polkih narodne pesmi gojiti.

Drenik je takoj pisal in prosil pevskega gradiva in ravno tako brzo se je isto odposlalo.

Narednik Martin Peruzzi, izurjen pevec, je zbral dobre moči, jih pridno vadil, in mladi zbor je prav kmalu navdušeno proizvajal lepe domačinke v zabavo častnikom, občinstvu in sebi.

V onih dneh je spisal Fridolin Kavčič članek o izvoru in pomenu vojnega klica »Hura« ter uplivu narodnega petja na vojaka. Urednik lista je poslal autorju članka honorar s pristavkom: Priložite znesku mnogo vrednejše zadoščenje, da je Vaše pero zdatno pripomoglo, da je smela v armadi narodna pesem na dan.

Poenotenje rodoslovnih podatkov

Martin Mali, Peter Hawlina

Kolega Martin Mali je pripravil program za združevanje poljubnega števila rodoslovnih datotek in iz te združene datoteke, ki ima delovno ime ZADRUGA tvori dva referenčna indeksa. Osnovni je *indeks imen*, urejen po abecednem zaporedju priimkov. Temu je dodan *indeks porok*, kjer so spet po abecednem redu pregledno predstavljeni vsi pari. Vsak par po dvakrat - enkrat najdemo par po priimku ženina in drugič po priimku neveste. Ta indeks osvežuje v povprečju na dva meseca. Za zadnjo objavo je 212 dajalcev ponudilo v primerjavo podatke za 1.300.000 oseb in skoraj 450.000 parov. Ta indeks beleži povprečno 300 obiskov dnevno.

Kljub programskemu združevanju podatkov in tvorjenju indeksa ima kolega Mali kar nekaj operativnega dela. Največ s tem, da iz prejetega gradiva izloči 'smeti' in skuša neenoten zapis poenotiti. Ob zadnji obdelavi je na spisek prejemnikov društvenih obvestil poslal naslednje sporočilo:

Spoštovane kolegice in kolegi rodoslovci,

Urejam spletno stran www.genealogy.si kjer je indeks imen in indeks porok.

Prosim vas, da svojo GEDCOM datoteko pošljete meni na naslov martin.mali@siol.net. Ne iščite me po twiterju, likedinu itd. Teh družabnih omrežij ne uporabljam čeprav sem tam prijavljen. Uporabljam samo FaceBook, pa še to je že preveč.

*Nekateri imate celo zmešnjavo šumnikov. Od zavutih oklepajev, *C, *S, *Z, do raznih kvak, ki nastanejo zaradi različnih kodnih tabel. Nekaj je tudi takih, ki imajo namesto šumnikov samo sičnike. Vso to zmešnjavo je težko urediti. Zato nastanejo v indeksu na spletu čudna imena in priimki. Vem, da je za vas to težko. Vi imate eno datoteko, jaz pa nekaj čez 200!*

Indeks porok NE vsebuje izključno poročenih parov. Tu so tudi pari, ki so imeli otroke, pa niso bili nikoli poročeni. So tudi primeri, ko nikoli niso živeli skupaj, pa so vseeno v indeksu porok. Mogoče bi indeks porok preimenovali v indeks staršev. Mogoče indeks bioloških staršev. Spet bi bile izjeme. Tisti, ki so bili poročeni, pa niso imeli otrok, niso starši. Skratka z eno samo besedo ne moremo zajeti vseh, zato je obveljalo »Indeks porok«.

Pri pregledovanju indeksa imen in porok lahko pride tudi do težav. Če imate kakšne pripombe ali priporočila, mi pišite.

Sporočilu kolega Malija dodajam še to, da je tudi za referenčni indeks pomembno, da so podatki kolikor mogoče pravilno in kolikor mogoče popolno vpisani. To je z novimi izdajami rodoslovnih programov postalo še bolj

izpostavljena potreba. Pri nas najbolj uporabljani program Brother's Keeper v verziji 6 in 7 izvaja več kontrol pri uvažanju datoteke iz GEDCOM formata kot jih je v verziji 5. Pri uvažanju opozarja na ponesrečene strukturne povezave med starši in otroki in med pari. Nekateri dajalci imajo večje število primerov, kjer ima neka oseba nekoga poročenega s samim seboj, da ima samega sebe za očeta in še več takih, ki imajo po dva para staršev.

Take napake so zagotovo najbolj nadležne za dajalca samega. Saj njegova datoteka postaja neuporabna zanj samega in verjetno se bo vsakdo izogibal podatkov, katere bi prejemal iz nezanesljivega vira. So pa tudi nadlega pri tvorjenju skupne datoteke in indeksa.

Referenčna vrednost zaradi omenjenih strukturnih napak ni bistveno okrnjena.

Toliko bolj pa je opazna praznina v letnicah rojstva (in poroke) pri tistih, ki niso izostali zaradi priporočila, da se ne objavljalo datumi rojstva mlajših od 100 let. Nekateri imajo tudi za starejše od 100 let pripombo LIVING, DETAILS EXCLUDED in podobno. S tem nikomur ne koristijo, najmanj pa sebi. Vpis imena in priimka v indeksu brez letnice rojstva je le izjemoma komu koristen. Morda bomo vpise kot je Kastelic Ana brez letnice in kraja rojstva v bodočih objavah indeksa raje izpuščali, saj nikomur ne morejo koristiti. Toliko bolj so nekoristni vpisi priimka ali celo samo imena brez ostalih atributov.

Izločati bomo morali tudi datoteke, za katere kontrolne rutine opozarjajo na strukturna neskladja. Za formalno kakovost podatkov mora poskrbeti dajalec. V uvodnem delu indeksa je napotek na priporočila in standarde.

Priporočila in standardi niso obvezni. Kdor jih ne upošteva, je na slabšem. Kdor močnejše odstopa, se je obsojil na popolno izolacijo in s tem razvrednotil rezultate svojega dela.

Toliko večja škoda nastane pri tistih, ki so rodoslovne podatke evidentirali mnogo več kot samo za ožje sorodstvo. Taki imajo rodovnike, kjer je število oseb zapisano s štiri, pet ali celo šestmestnimi številkami. Če se pri delu niso držali priporočil, se tudi zlepa ne lotijo prirejanja. Pa bi bilo prirejanje pogosto opravljeno s programskimi orodji. Sprememba formata datuma je ena od rutin BK programa. Family Tree Builder je morda drugi najbolj uporabljeni program. Ta datume zapisuje v formatu July 13 194 in ne vem, če je mogoče take zapise datumov programsko preoblikovati v evropski format DD.MM.LLLL.

Programsko lahko tudi v celi datoteki spremenimo VELIKE ČRKE v Velike Začetnice. Nekateri serijske spremembe lahko opravimo programsko v GEDCOM datoteki.

Intervju za Večer

Petra Hawlino spraševala Urška Kereži

Novinarka dnevnika Večer me je takole povabila, da sodelujem pri tematskem intervjuju:

Pozdravljeni,

takole, vprašanja so pripravljena. Prosim, da se kar razpišete, saj celotna dolžina intervjuja lahko znaša med 14.000 do 16.000 znakov. Ponekod sem vam ob vprašanjih v oklepajih dopisala namige, kaj lahko odgovorite, saj nisem bila prepričana, če je vprašanje razumljivo. Dele v oklepajih bom potem izbrisala. Vesela bom, če boste uspeli odgovorjati čim bolj slikovito, z anekdotami, zgodbami, kjer se da, ki odslkajo življenje vaše teme. Seveda je najbrž odveč, da vam to pišem, je pa včasih lahko v pomoč. Po vsem, kar sem prebrala in poslušala ob pripravljanju vprašanj, vem, da ste zelo zanimiv in duhovit sogovornik, zato se že veselim branja vaših odgovorov. Če boste utegnili odgovoriti do jutri zvečer, bo super, sicer bo tudi v četrtek dopoldan dovolj zgodaj. Prosim sporočite. Našemu fotografu sem tudi že poslala vašo telefonsko in te dni vas pokliče.

Upam, da so vprašanja zanimiva in da vas bodo zabavala.

Začetek leta je že od nekdaj prelomnica, ki kliče k inventuram vseh vrst. Tudi k osebnim, ki naj bi nam prinesle odgovore kdo smo, kaj počnemo, kam gremo. Koliko pa nam pogled nazaj, v družinske korenine, pomaga bolje razumeti, zakaj smo taki kot smo?

Morda res komu tudi kakšne prelomnice pomagajo k premiku od namena do dejanja. Marsikdo je že rekel, da si zelo želi dokumentirati znane prednike in sorodnike. Take izjave so stresanje nepremišljenih besedičenj. Ta, ki tako govori, se morda res ne zaveda, da je dokumentiranje znanih prednikov in sorodnikov delo, ki ga vsakdo lahko opravi v uri ali dveh. Morda celo prej. Koliko znanih prednikov pa zna dokumentirati povprečno osveščen in povprečno šolan posameznik? Ali zna vsakdo zapisati imena in priimke za dva pradede in dve prababici? Večina bo to zlahka in opravila v minuti ali dveh. Na ta način bi bilo poleg izhodiščne popisanih še šest oseb – starša in dva para starih staršev. Sedem vseh skupaj. Kar rado pa se zgodi, da se bo tak začetnik šele ob tem zavedel, da se ne more spomniti dekliškega priimka babice. Še več pa bo takih, ki se bodo zavedli, da ne vejo datumov in krajev rojstva, poroke in smrti za teh šest svojih prednikov. Bodo taki začetniki znali dokumentirati še naslednjo generacijo. Vsak od štirih prednikov v drugi generaciji je imel po dva prednika. Torej osem. Teh osem jih je imelo šestnajst. Dvomim, da se je že kdaj našel kdo, ki bi bil kot nepripravljen začetnik sposoben vpisati vse temeljne attribute

za šest prednikov in neprimerno manj bi bilo takih, ki bi znali na enak način dokumentirati še generacijo štirih pradedov in štirih prababic.

Ta preprosti uvod je bil potreben bralcu, da se zamisli nad lastnim vedenjem in skuša to vedenje prenesti na papir. Kdor je ob branju tega prvega odstavka brez odlašanja opravil to skrajno enostavno nalogo – preskus lastnega vedenja, ta je na dobri poti, da bo naredil še kaj več kot to. Kdor tega ne bo naredil takoj, ne bo naredil nikdar. Spada med tisto množico čvekačev, katero sem omenil v prvem stavku. Saj ne trdim, da je treba prednike dokumentirati. Ni treba. Vendar pa je toliko manj treba govoriti o tem, kako zelo si nekdo želi to narediti. Kdor res želi, bo to naredil hitro in zlahka. Ta začetek je namreč temeljna naloga tistega, ki zares hoče dokumentirati svoje poreklo in svoje sorodstvo.

Še to dodam, da za to opravilo ni potrebno nobeno posebno znanje. Dovolj je, da si pismen. In kdor je opravil ta prvi korak, je na dobri poti, da bo poskusil narediti drugega.

Če kdo od bralcev zdajle še ni napravil prvega koraka, naj ne bere naprej. Škoda časa.

Pa tudi uspešen začetnik ne rabi navodil in priporočil za nadaljevanje. Zakaj neki? Je treba komu svetovati in dopovedovati v kateri smeri in kako daleč naj nadaljuje? Uspešen začetnik je na konju. Vse poti so mu odprte. Poda se lahko na potovanje v preteklost in iz preteklosti spet v sedanjost. Pot nima konca. Z vsakim odkritjem se področje raziskovanja širi. Z raziskovanjem se ne približuje končnemu cilju. Cilj se vse bolj odmika. Je to blagoslov ali prekletstvo?

Katere zapise so ljudje v družinskih kronikah najpogosteje želeli zapustiti svojim potomcem?

Tisti, ki so se lotili pisanja družinskih kronik, so morali najprej narediti rodovnik. Rodovnik je ogrodje. Okostje bi tudi lahko rekli. Na to okostje lahko nanašate ostala tkiva in organe. Nastalo bo nekaj preglednega, morda celo lepega. Ta tkiva je vse tisto, kar lahko dodamo temeljnemu atributom. Zato še enkrat: temeljni atributi so ime, (dekliški) priimek, datum in kraj rojstva, za poročene še datum in kraj poroke in za umrle datum in kraj smrti. Med temeljne attribute bi pogojno dodali še spol, če ta ni razviden iz konteksta. S temi atributi je oseba zadostno edinstveno dokumentirana. Tak zidak je potreben za zgradbo,

kateri bomo rekli rodovnik. Take zidake po sorodstvenih povezavah sestavljam v rodovnik. Teh povezav pa ni veliko. Samo dve sta. Povezava med moškim in žensko je ena in povezava do njunih otrok ali njunih staršev druga. Lahko bi rekli horizontalna in vertikalna vez. Ob tem se pogosto kdo oglasi in vpraša Kaj pa, če.... ?

Ja, seveda. Pogosti so primeri, ko ima moški ali ženska potomce z različnimi partnerji. Še vedno pa ostajata samo dve že omenjeni razmerji.

Ti atributi so potrebni za trdno ogrodje. Šele mnogi dodatni atributi pa so tisti, ki bi bili potrebni za nanašanje tkiva. Šele z dodajanjem ostalih možnih atributov bo ogrodje začelo dobivati popolnejšo podobo. Za ta namen pa so najbolj uporabni tekstovni in slikovni dodatki, če se omejimo na dva najpogostejša medija – besedo in sliko. S tem šele bo lahko nastajala družinska kronika.

Kaj sploh je družinska kronika. Poskusite najti odgovor na spletu. Jaz sem svojo družinsko kroniko zgradil z opisom vsega tistega, kar sem uspel izbrskati o svojih in ženinih prednikih. Nekaj so sami zapustili o sebi - dnevnike, spomine, zapiske, fotografije, predmete. Nekateri sem še sam doživel, o drugih sem kaj zvedel od sorodnikov ali objav drugih. Opisal sem torej ženine in svoje prednike in pri tem preskočil ženo in sebe ter tudi njene in moje starše. Zares sem začel pri generaciji dedov in babic in njihovih prednikov. Nastala je zbirka spominov, ki bodo morda kdaj zanimivi najinim otrokom in njihovim potomcev. Če tega pred kakimi desetimi leti ne bi naredil jaz, ne bi naredil nihče drug. To kroniko sem izdal v zadostnem številu izvodov, da so jo lahko prebirali tudi vsi sorodniki, ne le najini otroci. Kmalu po izidu sem odkrival nove zanimivosti. Nekatera poglavja sem moral po novih dognanjih

INTERVJU
80 odstotkov je starejših ljudi, ki zaprosijo za vpogled v stare matične knjige
INTERVJU
PETE HAWLINA
"Vsi ljudje vse vedo, mi vsem svetu se pa vse dobi"
"Guru slovenskega rodoslovlja" je ob njegovem imenu zapisano v prvem slovenskem rodoslovnem priročniku
Zapleteno pri lastniku Red Bulla

spreminjati, popravljati, dopolnjevati. Hitro je postalo očitno, da je družinska kronika podvržena spremembam, ki jih prinaša življenje. To nekoliko manj velja za že umrle generacije. Današnje življenje na njihovo usodo ne more več vplivati. Pa se tudi s tistimi pojavljalo nova odkritja. Pri moji družinski kroniki je najmočnejšo spremembo vnesla ugotovitev, da ženina mati ni bila hči moža njene matere. Vali Kušar je bila krščena, ko njena mati še ni bila poročena. V zapisu krsta je bil vpisan priimek njene matere – Marenčič, rubrika za očeta je bila prazna. Po nekaj letih se je Lucija Marenčič poročila z Maksom Kušarjem in ta se je po poroki v župnišču predstavil kot oče nezakonske hčere Lucije Marenčič in Vali je dobila njegov priimek. V družinski kroniki sem opisoval Maksa Kušarja in njegovo sorodstvo. To poglavje je bilo torej po skoraj desetih letih spoznano za napačno. Do tega spoznanja marsikdaj ne pride nikoli.

Na tem primeru načentam vprašanje napak v rodovnikih. O tem lahko še kaj posebej. Tu na primeru vidimo, kako so lahko tudi pretekla obdobja podvržena spremembam, katere zahtevajo kasnejše ugotovitve.

Še veliko večje vplive na vsebino družinske kronike imajo sproti dogodki. Ne gre le za rojstva, poroke in smrti. Vsem v kroniki obravnavanim protagonistom se dnevno nekaj dogaja. Ob še tako vnaprej določenih okvirih in kriterijih, katere si nekdo določa pri svoji tvorbi družinske kronike, bo ta sproti ali naknadno ugotavljal, kako zanimivo je življenje. In kako ga ne bomo mogli ustrezno odlikati. To pa nam ne sme zmanjšati volje in veselja do zastavljenega dela.

Jaz sem zdaj že dovolj prepričan, da ne bom nikoli več izdal nove preurejene in dopolnjene družinske kronike. Namesto tega v rodovnik sproti beležim novosti in tudi odkritja, do katerih prihaja ob dodatnih raziskavah. Ta rodovnik lahko vsak trenutek prenesem na papir. Še bolj enostavno pa je, da ga zainteresiranim pošljem po elektronski pošti ali pa ga spletno objavim tako, da si ga lahko vsakdo ogleduje in po želji natisne. Pri meni nastaja družinska kronika v spletni obliki z mnogimi samostojnimi in povezljivimi moduli. Tu ni več omejitev, kakršne predstavlja priprava za tisk. Še vedno pa ne znam take spletno segmentirane družinske kronike urediti tako, da bi bila pregledna za vsakega radovedneža. Zgodbe mojih prednikov so tudi zgodbe mojih sorojencev. Manj ali nič pa so zanje zanimive zgodbe o prednikih moje žene. Kot tudi zame niso dovolj zanimive zgodbe družin mojih svakov, svakinj, snah in zetov, da se ne spuščam še bolj na sorodstveno obrobje.

Da končam razpravo o družinskih kronikah. Te niso nikoli dokončane. Lahko sicer izide v tiskani obliki kot kakšna Galsworthyjeva The Forsyte Saga. In takih natisnenih kronik imamo tudi Slovenci lepo število. To so dragocenosti. Angleško govoreči svet pozna pojem Family Bible. To je zapis o družini, ki se prenaša na potomce in

vsaka generacija po vzoru prednikov dodaja dogodke, ki s tem postajajo zapisana družinska zgodovina. Po mojem prepričanju imajo bodočnost spletno urejene družinske kronike.

Se v njih pogosto pojavljajo zapisi fizičnih in značajskih posebnosti? Ali je predvsem premoženje tisto, ki je v prvem planu družinskih kronik?

Seveda so fizične in značajske značilnosti dobrodošle. Med fizične bi lahko prišteli zdravstveno stanje in vzrok smrti. Nekateri se rodoslovja celo lotijo samo zaradi ugotavljanja možnih posledic dednih bolezni. Da bi kdo pisal družinske kronike zaradi premoženjskih zadev? Mislim, da ne. Premoženjske zadeve so dokumentirane v tistih dokumentih, ki so potrebni pri uveljavljanju pravic do tega premoženja. Veliko pravic je dednih. Zato je za njihovo dokazovanje potrebno predložiti rodovnik, ki je opremljen z dokazili kakršne upošteva zakon. Pravica do dedovanja je bila zato skrbno dokumentirana v rodovnikih. Rodovnika nemara ta družina ne bi potrebovala, če ta ne bi bil motiviran s potencialno premoženjsko koristjo.

Pred stotimi leti je razpadla naša nekdanja Avstoogrška monarhija. Kot vojni poraženec je morala za odplačilo vojnega dolga poseči po mnogih do takrat nedotakljivih fondov. Eden od teh so bile štipendijske ustanove. Med temi so bile take, katere je ustanovitelj namenil samo družinskim članom. Ustanovitelji takih štipendijskih skladov so bili posamezniki, ki so želeli svojim sorodnikom omogočiti študij in jim s tem zagotoviti boljše življenjske možnosti. Kandidat je moral upravnemu odboru svoji prošnji za dodelitev štipendije priložiti tudi dokaz o sorodstvu. Vsaka naslednja generacija se je zavedala potencialnih koristi in zato skrbela za vedno znova dopolnjen rodovnik.

Se kdaj potem zgodi, da naključno raziskovanje družinskega rodovnika pripelje do bogate pozabljene tete v Ameriki?

Morda se zgodi tudi kaj takega. Vendar jaz za tak primer ne vem. Vem pa za veliko primerov, da je (v tujini) umrla oseba brez oporoče. V takih primerih je država (sodišče) dolžno poiskati morebitne sorodnike. Država takih iskalcev nima. Zato so se oblikovale agencije za iskanje dedičev. V njih delujejo pravniki, ki so večji detektivskega iskanja. To iskanje se pogosto raztegne izven meja države, kjer je treba sodno razrešiti zapuščinsko zadevo. Šele če se dedičev ne najde, ta pripade državi.

Potem v času prvega vala denacionalizacije rodoslovc niste imeli dela čez glavo, ker bi marsikdo želel odkriti ali mu pripada kaj, kar je država njegovim prednikom vzela?

Ne vem, da bi bili rodoslovci kaj bolj angažirani zaradi denacionalizacijskih zadev. To so opravili sami upravičenci. Saj zbiranje potrebnih dokazov ni zelo zahtevna naloga. Res pa je pred kakimi desetimi leti Ministrstvo za pravo-

sodje predlagalo Slovenskemu rodoslovnemu društvu, da določi kriterije za sodnega izvedenca za rodoslovje. Kakih deset posameznikov je posledično dobilo status sodnega izvedenca. Ne vem pa za noben primer, da bi se izkazala resnična potreba po vključevanju izvedenca. Jaz sem na povabilo stranke v postopku pomagal narediti dovolj pregleden prikaz sorodstva. Tak pregled je z ustreznim računalniškim poročilom veliko preglednejši kot so nekateri od tistih, ki so jih v spisih predlagali pravniki zastopniki upravičencev.

In ko se sledi zabrišejo – je iskanje prednikov nekaj rodov nazaj najbrž garaški detektivski podvig, poln terenskega dela, obiskov raznih ustanov... Kako začeti?

Kadar je treba po skopih podatkih, ki pridejo iz tujine ugotoviti identiteto zapustnika in skušati najti živeče sorodnike, je vsaka izkušnja dobrodošla. Delo je res lahko podobno detektivskemu. Pri 'domačih' zadevah pa je najbolje začeti z izdelavo rodovnika stranke v postopku. Tak rodovnik je hitro narejen in opremljen s potrebnimi dokazili. To so prvenstveno izpiski iz matičnih knjig – rojstva (krsti)/poroke/smrti.

Kje vse iskati?

Za aktualne potrebe imajo potrebno evidenco civilne matične službe, ki tudi znajo brez posebnih navodil izstaviti stranki potrebna dokazila. Za dediščinske in denacionalizacijske zadeve pa je komaj kdaj potrebno poseči po dokazilih o dogodkih starejših od sto let. V takih primerih bi največ potrebnega našli v cerkvenih matičnih knjigah. Tovrstno raziskovanje pa največkrat ne bo potrebno za pravne zadeve. Je pa neizbežno za tiste radovedneže, ki so se odločili, da dokumentirajo prednike in sorodnike v starejših generacijah. V Sloveniji so bile v prejšnjih stoletjih matične evidence v župniščih. Zapisi krstov, porok in smrti so se skrbno hranili v župniščih. V zadnjem času je večina teh dragocenih originalov prenesena v strokovno hrambo škofijskih arhivov. V čitalnici škofijskega arhiva je to gradivo dostopno vsakemu obiskovalcu.

Na katere ovire bomo skoraj zagotovo naleteli?

Ovire so lahko zelo različne. Prva je lastna neodločenost, da bi se dela zares lotili. Velikokrat slišim izgovor: kako rad bi raziskoval, pa nimam časa, ali: Ne vem, kje in kako začeti ali: gradivo v 'moji' župniji je zgorelo. Tako rečejo samo tisti, ki jim v resnici njihovo poreklo ni nič mar ali pa imajo celo prikrit razlog, da ga zamočijo. Prva in najpogostejša ovira je lastna indolentnost. Druga bi lahko že bila pomanjkanje časa. Poglobljeno raziskovanje in dokumentiranje sorodstva lahko postane časovno zelo zahtevno. Saj sem rekel. Dela je z vsakim odkritjem več, ne manj. Časa pa ni dovolj. Pomembna postavka lahko postanejo tudi stroški. Ko zanimanje za rodoslovjem postane strast in ko se ta sprevrže v obsedenost ali blaznost,

postane lahko tudi stroškovno zahtevna. V takih primerih je čas in denar resna ovira. Ovir pa je še brez konca. Če sem začel z indolenco in nadaljeval z razpoložljivim časom in denarjem, bi moral takoj za indolenco omeniti ignoranco. Neznanje je povezano z dejstvom, da normalen človek o rodoslovju ne ve praktično nič. Šele ob prvih korakih bo shodil in morda sčasoma tudi tekel ali celo dirjal. Ob tem pa še užival, ko bo naletel na zapreke. Vsaka premagana ovira ga naredi močnejšega. Moj primer: ko sem prvič prišel v arhiv in samozavestno naročil knjigo porok za župnijo Tržič na Gorenjskem za obdobje v zgodnjem devetnajstem stoletju, sem na prvi strani ugotovil, da sem nepismen. Ničesar nisem znal prebrati. Počutil sem se kot šolarček pri nalogi, na katero ne znam odgovora. Pod čast mi je bilo, da bi pred ostalimi pokazal svojo nevednost. Obračal sem liste. Samo nekatere črke sem znal prebrati. Zapisi so bili v nemščini. Nemško še kar znam. Nisem pa znal brati pisane gotice. Na lepem pa mi je uspelo počasi črkovati Catharina. In po tem Achatschitsch. Katarina Ahačič!!! Nadaljevanje je bilo podobno prvemu uspešnemu zavoju smučeh. Ovir s tem ni bilo konec. Vsake nove se razveseliš.

Pride pa tudi do obupnih situacij. Eno od teh sem elegantno rešil s podkupovanjem. Pršut in flaškon terana sem obljubil najditelju poroke Martin Peruzzi/Frančiška Marolt. Po tednu ali dveh sem dobil izpisek poroke! Koliko bi mi bilo prihranjeno, če bi se že prej tega domislil!?

Povedati hočem po Krpanu, da vsi ljudje vse vedo, na vsem svetu se pa vse dobi. Kadar si v slepi ulici, se obrni na izkušenejšega. Taki so kustosi v arhivih. Pa še smešno poceni so, če njihove sposobnosti in cenike primerjaš npr. s ceno kustosa v avstrijskem rodoslovnem društvu Adler, kjer je po njihovem ceniku treba za pol ure plačati 32€, za eksperta pa 50. Torej 100€ na uro.

Pa splet? Koliko časa, potrpljenja, če sploh, nam lahko pri tem prihrani?

Ogromno! Vedno več! Danes je vse na spletu, pravimo. Glede rodoslovja to še ne drži. Je pa vedno več. Pravkar sem omenil Adler. Tudi oni imajo kljub svojemu dolga desetletje tradiciji zvestemu rodoslovju vse več na spletu. Tam je to vidneje prodrlo šele v zadnjih letih. V Slovenskem rodoslovnem društvu smo od vsega začetka skoraj izključno računalniško opremljeni in dejavni. Ne podcenjujemo klasičnega rodoslovja. Občudujemo vse, kar je bilo narejenega pred računalniško poplavo. Delo z računalnikom ima toliko prednosti, da bi jih lahko predstavljali v samostojnem poročilu. Tu omenjam samo enega od stranskih učinkov. Rezultati dela posameznika lahko takoj postanejo last vsega sveta. To se na prvi pogled komu zdi zloraba. Pa bo kmalu spoznal, da je ena od največjih koristi. Kdor dela rodovnik zase, ga ne del za nikogar. Jaz temu rečem onanija. Erotika je šele v stiku z ostalimi. Največ dobi tisti, ki ima kaj dati in daje.

Tega se v Sloveniji za zdaj zaveda komaj nekaj več kot 200 rodoslovcev, ki so rezultate svojega dela ponudili v referenčni ogled na splet. Slovensko rodoslovno društvo obnavlja referenčni indeks oseb, ki so rodoslovno že vključene v družinske sklope. Kdor na tem indeksu najde osebo iz lastne rodoslovne evidence, je našel 'sorodnika' s katerim si bosta vzajemno obogatila svoji evidenci. Za dodatno pomoč je na SRD strani objavljen tudi indeks porok. To je slovenska svetovna rodoslovna prisotnost. Mnoge večje države so predstavljene slabše ali pa sploh niso.

S tem nočem reči, da smo v rodoslovju najboljši. Upoštevaje našo velikost, število prebivalstva in bogastvo smo med največjimi, v absolutnem merilu pa smo nekaj podobnega kot npr. v boksu.

Nekateri priimki so denimo še posebej pogosti, pa vendarle ne gre za sorodnike? Ali zmeraj obstaja tisti nek prvi skupni člen, deblo v rodoslovnem drevesu, iz katerega so se potem razvile vse veje?

Priimek je kot rodoslovni atribut na prvem mestu. O tem bi veliko več vedeli povedati onomastici in etimologiji. Presenečen sem bil, ko sem prvič slišal, da so se priimki dosledno uveljavili šele v 16. stoletju. Stari so torej komaj kakih petsto let. V tem času so se tudi spreminjali. Eni so izumrli in nastajali so novi. Kolikšen delež je takih, ki se niso istočasno dodeljevali različnim družinam? Ne vem. Morda kakih deset odstotkov. Vsi drugi so se oblikovali brez kakih strogih pravil in brez izogibanja ponovitvam. Tako lahko z gotovostjo trdimo, da so vsi priimki, ki so nastali po dejavnosti ali poklicu, nastajali vzporedno tudi v bližini že enakega priimka. Taki so zlasti tisti, ki se vežejo na določeno prisotnost obrti. To so kovači, mlinarji, lončarji. Pa naj kdo ne misli, da so Šmiti, Milerji, Hafnerji kaj manj slovenski. Ravno tako Šuštarji in Tišlerji. Saj nimamo priimka Čevljar in Mizar, pa to ne pomeni, da so bili vsi šuštarji in tišlerji Nemci.

Nobenega zagotovila ni, da bi bil nosilec enakega priimka tudi potomec istega prvega nosilca tega priimka. Kljub temu je enak priimek privlačna vaba za ugotavljanje možnega sorodstva. Priimek se celo v znanosti občasno obravnava kot genetski marker. Postavlja se hipoteza, da bi lahko bili vsi Cankarji potomci Pracankarja in podobno Prešerni. Cankarja, če sem prav razumel, razlagajo po nemškem Zänker, po naše prepirljivec. Prešerna ni treba razlagati. Da pa se je v dobi oblikovanja priimkov skoraj na vsakem koraku našlo prešernega in prepirljivega človeka pa tudi ni težko verjeti. Enako kot danes.

Koliko rodov nazaj, bi potem rekli, smo si vsi v sorodu? Kdaj torej pride do redukcije prednikov, kot pravite ugotovitvi preproste matematike, da se število prednikov ne more širiti v nedogled. (lahko poveste tudi o ugotovitvi, da naj bi Evropejke izhajale iz samo sedmih pramater...)

Izreka o vesoljnem sorodstvu se dokazuje z matematičnimi in statističnimi modeli. Na tem se radi pasejo vedno novi izumitelji. Najprej se bi bilo treba dogovoriti kaj je sorodnik. Jaz pravim, da je sorodnik tisti, ki pride za pogrebom. Navadno pridejo tudi tisti sorodniki, ki tega pred smrtjo niso očitno kazali. Sem že slišal, da so na kmetih pač vedeli, da je treba iti za pogrebom, pa niso točno vedeli povedati, kako so s pokojnikom v sorodu. Saj nam tudi zmanjka besed, ko skušamo z eno besedo povedati sorodstveno razmerje, ki ni samoumevno če rečemo, brat, stric, vnuk in podobno. Ko nekdo reče mrzli bratranec, ne ve ne on sam in ne poslušalec, kako naj bi razumel to sorodstvo. Seveda pa prej ali slej pride do redukcije prednikov. Če bi zanosila sestra z bratom, bi imel otrok pol manj sorodnikov. Enako, če bi zanosila hči z očetom ali mati s sinom. Pa se tudi to ne bi zares poznalo, če bi mogli prešteti vse prednike neke osebe. Brez matematičnih dokazov trdimo, da ima vsak od nas enako število prednikov. Vsak od nas bi verjetno prišel do skupnega prednika, če bi imel rodovnik dovolj globoko in široko raziskan. Vseeno še nisem ugotovil, kako sva si v sorodu z ženo, Ireno Goršič.

Koliko je nam, Slovencem, sploh pomemben izvor? V Ameriki denimo je rodoslovje velik biznis, obstajajo agencije, kot nekakšna vrsta turizma, povezana z iskanjem družinskih korenin... (lahko naredite primerjavo z drugimi narodi - komu najbolj, zakaj, komu malo)

Res je v Novem svetu zanimanje za izvor izrazitejše kot v Evropi. Tam je rodoslovje postala industrija. ZDA so vodilna rodoslovna velesila. Čisto mogoče je, da jih bodo Kitajci tudi v tem presegli. Za zdaj še ni videti. Njihov je software in prizadevajo si, da bi imeli tudi največje rodoslovne zaloge. Te zaloge smo začeli polniti tudi posamezni slovenski rodoslovci. Evropejci sledimo. Za ostale kontinente ne vem skoraj nič. Prepričan sem, da zaostajajo za Evropejci.

Morda veste, od česa je to odvisno - velikosti naroda, zgodovine, kulture, bogastva...?

En razlog je kulturna in socialna zgodovina. Vsak narod in vsaka skupnost ima rodoslovja kolikor ga potrebuje. Šiptarski slaščičar mi je rekel, da se pri njih lahko poročajo, če sta ženin in nevesta sorodstveno vsaj sedem kolen narazen. Kako pa to veste, sem ga vprašal in nisem rekel, saj še pismeni niste. Mi vemo, je rekel. In mu verjamem. Ljubiteljsko rodoslovje pa se je lahko razvilo tam, kjer imaš kaj raziskovati. V 'katoliškem svetu' so se začele voditi matične knjige v glavnem v sedemnajstem stoletju.

Katera znana slovenska družina je denimo najbolj skrbno in sistematično vodila svojo družinsko kroniko?

Ne vem. Najdejo se čudoviti izdelki. Presenečajo po raziskanosti, po urejenosti, po obsegu in obliki. Lepo je, če

se v teh prizadevanjih združijo večine različnih profilov. Tak novejši primer so Buhovi s Stirpnika. Dve generaciji pred njimi bi bilo vsekakor treba omeniti Lazarinije (če jih imamo za slovensko družino). Danes pa vse predhodnike močno presegajo rodoslovci, ki delajo z računalnikom. Ne po obliki. Zagotovo pa po obsegu in predstavitvenih možnostih.

Kako pa je z večino naših vidnejših kulturnikov, jim je težko slediti v preteklost? (morda kakšna zanimiva anekdota?)

Nekatere vidnejše Slovence so raziskovale že prejšnje generacije. Zanimivo je, da se je Trubarja šele v novjšem času lotil dr. Boris Golec. Za malo se mi je zdelo, da Plečnik ni imel rodovnika. Zdaj ga ima lepo raziskanega po očetovi liniji, ne pa enako po materini. Na sploh je večina rodovnikov asimetrično raziskana. Vedno je očetova linija 'težja'. Izjeme so tam, kjer je več nezakonskih mater. Tak primer je tudi Dietrich Matešič. Nezakonski sin Neže Matešič je bil njegov ded Franc. Tudi Neža je bila nezakonska hči Marije. Kaj vse bi se še našlo. Zanimivo je, da se ena od vodilnih slovenskih glasbenic izdaja za potomko cigana. Ne Roma.

In kateri vir sega najgloblje v preteklost? Pridemo kdaj skrivnosti do konca?

Najstarejši vir je Sveto pismo in mitologija. Vsi plemiški rodovniki se stekajo v ta dva vira. Za pripadnike rdeče krvi pa so praktično edini viri matične knjige. Pa še te so prvih sto do dvesto let dokaj podatkovno skromne. Eden od mojih prednikov se je leta 1803 poročil v Škocjanu nad Turjakom. Zapisano je samo njegovo ime, priimek in starost, enako za ženo. Slučajno sem našel na Osredku tudi zapis njegovega rojstva. Kje se je poročil oče Jožefa Peruzzija, Anton, ali kje je bil krščen, pa za zdaj še nisem našel. Domnevam, da nekje zahodno od področja ljubljanske škofije. Tam je treba obiskati vsako župnijo posebej. Meni se po tej liniji raziskava najprej zaključila. Po nekaterih drugih pa sem prišel do praktičnega konca. Vsak nadaljnji poskus bi terjal nesorazmerno več časa. Skrivnosti ne pridemo do konca.

Kaj pa molekularno rodoslovje? Je prihodnost? V svetu že sistematično zbirajo vzorce sline oziroma brise ustne sluznice prostovoljcev za podatkovno bazo, s katero, v povezavi z drugimi rodovnimi podatki, bo mogoče sestaviti genetski zemljevid neke družine, morda celo sveta.

Genetika je ena najmlajših znanosti. Nas rodoslovce je takoj pritegnila. Mnogi smo naročili svoj izvid in s primerjavo sem z daljnim bratrancem iz Nemčije potrdil pravilnost zapisanega rodovnika. Jaz pravim, da je v tem primeru papirnati rodovnik enak biološkemu. Še en podobno uspešen poskus sem naredil po materini strani. S tem nočem reči, da so vsi podatki v mojem rodovniku zanesljivi in pravilni. Zagotovo niso. Trdim celo, da so vsi razširjeni rodovniki

izmišljeni. Napake se najdejo celo v matičnih knjigah. Vsi smo zmotljivi. In za povrh je menda bolj kot si mislimo prisotna napaka, ki nastane v zapisu krsta, kjer je kot oče zapisan mož matere otroka, ne njegov biološki oče. Tako so zapisali celo takrat, ko je bila 'napaka' splošno znana. Tak primer naj bi bil pisatelj Ivan Tavčar.

Če bo kdaj vse prebivalstvo dobilo genetsko sliko? Morda nismo daleč od te dobe. Morda bo človekov genom postal njegova identiteta, ki bo zamenjal sedanje identifikacijske attribute. Danes si lahko sami izmerimo pritisk. Nič ne stane in vsakdo zna to narediti.

Prihajamo po moji klasifikaciji v peto obdobje rodoslovja. Podobno kot so nas učili v šoli, je bilo najprej obdobje praskupnosti, sledilo je suznjelastniško, fevdalno, kapitalistično in temu komunistično. Trapasto, kajne?. Pri rodoslovju pa lahko rečemo, da se je razlikovalo v obdobju nepismenosti in pismenosti. Obdobje splošne nepismenosti je bilo zagotovo najdaljše v zgodovini človeštva, pa zato rodoslovju ni nič manjkalo. Obdobje splošnejše pismenosti lahko merimo v nam znanem svetu z uvedbo obveznega dvoletnega šolanja. Za naše prednike je to po reformah Marije Terezije. Pred nekaj deset leti smo začeli (tudi doma) uporabljati računalnike, še kasneje internet, zdaj pa je tu peto obdobje - obdobje genetike. Bo to smrt rodoslovja?

Počakajmo. Stvari se tudi na tem področju hitro razvijajo. Poskusi sistematične populacijske genetike so v povojih. Vseeno se pri vseh narodih že najdejo taki, ki si na podlagi izredno majhnih vzorcev drznejše razglašati svoja odkritja o genetskem izvoru Slovencev, Hrvatov, Bosancev, Srbov.... Če omenim samo nekaj predstavnikov Balkancev in se ne spuščamo še prek teh meja. Jaz si ne upam oporekati tem odkriteljem genetskega porekla, verjamem pa nikomur niti najmanj.

Pred desetimi leti je bila Slovenija izbrana kot eno od področij genetskega vzorčenja. Ameriški inštitut, ki uživa svetoven sloves je nabral okrog 600 vzorcev. Izvide smo lahko sodelujoči kupili po znižani ceni, nismo pa dobili niti preproste statistične analize, ki bi izpostavila večinski genotip. Zdaj je v teku nova sistematična populacijska študija. Vzorce zbira Zavod za transfuzijo v Ljubljani. Vsakdo lahko brez obveznosti in stroškov odda svoj vzorec, kapljico krvi. Izvid pa bo lahko po končani analizi odkupil. Več vzorcev, bolj natančen rezultat. Ga hočemo?

Kar je bila še pred nekaj leti znanstvena fantastika, je danes realnost?

Ja. Se popolnoma strinjam. Izogibam pa se napovedim.

Za objavo (<http://www2.arnes.si/~krsrd1/teksti/Hawli-na%20-%20Intervju%20za%20Ve%e8er.pdf>) je bilo uporabljeno manj besedila, zato pa (po mojem mnenju povsem nepotrebne) velike fotografije.

Prvi poskusi združevanja rodoslovcev

Peter Hawlina

Ob 20-letnici formalnega obstoja društva objavljam še starejše pismo takratnim kolegom. Vabim jih, da skupaj določimo naše delovanje.

10. julija 1991 je bilo ustanovljeno heraldično genealoško in veksilološko društvo Slovenski ščit. Poiskal sem ustanovitelja Valta Jurečiča. Sestala sva se v gostilni Stari tišler. Udeležil sem se prvega sestanka. Govora je bilo o grbih in potrebi po finančnih sredstvih. Tudi po nekaj mesecih na drugem sestanku ni bilo nič drugače. Začutil sem, da to društvo ne izpolnjuje mojih pričakovanj. Želel sem ugotoviti mnenje ostalih rodoslovcev in sem jim posredoval svoje pomisleke:

Spoštovani kolegi rodoslovci.

Prvič smo se srečali letos pred dopusti. Že takrat sem se tiho spraševal, kakšne cilje naj bi imelo društvo Slovenski ščit in kako se sam v takem društvu najdem. Po sestanku sem sklenil, da odgovor poiščem s pomočjo ostalih rodoslovcev. Vabil sem jih deset, prišel ni nihče. Zato odgovora še danes nimam. Tako zdaj poznam samo svoj lasten interes. Ta je zelo skromen in enostaven: Svojo zbirko podatkov po možnosti še dopolnjevati. Moje zanimanje za iskanje korenin še ni preraslo v obsedenost in verjetno nikoli ne bo.

Zanimanje za dokumentiranje rodovnikov je pri nas še vedno zelo skromno in šele v zadnjem času so se pojavili znaki rahlega premika. Povsem drugače je v Ameriki in Evropi. Tam je na tem področju zares živahno in pestro. V vsaki državi je cel kup društev, inštitutov, krožkov, kolegijev, pa še kaj bi se našlo. Njihove dejavnosti so zelo raznolike. Mnogi izdajajo časopise. Mnogo je takih, ki se ukvarjajo s poizvedovanjem za druge in svoje storitve drago zaračunavajo.

Še enkrat o svoji motivaciji: N.pr. Prav rad nabiram gobe, pa se najbrž ne bom včlanil v gobarsko družino. Imam 57 let star avto, bil sem včlanjen v klub veteranov, ki pa je kmalu ugasnil, ker se je izkazalo, da nas je premalo in smo preveč raznovrstni. Povsem drugače je s članstvom v specializiranem klubu, ki združuje samo lastnike avtomobilov Morris in zelo aktivno deluje. Rad plačujem članarino, čeprav od klubske aktivnosti nimam kaj več kot časopis in klubska obvestila.

Zbiral sem znamke, pa nisem bil član filatelističnega društva, hodil na izlete, pa se nisem včlanil v planinsko društvo, pa še bi se domislil podobnih primerov.

Podobno čutim do Slovenskega ščita. Ne rečem, da niso razgovori o grbih in zastavah lahko čisto zanimivi in poučni, vendar meni ne dovolj, da bi se aktivneje ukvarjal z njimi. Torej ostanejo še rodovniki: povedal sem, kaj je moj ožji interes. Za širšega še nisem slišal. Glede tega imamo dve možnosti: ali ga določi 'centralni komite' Slovenskega

ščita, ali pa ga počasi oblikujemo rodoslovci sami in potem večinoma tudi ločeno delujemo. V tem kontekstu zdaj tudi ne vidim potrebe po pridobivanju finančne pomoči. Če delamo zase, si bomo svoj hobi financirali sami, če bi delali za druge pa bi svoje storitve ustrezno zaračunavali. Če bi se s časom pokazalo, da ima naša dejavnost tudi splošen družbeni pomen, pa bi morda lahko računali tudi z družbeno podporo. Zato tudi trenutno ne vidim razloga, zaradi katerega bi se za podporo obračal na podjetja, ki z dejavnostjo našega društva nimajo nič skupnega in od nje nimajo nobene koristi.

Že prej omenjeni klub (Morris Register) pokriva svojo aktivnost s članarino in s klubskimi prireditvami. Nima nobenih poslovnih prostorov. Vsi funkcionarji opravljajo svoje naloge doma. Shajajo se v javnih ali najetih prostorih. Vsak član sam plačuje svoje posebne želje vključno z zapitki, vse do penija natančno.

Mislil si, če je ta način dober za Angleže, bi moral biti dober tudi za nas.

Za konec, ali pa morda za začetek: Določimo si cilj, šele po tem bomo usmerjali svoje korake.

Zgornje sem si zapisal kot razmišljanje na predvečer zadnjega sestanka. Na sestanku pred vsemi kolegi nisem hotel načenjati zadev o katerih morda nimam dovolj izdelanih mnenj. Premalo vem o delovanju in financiranju društev. Na sestanku sem sicer previdno nakazal nekatera stališča, moje dileme pa so bile na koncu samo še močnejše. Nobena razloga ne vidim, da bi se vtikal v delo obeh drugih sekcij, čeprav bi imel tudi glede tega nekaj pripomb. Če boste hoteli se o tem lahko še pogovarjate. Toliko bolj pa čutim potrebo, da se definira delo rodoslovne sekcije. Po prvem odzivu, še bolj pa zadnjič, ko sem morebitne rodoslovce ponovno pozval, da se prikažejo na plan, sem prišel do spoznanja, da interesentov za rodoslovje enostavno ni. Do sedaj se namreč ni javil še nihče. Mene osebno to sicer prav nič ne moti. Če jih ni, jih pač ni. Če bo kdaj drugače bomo takrat znova začeli. Sam trenutno ne čutim potrebe, da bi širil zanimanje za tovrstno ljubiteljstvo.

Seveda bi stvar lahko tudi obrnili: Jaz sem vodja sekcije, torej sem prvi dolžan določiti namen, cilje, poslanstvo, pravila, organizacijo in kar je še treba za solidno delovanje sekcije. Ne rečem, da ne, tudi tako bi morda lahko začeli in morda v kratkem želi lepe uspehe. Vendar pa ima po mojem mnenju vse to smisel šele takrat, ko se identificira vsaj minimalno število interesentov in se ugotovi njihov interes. Do takrat pa ne vidim razloga za obstoj sekcije, (oprostite, ker se ponavljam).

V svoji korespondenci s kolegi po svetu pa kljub temu vsakomur omenim, da ima Slovenija HGV društvo Slovenski ščit in se ponudim, da služim za povezavo, če bi to koga zanimalo. Prilagam odgovor, ki sem ga dobil iz Amerike, ne toliko zaradi vsebine, kot zaradi naravnost ganljivega truda kolega Alberta, da bi napisal pismo v Slovenščini.

Dragi Peter,

Kako ste kej? Hvala za vaši dolg pisen. Je bit zelo zanimiv. Naša družba bi rada bila bol znanjan ofSlovensko ščit (Slovenian Shield). Bi bili zelo veseli pomagati kje bi mogli. Naša družba plača malo pristojbine, zato ni na nobene računar banke (computer bank) oglasimo.

Je zelo dobra (computer software) program veljavna od LDS cerkev za malo denarja. Je najboljši v naj več rodovnjak kroge. Je tudi zelo dobro (user friendly)compüter software)program veljavno na "Shoneware" (netrgovski malo stroški vzor software). To bo naredilo vas del v knjigo z kazalec in plošča (table of conten ves vrsto od use prednike in več. Jaz uporabim oba zavetika za IBM spravljiv stroge. Piši mi če bi radi imeli naslov da bē kopili enega ali oba tejša (software) programa. Sta oba obličena. Vi imate osupno imenik prednike. Bi rad vidu vaš podatke podlaga. Moja stara mati je bila Hribar in so precej Grun sestricne in bratrance. Prosen nadeljavati vašo delo. Zgodovina je morda povest od civilizacija, pa zgodovina je res samo nitra kratka vsebina od malo ljudjevi življenje. Rodovinah je pa ppeka (povest od en osebnno življenje) ki dobusti zidanje biti graditan.

Če bi vi radi, bi jaz pomagu vam najti neki poročilo od sorodnike v USA. Prosin daj mi vedit kako bi vam pomagu. Mi imamo več listine in vejno kako iskati v arhiv tukaj. Morda vi moreti uprašati "Slovensko Scit(Slovenian Shield) da bē mi pisali. Vem od Raguson Press(Yugoslav) družba. Imajo use Hrvatske, Slovensko, Srbsko in druge. Mi imamo samo od Slovenija. LDS cerkev je maln dober izvor za listine. Najbolši, oni (microfilm) listine za nobene stroške. Želim da bi arhiv v Sloveni, povabili LDS cerkev da bē (microfilm) listine tam. To pomaga odrešeti stare listine in da so veljavne za več ljudi. Prispevata: dostop naše listine k LDS. Eden more dati njegove listine k LDS pot (computer package) zavitek ki oni prodajajo.

*al Peterlin
Slovenian Genealogy Society
2018 Spring date in
Marion Hwy, WV 25401*

*Je lahko odgovorit v angleščani, vam bom zelo hvaležen
kter bolje citam in pisen v teh dvoch jeziki.*

Če želite lahko moje razmišljanje posredujete tistim, ki naj bi bili rodoslovci. Vsakega komentarja na povedano bom vesel, še zlasti nasprotujočega. V želji, da moje razmišljanje ne bi bilo spoznano za razdiralno in tako, ki bi komu jemalo veselje do dela, vas vse skupaj prav lepo pozdravljam, želim lepe božične in novoletne praznike ter še veliko dobre volje in velikih uspehov v prihajajočem letu.

Slovensko rodoslovje

Peter Hawlina

Od kdaj?

Od začetka človeštva. Samo da takrat ni bilo slovensko. Slovensko je odkar si rečemo Slovenci. To pa zgodovinsko gledano še ni dolgo.

Rodoslovje pa je vedno spremljalo človeštvo in ga bo verjetno še dolgo. Naj ne bo odveč, da tu ponovim svojo razdelitev petih glavnih rodoslovnih obdobij. To so bila obdobja 1. nepismenosti, 2. pismenosti, 3. računalništva, 4. interneta in 5. genetike. Človek je o prednikih in sorodnikih vedno vedel vse, kar je rabil. V najdaljšem obdobju – obdobju splošne nepismenosti – so vsi ali samo nekateri teme-

ljito poznali sorodstvene odnose. To je bilo v skoraj vseh kulturah in družbenih ureditvah potrebno zaradi običajev in zakonov (dedovanja). Sicer so praktično v vseh dobah ljudje znali tudi tako ali drugače pisati, vendar je bilo to omejeno na izredno redke posameznike in se je, če se je, uporabljalo samo za najvišji sloj. Pred nekaj sto leti, dvesto do tristo, je vsaj zasilno znal pisati že velik del prebivalcev Evrope, v drugih celinah manj. Takrat so se rodovniki tudi zapisovali. Zapisani ostanejo dlje od zapomnjenih. Zato zapomnjenih ni več, je pa nekaj zapisanih. To so skoraj izključno rodovniki višjega in najvišjega sloja.

Med 'navadnimi ljudmi' se rodoslovje začne v devetnajstem in komaj še v osemnajstem stoletju. Odločilna prelomnica pa je računalnik. Ta se je začel naseljevati v naših domovih v drugi polovici osemdesetih let prejšnjega stoletja. Pa še takrat so bile to skoraj izključno bolj ali manj globoke in široke raziskave posameznikov. Ostajale so kot prej ročno zapisane v krogu družine. Izmenjava rezultatov rodoslovnega dela je bila sicer bistveno lažja prek računalniških medijev, zares odprla pa se je šele z nastopom interneta. V računalniškem obdobju se začenja oblikovati slovensko rodoslovje, v obdobju interneta pa je dobilo jasno razpoznavno obliko in več kot primerno vključenost v svetovno rodoslovje.

Že pred internetno prisotnostjo slovenskega rodoslovja v svetu, je prihajalo do klasičnih stikov in izmenjav med posamezniki in organizacijami. Organiziranost pa se je začela šele pred dobri dvajsetimi leti. Prva skupina rodoslovcev si je nadela ime Rodoslovni krožek. Ti so najprej iskali svoje mesto v leta 1991 ustanovljenem društvu Slovenski ščit. Ker tam ta krožek ni našel nič pričakovane, se je skupina začela ločeno sestajati. Začeli so prirejati tematska predavanja in leta 1994 izdajati glasilo. Leta 1995 je dejavnost krožka dobila tak obseg, da je bilo primerno ustanoviti društvo. Z ustanovitvijo Slovenskega rodoslovnega društva lahko govorimo tudi o formalnem začetku slovenskega rodoslovja. Letos torej praznujemo dvajsetletnico formalnega obstoja SRD.

Temeljni namen društva je bil od vsega začetka ustvarjati možnosti za čim lažje predstavljanje združenih rezultatov dela posameznikov in s tem tvorjenje slovenske referenčne rodoslovne datoteke. Ta je bila v prvih letih občasno objavljena v tiskanem referenčnem indeksu. Šele v obdobju interneta so referenčne datoteke zapustile svoja privatna gnezda in poletele v brezmejno širjave. Sliši se fantastično in pretirano, pa je vendar res.

Ponavljam, slovensko rodoslovje se je rodilo v dobi računalništva in postalo svetovno v dobi interneta. Ne bi hotel našim prednikom odvzeman njihovih zaslug pri zapisovanju in izrisovanju rodovnikov. Številni osveščeni posamezniki so opravili veliko delo in marsikdaj osupljiv rezultat. Še vedno pa so to ostali družinski ali rodbinski rodovniki, ki so največkrat pokrivali po nekaj generacij prednikov in sorodnikov. Prav bi bilo, da omenimo dru-

štvo, ki je bilo že leta 1870 ustanovljeno na Dunaju, v naši takratni prestolnici. Torej bi lahko rekli, da je bilo tudi naše društvo. Če je bilo, je še danes, saj ima to društvo največjo strokovno knjižnico v Evropi. Vendar, je kdo, ki je na kakršen koli način že uporabljal to knjižnico in morebitne druge možnosti, ki jih to društvo nudi? Jaz zanj ne vem. Sam sem bil tam samo dvakrat. Ni bilo časa, da bi dobil pregled nad vsebino, kaj šele, da bi kaj od razpoložljivega pritegnilo mojo pozornost. To (naše?) društvo bo kmalu staro okroglih 125 let in se je šele v zadnjih letih začelo ozirati po sodobnih načinih delovanja in poslovanja. Za kakih dvajset let jih je v sodobnem načinu dela z neverjetnimi individualnimi rezultati prehitel posameznik, dr. Felix Gundacker, ki šele zadnja leta ustvarja delovno skupino s pridruženimi sodelavci.

Z omembo Avstrije nisem imel namena delati primerjav. Zanimivo je, da bi bile primerjave s sosedi ali oddaljenimi 'sorodniki' praktično nemogoče. Nobeno nacionalno reprezentančno društvo ne deluje na enak način. Kolikor se med seboj poznamo, smo po delovanju in rezultatih v Evropi še najbolj podobni Nemcem, v svetu pa Američanom. To nista obe Ameriki, to je ZDA. ZDA so dosegle tak razvoj rodoslovja, da so za seboj pustile nekdanje evropske prvake Nemčijo, Francijo, Anglijo in mnoge druge. Tudi ZDA so dobile novo rodoslovno podobo v obdobju računalništva in prav s tem in v tem so prehitale Evropo. Rodoslovje je v ZDA industrijska panoga.

Slovensko rodoslovje sledi evropskim in zlasti ameriškim vzorom in za njimi zaostaja komaj toliko kot ostale evropske države.

Z ameriški kolegi so slovenski rodoslovci vzpostavili stik, ko je bil njihov krožek še v povojih. V ZDA je Albert Peterlin iz nič ustanovil Slovenian Genealogy Society. Društvo je postalo magnet za posebno populacijo. Ta populacija so bili Američani, ki so se, podobno kot Albert Peterlin prebudili v hotenju vedeti kaj več o svojem poreklu. To v veliki večini niso bili Slovenci. Bili so Američani, ki o Sloveniji niso vedeli nič, ki niso znali jezika in niso vedeli za slovenske organizacije v ZDA. Skoraj brez izjeme so bili potomci tistih Slovencev, ki so se v ZDA izseljevali pred in po prelomu stoletja. Njihovi starši ali stari starši so morda še vzdrževali občasne stike s sorodniki. Njihova pradomovina pa ni bila Slovenija. Bila je Avstrija pod cesarjem Francem Jožefom.

In iz te populacije se v času računalništva in interneta dramijo posamezniki, katere prvi raziskovalni koraki v ZDA napeljujejo v c. k. Avstroogrsko in preko te na Kranjsko, Spodnjo Štajersko, Koroško in Primorsko – torej današnje Slovenijo. Ob tem odkritju začnejo po spletu iskati Slovenijo in slovensko rodoslovje. In ga takoj najdejo. Pri vrhu GOOGLE zadetkov sta Slovenian Genealogy Society International in Slovensko rodoslovno društvo. Za nadaljevanje so potrebne sekunde. Odgovor na poizvedbo dobijo spraševalci isti dan.

Med tema dvema društvoma so se stiki na daljavo razvili v osebne stike z izmenjavo obiskov. Na podlagi teh stikov je prišlo leta 2001 do prvega obiska petdesetih Američanov na enotedenski obisk v Slovenijo na prvo mednarodno rodoslovno konferenco z naslovom Gradimo mostove (Bridging Our Worlds). Po nekaj letih premora je prišla druga skupina petdesetih udeležencev in leta 2013 tretja. Ta pa je štela že 81 udeležencev, ki so svoj obisk namenili izključno rodoslovnim raziskavam in iskanju krajev, katere so zapustili njihovi predniki. Tudi za ta obisk je bil program pripravljen za en teden, mnogi pa so svoje bivanje podaljšali v Sloveniji ali še v drugih krajih Evrope. Po drugi konferenci so ameriški kolegi želeli, da slovenski predstavniki pridejo v ZDA in rodoslovje približajo tistim, kateri zaradi različnih vzrokov ne morejo sami priti v Slovenijo. Leta 2009 je bil tak tridnevni obisk v Clevelandu, leta 2010 je bila tam postavljena kopija razstave rodovnikov, katero je bila pred tem postavljena na ogled v Ljubljani za udeležence konferencie. Leta 2012 so bili opravljeni obiski v Vancouvru, Seattlu, Montani, Minnesoti, Chicagu in New Yorku. Ob tem smo se prepričali, da se prava radovednost za rodoslovne raziskave rojeva izven klasičnega organiziranja 'slovenske' populacije. Te namreč že dolgo ni več. Tudi tisti, ki se držijo klasičnih prireditelj, se starajo. Komaj jih še privabi glasba, ples, klobasa in potica. Mladih ni več. Jezik je davno pozabljen.

Zanimanje za rodoslovje in posledično Slovenijo se ne generira v klasičnih združbah kot so društva, klubi, in mnoge druge oblike organiziranosti. Spontano vzkali tam, kjer bi ga najmanj pričakovali. Tako zdaj Slovenijo organizirano, še več pa posamično ali v parih in skupinicah obiskujejo rodoslovci. Med njimi so tudi nekateri taki, ki po svojih dosežkih izstopajo iz povprečja. Med posebej izpostavljenimi je senator Tom Harkin (po materi Berčič iz Suhe pri Škofji Loki), letalski konstruktor Joe Sutter (po očetu Suhadolc iz Dobrove) in večkratna astronautka Sunita Williams (po očetu Zalokar, po materi Gorenc). Omenjeni morda res najbolj izstopajo, ob njih pa so še številni ugledni predstavniki različnih področij. Pa ni važno, kako uspešen je potomec Slovencev v ZDA. Pomembno je, da se zavedamo povsem novega fenomena. Osipa se listje, oživljajo korenine. Nekatere tako močno, da obiščejo Slovenijo po večkrat. Charles Podominick (po očetu Podobnik in po materi Grad) je bil leta 2013 v Sloveniji šestič. Vedno z ženo, ki nima slovenskih korenin. Vsakič dlje. Tokrat šest tednov. Večino časa posveti rodoslovnim raziskavam in obiskovanju krajev in ljudi. Privaja se tudi jeziku. Še bo prišel. Njega ne omenjam samo kot rekorderja. Omenjam ga zato, ker je prav on povabil predstavnike Slovenskega rodoslovnega društva na nekajdnevni obisk letos maja v Minnesoto, da tamkajšnji skupini rodoslovcev predstavijo slovensko rodoslovje. Pred in po tem obisku pa se pripravljajo podobna srečanja še v drugih krajih, kjer je zaznavno zanimanje za slovensko rodoslovje. Vse kaže,

da bo iz obiska v Minnesoti nastala turneja po najmanj petih krajih v ZDA.

V zadnjih odstavkih je izpostavljeno sodelovanje z Američani, ne s Slovenci. Je treba posebej povedati, da Slovensko rodoslovno društvo v največji meri predstavlja slovensko rodoslovje? Kdor pozna življenje društev, bo težko našel društvo, ki ima redna mesečna srečanja in vsak mesec tudi tematsko predavanje. Izdaja glasilo Drevesa. Spisek aktivnosti je precej daljši od povedanega. Med aktivnostmi, ki so vse bolj prisotne med posamezniki in v društvu kot celoti pa je genetika, v uvodu omenjena kot peto obdobje rodoslovja. O tem pa bi lahko pisal v nadaljevanjih. Slovensko rodoslovje je tu.

Smrtna sodba

Povzeto po spletni objavi

V knjigi umrlih v Novem mestu so pozornost pritegnili trije zapisi na isti dan. Prebrati ni bilo ravno lahko, vendar je bilo razumeti, da je bila trojica obsojena na smrt zaradi umora. Pred skoraj natančno 150 leti sta bili v Novem mestu obešeni dve morilki in sokrivec.

Obešenje je bilo ob šesti uri zjutraj. Zbralo se je okrog 5.000 radovednežev. Takrat je bilo v Novem mestu manj kot 2.000 prebivalcev.

Jahr, Monat, Tag	Land und Wohnort	Case No.	Nachname des Verurtheilten und der Stadt	Verurtheilung	Verurtheilungsgrund	Verurtheilungsort	Verurtheilungszeitpunkt	Verurtheilungsart	Verurtheilungsart
1865	in Maribor	7	Marija Grafut	1	1	1	1	1	1
1865	in Maribor	1	Anton Lokar	1	1	1	1	1	1

Marija Grafut, Anton Lokar

Jahr, Monat, Tag	Land und Wohnort	Case No.	Nachname des Verurtheilten und der Stadt	Verurtheilung	Verurtheilungsgrund	Verurtheilungsort	Verurtheilungszeitpunkt	Verurtheilungsart	Verurtheilungsart
1865	in Maribor	7	Uršula Stare	1	1	1	1	1	1

Uršula Stare

Jahr, Monat, Tag	Land und Wohnort	Case No.	Nachname des Verurtheilten und der Stadt	Verurtheilung	Verurtheilungsgrund	Verurtheilungsort	Verurtheilungszeitpunkt	Verurtheilungsart	Verurtheilungsart
1865	in Maribor	1	Franc Lokar	1	1	1	1	1	1

Franc Lokar

Sklenjena od c. k. okrožne sodnije Novomeške 14. Januarja 1865 nad Uršo Stare, Mico Grafut in Antonom Lokar zavol dognanega hudodelstva naročenega zavratnega umora i. t. d. poterjena od višje in naj višje c. k. sodnije in dopolnjena donsi 12. Julija 1865.

6. Marca 1864 so 58 let starega Franceta Lokar, posamezno bivajočega v svojem hramu v Novi gori, Novomeškega okraja najšli sosedi, ki so ga že nekaj dni pogrešali, mrtvega.

Sodnijska komisija je najdla duri in vežne vrata od znotraj zapahnjene z dvema, ravno kar zrezanima klincoma z bukovega lesa, ki sta bila zabita v zgornji podvoji.

Zadno okno je bilo odprto, in pri spališču je ležalo mrtvo truplo Franceta Lokar... nad zavrtno krušnico (maltergo) na pol nagnjeno, v zatilniku zevajočo rano, in glavo vso razbito, traven je ležala njegova sekira, ki je tehtala 3 Funte in 13 Lotov, zlo ojstra, na ostri strani pa, in na ušesku je bila s krvjo zlo oskrunjena in je bilo tam videti nekaj človeških las.

Sodnijska zdravnik sta razložila precej po obdukciji in pri končni obravnavi, da je bil vmorjen s to sekiro trikrat vdarjen; in sicer enkrat z ojstim v zatilnik, drugič in v tretjič na glavo, ter prvi pot zopet z ojstrim in drugo pot z ušeskom, tako, da se je glava skoraj popolnoma od trupla ločila, in čepina bila razbita.

Zdravnika sta razjasnila, da je vsaka teh ran neobhodno smrtna; n da je bil vmorjeni prvo pot v zatilnik zadet.

Po vseh okoliščinah se pa ne da dvomiti, da je bil nesrečni oče nagloma v spanju napaden, torej zavratno vmorjen.

Uršula Stare po domače R... neomožena sebenka, 39 let stara, rojena na Strmcu, Mokronoškega okraja, ki je bila že zavolj prestopka tatvine obsojena na zapor na 14 dni, in Mica Grafut po domače Š... 37 let stara, iz Čučnevasi, Mokronoškega okraja, nezakonska in neomožena dekla, mati 4 otrok, katerih dva še živeta, sta soglasno obstale, da ste združene čin speljale po nagonu Antona Lokar po domače K..., sina vmorjenega in gospodarja Mice Grafut

Že celo leto sta bila sklenila Mica Grafut in gospodar njeni Anton Lokar Antonovega očeta ob življenje spraviti, deloma zavoljo nekkih razporov, deloma, ker sta se bala, da bi morala zopet zapustiti malen, katerega je oče kupil Antonu Lokar; torej, ko pride Urša Stare na s. Matija dan, 25. Februarja 1864 v Anton Lokar malen na potoku Radula, ji razodeva Mica Grafut ta naklep, in jo vabi k sodelovanju.

Ko se potlej Anton Lokar ki je ravno obiskal očeta, vrne v malen, je tudi on pričel nagovarjati Uršo Stare in ji obljubil 100 goldinarjev, svoji dekli pa pograd in hram in sklenjeno je bilo prihodni ponedelk 29. Februarja 1864 zmenjeni sklep izpeljati. Ko so bili ta dan zbrani jim je Anton Lokar pred odhodom še naročil: da naj očeta s sekuro vbijejo, če ga ne bi vtegnil z ruto ali z rokami zadušiti; naznamval njima je, kje je spravljen sekira, in pripravil njima dva klinca, da bi ž njim po dovršenem činu vrata zapahnile, zraven pa obljubil, da njim če mesa skuhati, kadar nazaj pridete.

Ko pridete v hram Franca Lokar je djala Mica Grafut a ste prišle z Uršo Stare iskati sina njegovega Antona, kterega celi dan ni domu.

France Lokar jih povabi, da bi zavolj slabega vremena prenočile pri njemu in jih je s korunom (krompirjom) in vinom gostil.

Jn o 10. Uri zvečer gredo počivati.

Čez jedno uro, ko je France Lokar že trdno zaspal, ste vstale Urša Stare in Mica Grafut vsled nagona Mice Grafut, da naj izvršite djanje, Urša Stare poprime sekuro katero ji Mica Grafut poda, jo vzdigne in z njo močno vdari spijočega Franceta Lokar v zatilnik.

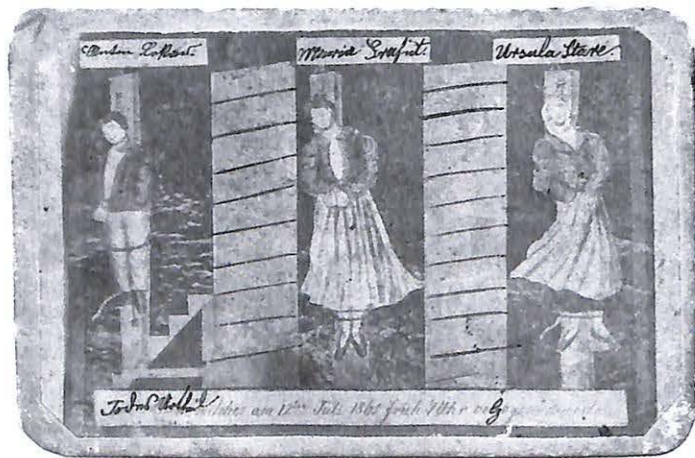
Po izpovedbi Urše Stare zdaj neki poprime Mica Grafut sekuro, in vdati ž njo Franceta Lokar dvakrat po glavi.

Mica Grafut pa to djanje taji, ter le obstane, da je samo luč nažgala in ž njo jeden korak daleč svetica, ko je Urša tretjo pot vdarla.

Ker se po tem France Lokar ni več ganil, ste vmorjene-mu žepe preiskavale, znjih 62 kr vzele in putrih z dvema bokalama napolnile, ste si prilastile svenino v neki culi, in potem je Mica Grafut po vzkazu Antona Lokar nosilnico zunaj pod oknu postavila; medtem je Urša Stare od znotraj obe vrata zapahnila, in skozi okno iz hiše šla.

Vrnivši se nazaj si je Mica Grafut tudi še 5 gold. srebernine prilastila.

Anton Lokar po domače K.... 29 let star, z Sela v Mokronoškem okraju, neoženjeni malnar že zavolj prestopka

Razglednica zadnje javne usmrtitve v Novem Mestu. Iz arhiva Dolenjskega muzeja Novo mesto.

zoper varnost telesa obsojen v zapor na 3 dni, je djanje stanovitno tajil, in še le potem, ko je bil dvema poprej imenovanama ženskama pred oči postavljen, je obstal, da ste se 25 Februarja 1864 Urša Stare in Mica Grafut zmenile, da boste 29 Februarja njegovega očeta zadavile, in da je on njima rekel: »Pojdite, in spolnite kakor hitro morete«; dalje, da je tisti dan Urši Stare djal, da imajo oče gotovo kaj denarja, in da ona naj vzame ta denar za plačilo; da je obljubil Urši Stare 25 Februarja ali pa še v sredo po doprinešenem umoru, malo masti potem stanovanje v Novi gori in nekaj zemljišča za nasetev koruna; da je obema dva lesena klinca pripravil, in izročil, da bi ž njima po dovršenem djanju vrata zapahnile; da njima je pri odhodu v Novo goro svojo ruto izročil, ker je djala Urša, da boste očeta zadavile, in konečno, da je ravno takrat njima djal; Le hitro storite, kadar pridete nazaj, vam bom mesa skuhal.

Dokazano je bilo po povedbi mnogo prič, da ste bile zapazene Urša Stare in Mica Grafut 29 Februarja 1864 proti večeru blizu pri hiši Lokar in da sta drugo jutro proti Meucam nazaj šle in da je Urša Stare vmazano napolnjeno culo na ramah nosila.

Dokazala je ravo tako povedba veliko prič, da sta bila Franc Lokar in sin Anton že več let razprta deloma zastran užitka, izgovorjenega očetu pri izročitvi malna, deloma zastran nečiste zaveze z deklo Mico Grafut, in da je sin vsled tega razpora očeta ne samo z besedami žalil, temveč celo se ga djansko lotil in mu celo protil, tako, da se je oče bal se samim sinom biti, da je zategadel razodel svoje skrbi o sinovem vedenju in da celo ni hotel od sina prinešenih jedi pred uživati, predno jih sin ni pokusil.

28. Oktobra 1863 sta se pred sodnikom tako poravnala, de ima Anton Lokar, sin, Francetu Lokar, očetu o veliki noči 1864 ostali dolg živeža, to je 67 gold. 78 kr. poplačati in mu mesto zgovorjenih naravnih pridelkov, 31 gold. 30 kr. na leto našteti.

France Lokar je sina Antona zavoljo tega dolga večkrat terjal in mu pretil, da mu bode malen zopet vzela.

Malo pred Božičom 1863 je počel Anton Lokar Andreja Slaka nagovarjati, da bi šel z deklo Mico Grafut tiste dni v Novo goro, in da bi ta dva kočjo takrat podžgala, kadar bosta gotova, da oče, ki navadno močno šmrcajo, že spijo, in da bi po tem plamenu oče život končali, in zato mu je obljubil, kadar bode Slak sam gospodar jedno kravo.

O Svečnici 1864 pa je skušal Anton Lokar Andreja Slaka vpriča Mice Grafut k umoru svojega očeta zapeljati, ter ga napeljeval, da bi šel z Mico Grafut, da bi šel po noči v Novo goro, da bi očeta prosil, naj ga sprejeme, češ da, vrnivšega se iz Novega mesta; oče kakor po novadi goste sprejemljejo, bodo potem iz hiše stopili in v klet šli, med tem bi jih pa Mica Grafut potolkla, in Andreja Slak nabasano puško očetu pod brado izprožil, da bi ljudi menili, oče so samega sebe pokončali.

Važnejše okolščine teh danj sta Anton Lokar in Mica Grafut obstala.

Po izpovedbi Andreja Slaka ga je neki Mica Grafut tudi nagovarjala, naj gre pri sosedu kuretne krasti; pri končni obravnavi se je ta reč tako razjasnila, da ga je le naprosila naj gre gledati, ali je pri sosedu kaj kuretne, ali ne.

Gotovo pa je po izpovedbi Mice Grafut in Antona Lokar, da je on iz ljubosumnosti zoper svojo prejšno deklo in ljubo, Nežo Krmec, jo po krivem sodnji ovadil, in zato kaznovan bil se zaporom na 3 dni. Da bi se pa rešil zopora, je on dan pred vkazanem nastopu kazni svoje lastno blago poškodoval, in dan pozneje je Mica Grafut ovadla okrajnem sodu Mokronoškem, da je bila sinoč obropana, ter ji bilo odneseno blago 47 gold. 20. kr. vrednosti. Res je bil Anton Lokar izpuščen iz zopora oba sta potem sum na Nežo Krmec in Janeza Zoreta zagnala, ter sta jim nekoliko teh iz ropaneh reči podložila. Neža Krmec in Janez Zore sta bila za tega del zaperta, in še le devet tednov pozneje se je skazalo, da sta una dva po krivem pričala, in sta bila ta dva iz zopora izpuščena.

Poslednjič je Anton Lokar Antona Papeža prišlega v malen Antona Lokar veliko saboto (4. Apila 1864) zgrabil, in ker mu je ta očital, da ga je on prekanil, odmerivši si plačilo za semljenje, je grdo delal ž njim, mu obleko poškodval, in ko se mu je Anton Papež iz rok iztrgal, je vstrelil za njim vpijoč: »Kje je hudič, jaz ga bom vstrelil« tako, da je svinec (šreteljni) vgrmovje priletel 20 stopinj od Antona Papeža vstran.

Anton Lokar je obstal, da je to storil, pa le kakor bi hotel Antona Papeža zgolj plašiti. Tudi je Anton Lokar še dostal, de je Antonu Jerman nekoliko škopnikov vrednih 70 kr. vkradel.

Tudi Urša Stare je obstala, da je vkradla svoji stanodavki obleke, katero ta na 1 gold. 35 kr. ceni.

Sodba:

1. Urša Stare je kriva spoznana dognanega hudodelstva naročenega zavratnega umora po §.§. 134. 135. Štev. 1 in 2 k.p. kot neposredna storilka, in prestopka tatvine po §.§. 460 k.p.
2. Mica Grafut je kriva spoznana dognanega hudodelstvo naročenega zavratnega umora kot naročnico in neposredna storilka; in hudodelstva poskušnega zapeljevanja k zažigu in k zavratnem umoru po §.§. 9. 166. 167. črka a, 134 in 135 štev. 1; dognanega hudodelstva obrekovanja po §.§. 209 in 210 črka a in b; k.p. kot neposredna storilka; zadnji prestopka tatvine po S. 460 k.p.; tem nasprot je odvezana od zatožbe zavolj poskušnega zapeljenja k prestopku tatvine po §.9 in 460 k.p. vsled §. 288 k.r.
3. Anton Lokar je kriv spoznan dognanega hudodelstva naročenega zavratnega umor kot naročnik; hudodelstva poskušnega zapeljevanja k zažigu in k zavratnem umoru

ru po §.§. 9. 166. 167 črka a, 134 n 135 štev. 1. k.p.; dognanega hudodelstva obrekovanja po §. 209 in 210 črka a in b; k.p. kot neposredni storilec; dalje dognanega hudodelstva javne posilnosti po §.§. 99 in 100 k.p. kot neposredni storilec, in zadnjič prestopka tatvine; in so vsi zatoženci po §. 136 k-p. obsojeni v kazni smrti z obešanjem, katero so morali dostati prva Urša Stare, potem Mica Grafut in zadnjič Anton Lokar.

V Novem mestu 12. Julija 1865

Kaj delamo

Lidija Sambunjak

Ne srečaš vsak dan Američana, katerega predniki prihajajo iz iste župnije kot tvoja babica. In vendarle se mi je ta neverjetna zgodba zgodila pri rosnih enaindvajsetih letih.

Čeprav takrat nisem ravno veliko vedela o svojih prednikih, me je zadeva tako zainteresirala, da sem že naslednji dan čepela v mali čitalnici Nadškofijskega arhiva v Ljubljani. Danes, po dolgih letih raziskovanja in združevanja, tako svoje kot drugih družin, si pomislim, če bi sploh kdaj pomislila na svoje rodoslovlje, če ne bi bilo tega srečanja.

Ker je mama doma iz Hinjske župnije, sem najprej začela tam in prečesala dostopne knjige po dolgem in počez. Kmalu so se ji pridružile še ostale župnije Suhe krajine, in kmalu sem ugotovila, da je raziskovanje nekaj kar želim delati vse življenje.

Ljubezen do rodoslovlja in družinske zgodovine je bila od takrat z mano prav v vsakem pogledu mojega življenja. Ko sem se poročila in preselila na Hrvaško sem kmalu postala redni obiskovalec njihovih arhivov in nudila pomoč tistim, ki sami niso mogli priti in raziskovati. Ni lepšega kot združiti družine, ki niso vedele ena za drugo, in biti priča njihovemu prvemu srečanju. In skoraj ni lepšega, kot pomagati obiskovalcem zagrebškega Centra za družinsko zgodovino, kjer volontiram vsak teden.

Velikokrat rada rečem, da me je raziskovanje družinske zgodovine oblikovalo, pa vendar, če res dobro pomislim, ni niti moglo biti drugače. Vse kar smo, smo zaradi naših prednikov. Če spoznamo njih, spoznamo boljše tudi sebe.

Študijski krožek rodoslovja

Eva Mermolja

Na Ljudski univerzi Ajdovščina smo se odločili, da pripravimo študijski krožek za rodoslovce začetnike. Za mentorja smo povabili Petra Hawlina, predsednika Slovenskega rodoslovnega društva.

Prvič smo se srečali v sredo, 17. oktobra 2013. Uvodoma smo se dogovorili, da bo krožek temeljil na praktičnem delu, z veliko domačega dela in sodelovanja. Vsi, tudi tisti z manjšimi ali večjimi izkušnjami, bomo najprej zastavili svoj lastni rodovnik. V predtiskano predlogo smo na prvem srečanju v rubrike vnašali podatke o sebi in starših, njihovih starših in starih starših. Osnovni podatki za vsakega prednika so ime in priimek, ter datumi in kraji za rojstvo, poroko in smrt. To je rodovnik. Tako enostavno! In tako hitro!

Večina pa hitro pride do prvih neznank. Ne vemo datumov, krajev, imen in priimkov. Za starše še nekako gre, pri starih starših nam že marsikaj manjka. In, če bi želeli pridobiti vsaj podatke za dve ali tri generacije prednikov, bomo morda našli v sorodstvu koga od starejših, ki ve več od nas ali pa se bo celo našel kdo, ki se je z dokumentiranjem prednikov in sorodnikov že ukvarjal. Z rezultati njegovega dela bomo verjetno bistveno obogatili svojo zasnovo. Pa tudi obratno. Sorodniku bomo lahko posredovali svoje podatke in oba bova nekaj pridobila. Prišlo bo torej do medsebojne izmenjave podatkov. Pri tem pa postane očitno, kako koristno je, če so podatki urejeni po priporočilih, ki so se uveljavili v tem početju. Saj rodovnika ne delamo zase. Delamo ga za sorodnike. Sorodniki pa smo prej ali slej vsi. Rodovnik torej delamo za človeštvo in za večnost. Če je to tudi naše spoznanje, bomo brez pomišljanja sledili rodoslovnim standardom.

Po tem začetku naše zanimanje za rodovnik navadno ne ugasne. Raje nasprotno. Razrase se. Zanimanje za prednike se razširi na ostalo sorodstvo. In ko smo rodoslovno dokumentirali že vsaj 100 do 200 oseb, nam za nadaljevanje ne kaže drugače kot iskati manjkajoče v arhivih. To so predvsem civilne in cerkvene matične knjige. V tej fazi smo prav zdaj, pred našim tretjim srečanjem. Vsak od udeležencev naj bi vsaj poskusil nadaljevati svoje delo s pomočjo arhivskega gradiva.

Na tretjem srečanju imamo namen predstaviti rodoslovno delo s pomočjo računalnika. Za to početje imamo na razpolago zelo uporabne rodoslovne programe. Delo s pomočjo računalnika bo hitrejše, učinkovitejše in odprle se bodo številne možnosti, za katere pred uporabo računalnika še vedeli nismo. Od računalniškega obvladovanja rodovnika, do možnosti, katere dodaja internet, ni več daleč. Novih in neslutnih možnosti kar ni konca.

Na prvem srečanju smo se dogovarjali o priložnostnem zaključnem predstavljanju rezultatov naših srečevanj.

Nekateri udeleženci so že na dosedanjih srečanjih dali kolegom na ogled nekatere svoje rezultate. Že prvi dan pa smo v Mladinskem hotelu postavili razstavo vzorčnih računalnikov, ki se nabirajo v knjižnici Slovenskega rodoslovnega društva. Ta razstava je odprta za ogled vsak dan od 10. do 20. ure. Zadnja priložnost za ogled bo v sredo 14. 11. do 19. ure zvečer. Vabljeni!

Enotedenski obisk v Minnesoti, maj 2014

Stik z ameriškimi rodoslovci

Peter Hawlina

Charles Podominick se je leta 2008 lotil raziskovanja svojega porekla. Oče je bil slovenskega porekla. Že v začetku svojih raziskav je prišel v Slovenijo in me povabil, da mu pomagam pri delu. Od takrat je prihajal vsako leto in ostajal vse dlje, tudi po šest tednov.

Ob zadnjem obisku leta 2013 mi je predlagal, da pridem na obisk v Minnesoto, kjer bi priporočila za rodoslovno raziskovanje v Sloveniji posredoval tamkajšnjim kolegom. Ponudba je bila mikavna. Pristal sem.

Prpriave

Ker sem že v prejšnjih svojih obiskih v ZDA precej časa posvečal rodoslovju, sem se prepričal, da je zanimanje zanj vse bolj izrazito. Leta 2009 sem rodoslovju v Clevelandu posvetil tri dni. Korist je bila obojestranska. Številni posamezniki so dobili novo spodbudo, sam sem v mnogočem dobil vpogled v 'slovenski svet' v ZDA.

Takrat sem imel dveurno predstavitev slovenskega rodoslovja za kakih 40 udeležencev. Dva dopoldneva pa sem imel polurne razgovore s posamezniki, ki so pri svojem delu rabili pomoč.

Enak način sem predlagal Charlesu in dodal, da bi bilo smiselno moj obisk razširiti na več krajev, ne le na Minneapolis. Predlagal sem še, da bi se mi pridružil kolega Robert Fonda, ki se je že večkrat strokovno dokazal. Zamislil sem si, da bi v kakih treh tednih obiskala šest krajev, kjer je še čutili slovenski utrip. Taka turneja bi preseгла osamljeno srečanje dveh slovenskih rodoslovcev s peščico ameriških. Postala bi združeni projekt slovenskega in ameriškega društva, ki bi zaslužila pozornost in podporo širše javnosti. V tem smislu sem se obrnil na Urad za Slovence po svetu. Najprej je tam bila izražena pripravljenost za finančno podporo, zaradi kadrovske spremembe pa je ta umanjkala. Kolega Fonda je zato odrekel svojo udeležbo, jaz pa sem jo omejil na Minnesoto in jo skrajšal na en teden.

Izvedba

V Minneapolis sem prispel v sredo, 14. 5. S Charlesom sva pripravila program in gradivo za udeležence. Naslednji dan obiščemo rodoslovno knjižnico in Zgodovinsko društvo. Pridružita se nam Rose Marie Jisa, predsednica SGSI (Slovenian Genealogical Society International) in Terry Rutar, predsednik podružnice za področje Minnesote s sedežem v Chisholmu.

V soboto, 17. 5., je osrednje srečanje. Po pozdravnih formalnostih predstavim društvo, raziskovalne pripomočke in priporočila za delo. Po kosilu se na dvajset minut zvrsti 12 posameznikov s svojimi zadevami.

V nedeljo se odpeljemo v Chisholm, kjer smo gostje Terryja Rutarja. Obiščemo Discovery Center z arhivom. V ponedeljek na podoben način ponovimo srečanje, katerega se spet udeleži okrog 40 domačinov.

S tem je bil naš namen dosežen. Udeležba in vsestransko zadovoljstvo je nekajkrat v vseh pogledih presešlo pričakovanja.

S tem je bilo spet potrjeno spoznanje, da je ravno zanimanje za rodoslovje postalo najmočnejša povezovalna sila, ki je več kot nadomestila upadanje zanimanja za oblike povezovanja, kjer so bile v ospredju veselice s hrano in pijačo. V prisposodbi rečeno - listje se je osulo, veje posušile, korenine pa oživele in pognale nov življenjski sok. Krošnje družinskih dreves nakazujejo v ZDA nov gozd slovenstva.

Tematska predavanja

- 22.01.2013 Matjaž Bizjak: Slovenci v tujih vojskah
- 26.02.2013 Sandro Pečenko: Rodoslovne raziskave s sekundarnimi viri
- 19.03.2013 Dr. Damjan Glavač: Pomen genomskih sekvenc za rodoslovje
- 23.04.2013 Peter Hawlina: Ameriški rodoslovni stiki
- 28.05.2013 Peter Hawlina: Rodovniški prikazi
- 18.06.2013 Peter Hawlina: Rodoslovje z računalnikom
- 23.07.2013 Robert Fonda: Rodoslovje z računalnikom
- 24.09.2013 Peter Hawlina, Marjeta Manfreda: Informacija o vidnejših genetskih projektih
- 22.10.2013 Robert Fonda: Nekatere koristne prakse
- 12.11.2013 Prireditelj v Cankarjevem domu na Vrhniki ob odprtju razstave Stara Vrhnika
- 26.11.2013 Žiga Stanič: Uporaba Apple tablice pri rodoslovnem delu

- 26.11.2013 Peter Hawlina: Družinske kronike
- 10.12.2013 Predstavitev genetiki posvečene številke časopisa Drevesa.
- 17.12.2013 Irena Rožman: Kultura rojstva na slovenskem podeželju
- 28.01.2014 dr. Miha Preinfalk: Nekaj plemiških rodbin 18. stoletja na Slovenskem
- 25.02.2014 dr. Franci Lazarini - Zgodovina rodbine Lazarini
- 11.03.2014 Srečanje - David Smukovič: Predstavitev monografije Korenine Cerkljanske fare
- 25.03.2014 Peter Hawlina: Rodoslovje z računalnikom
- 22.04.2014 Peter Hawlina: Brother's Keeper 7
- 27.05.2014 Tončka Jelenc: Kronogrami in verzi v matičnih knjigah
- 17.06.2014 Peter Hawlina: Računalniška tematika
- 22.07.2014 Robert Fonda: Računalniška delavnica
- 23.09.2014 Andreja Tomažin, Milan Gorišek, Miro Bergelj, Miran Prnaver: Plemiška družina Gutmansthal-Benvenuti in Radeče (predstavitev knjige, vtisi večera)
- 28.10.2014 Milena Miklavčič: Ogenj, rit in kače, niso za igrače
- 25.11.2014 Peter Hawlina: V Galicijo, po sledih fronte I. svetovne vojne
- 16.12.2014 Vladislav Stres: Odkritja v zvezi s karantanskim knežjim kamnom
- 27.01.2015 Miha Mlinar: Oblikovalci arheološke podobe Posočja
- 24.02.2015 Marko Štepec: Zamolčano o vojni
- 24.03.2015 Matjaž Anžur: Slovenska mitologija
- 21.04.2015 Andrej Mrvar: Uporabnost programa PAJEK za rodoslovce
- 26.05.2015 Robert Fonda: Računalniški pripomočki

Novi člani

Vsem izrekamo dobrodošlico!

522	Ožura	Borut	1000 Ljubljana	Ziherlova 2	041 697416	borut.ozura@siol.net
523	Verbič	Polona	1360 Vrhnika	Opekarska cesta 1	041 446209	polona.verbic@gmail.com
524	Verovšek	Marjan	1262 Dol pri Ljubljani	Senožeti 96	041 765590	marjan3@volja.net
525	Gregorčič	Marjan	1358 Log pri Brezovici	Ivana Kavčnika 16	041 641095	marjan.gregorcic@siol.net
526	Kranjac	Nataša	1215 Medvode	Zbiljska cesta 67	041 869622	natasa.kranjac@gmail.com
527	Pataky	Breda	1000 Ljubljana	Preglov trg 5	040 369419	breda@klukec.net
528	Kavčič	Andreja	4000 Kranj	Hrastje 97	040 272718	andreja1kavcic@gmail.com
529	Kogoy	Aleksander	1000 Ljubljana	Šmartinska 18	051 335570	alex.kogoy@gmail.com
530	Hojnik	Edvard	6000 Koper	Rozmanova 7	051 323159	andrejasilic@gmail.com
531	Lavrič	Leon	1251 Moravče	Vegova 12	041 433254	lleon@siol.net
532	Klemenčič	Anton	2241 Spodnji Duplek	Zgornji Duplek 117/4	070 409123	za.klemencic@gmail.com
533	Pinezič	Milena	1000 Ljubljana	Zaloška 165	040 130290	milena.pinezic@gmail.com
534	Petek	Tina	1241 Kamnik	Župančičeva 5	031 561095	tina.petek@gmail.com
535	Jakoš	Marjan	1235 Radomlje	Kamniška 27b		jakos.marjan@siol.net
536	Strnad	Tone	1000 Ljubljana	Puhtejeva 24		strnadtone@gmail.com
537	Šmid	Klemen	4220 Škofja Loka	Virlog 21		klemensan@gmail.com
538	Ogrin	Mitja	1241 Kamnik	Vrhpolje pri Kamniku 120	031 422349	mitja.ogrin@kks-kamnik.si
539	Rotar	Melita	4248 Lesce	Plana 19	040 294489	melita.rotar@kclj.si

540	Puhar	Darka	1000 Ljubljana	Snežniška 12	031 318779	darka.puhar@siol.net
541	Selak	Jelka	4220 Škofja Loka	Sv. Duh 153	070384290	jelka.selak@gmail.com
542	Kotnik	Vladimir	1000 Ljubljana	Pod bukvami 62	031 799132	vladimir.kotnik@mf.uni-li.si
543	Tepeh	Boris	2241 Spodnji Duplek	Cesta 4. julija 66	041 419817	boris.tepeh@triera.net
544	Kepic	Primož	1218 Komenda	Moste 8a	041 858020	primoz.kepic@gmail.com
545	Mohorič	Marko	1312 Videm Dobropolje	Ponikve 83	040 240907	markom141@gmail.com
546	Ravnik	Mojca	1000 Ljubljana	Celjska 29a	041 964005	moicara@zrc-sazu.si
547	Koprivec	Urša	1360 Vrhnika	Lesno Brdo 40a	040 619137	ursakopi@gmail.com
548	Maček	Franc	1356 Dobrova	Horjulska 114	041 083914	
549	Vovk	Igor	1000 Ljubljana	Malo Trebeljevo 67	041 627863	

Udeleženci srečanja rodoslovcev ob 20. obletnici izhajanja revije Drevesa.

Na zalogi imamo še izvode preteklih številk časopisa.
Zainteresirani jih dobite na društvenih srečanjih ali na uredništvu.